

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

TÜRK CEZA KANUNUNDA HAKARET SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİBEL DEMİREL

İSTANBUL 2024

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

TÜRK CEZA KANUNUNDA HAKARET SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİBEL DEMİREL

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. AYŞE NUHOĞLU

İSTANBUL 2024

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

03/12/2024

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	Master's Program
Öğrencinin Adı Soyadı:	SİBEL DEMİREL
Tezin Adı:	TÜRK CEZA KANUNUNDA HAKARET SUÇU
Tez Savunma Tarihi:	3 ARALIK 2024

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yücel Batu SALMAN

Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu	Medipol Üni.	
2. Üye (Kurum İçi):	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sinan Altunç	Bahçeşehir Üni.	
3. Üye (Kurum Dışı):	Dr. Öğr. Üyesi Güner Hande Ulutürk	Bahçeşehir Üni.	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Sibel Demirel

İmza :

ÖZ

TÜRK CEZA KANUNUNDA HAKARET SUÇU

SİBEL DEMİREL

Master's Program

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu

Aralık 2024, 100 sayfa

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde düzenlenen ve çok sık işlenen suçlar arasında yer alan hakaret suçunun varlık nedeni bireyin onur, şeref ve itibarının korunmasıdır. Madde gerekçesinde, "Hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığıdır"¹ şeklinde belirtilmiştir. Çalışmamızda insan onuru kavramı, hakaret suçunun alanı, fail, mağdur, manevi unsur, hakaretin mağdurun huzurunda işlenmesi ile yokluğunda işlenmesi, hakaret suçunun alenen işlenmesi, suça etki eden sebepler, teşebbüs, iştirak ve içtima, yaptırım ve kovuşturma usulü konuları ile 9. Yargı Paketi olarak isimlendirilen 32722 sayılı Resmî Gazete ile 14/11/2024 tarihinde yayınlanan 7231 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" üzerinde durulacaktır.

Bu tezde, TCK m.125'ten m.131'e kadar düzenlenen genel hakaret hükümlerine yani genel tahkir suçlarına yer verilecek, özel tahkir hükümleri çalışmamızın dışında kalacaktır. Yine 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK arasındaki farklılıklara yeri geldikçe değinilecektir.

Her ne kadar TCK m.125'te kişilerin onur, şeref ve itibarının ihlali yaptırıma bağlanmış ise de kimi ülkelerde suçun cezai müeyyideye bağlanması kişilerin korunması

¹ <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1212> (Erişim Tarihi:15/04/2024)

gereken onur ve haysiyetlerine daha fazla zarar verdiği gerekçesiyle hakaret fiili suç olmaktan çıkarılmıştır. Uygulamada kişilerin maruz kaldığı hakareten ötürü uğradıkları zararı telafi etmek adına farklı alternatif çözüm yolları üzerinde durulmuş, tazminat yolu ve/veya disipline dair caydırıcı ve önleyici uygulamalar sınırlı da olsa kimi ülkelerde (Anglosakson hukuku uygulayan devletler, Güney Doğu Avrupa, Orta Asya ülkeleri) hayata geçirilmiştir. Hakaret suçunun basın yayın organları vasıtasıyla işlenmesi halinde öngörülen ceza yaptırımların ifade özgürlüğünü sınırladığı görüşü karşılaştırmalı hukukta hâkim olduğundan, bu yolla hakaretin suç olması ağır eleştirilere konu olmaktadır. Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı (AGİT) medya özgürlüğü temsilcisi de hakaretin suç olarak düzenlenmesinin, basın yoluyla ifade özgürlüğünün kullanılması bakımından önemli bir baskı unsuru niteliği taşıdığı görüşüne sahiptir.² AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi Türkiye hakkında düzenlediği genel rapor ve yaptığı basın açıklamalarında, Cumhurbaşkanı hakaret nedeniyle çok sayıda kişi ve gazeteci hakkında dava açılmasını eleştirmiştir. Avrupa Konseyi'nin de hakaret fiilini suç olmaktan çıkarılmasına dair tavsiye niteliğinde kararları mevcut olsa da hala birçok ülkede hakaret fiili suç olarak düzenlenmiş ve cezai müeyyideye bağlanmıştır.

Yine çalışmamızda, ceza tehdidine karşı ifade özgürlüğü, basın özgürlüğünün hakaret suçu ile ilişkisi, haber verme hakkı, eleştiri hakkı ve sınırları, iddia ve savunma dokunulmazlığı, dilekçe, ihbar ve şikâyet hakkı, isnadın ispatı konularına yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hakaret, Hakaret Suçu, Sövme, İfade Özgürlüğü, Eleştiri Hakkı

² Oral Tuğçe, Baş Eylem,” Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası”, (2023), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (53), s.492

ABSTRACT
SUSPECT IN CRIMINAL PROCEDURE
RIGHTS AND DUTIES

Sibel Demirel

Master's Program

Supervisor: Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu

December 2024, 100 pages

The reason for the existence of the crime of insult, which is regulated under Article 125 of the Turkish Penal Code No. 5237 and is among the most frequently committed crimes, is to protect an individual's honor, dignity, and reputation. The rationale of the article states, "The legal value protected by penalizing acts of insult is the honor, dignity, and chastity of individuals, their reputation in society, and their respectability in the eyes of others."

In this study, we will focus on topics such as the concept of human dignity, the scope of the crime of insult, the perpetrator, the victim, the moral element, the commission of insult in the presence or absence of the victim, the public commission of insult, reasons affecting the crime, attempt, participation, concurrence, sanctions, and prosecution procedures. Additionally, the study will examine the Law No. 7231 on "Amendments to Certain Laws," published in the Official Gazette No. 32722 on November 14, 2024, known as the 9th Judicial Reform Package.

This thesis will address the general provisions on insult crimes regulated under Articles 125 to 131 of the Turkish Penal Code (TCK), referred to as general insult offenses, while excluding special insult provisions from its scope. Differences between the previous Penal Code No. 765 and the current Penal Code No. 5237 will also be discussed where relevant.

Although Article 125 of the TCK imposes sanctions for violations of individuals' honor, dignity, and reputation, in some countries, the act of insult has been decriminalized on the grounds that criminal sanctions harm the very dignity and honor they aim to protect. In practice, alternative solutions have been proposed to address the damages caused by insults, including compensation and/or disciplinary measures with deterrent and preventive effects. These approaches have been implemented, albeit to a limited extent, in certain countries (e.g., Anglo-Saxon legal systems, Southeast Europe, Central Asia).

The criminal sanctions imposed for insults committed via the press and media are criticized in comparative law for restricting freedom of expression, and the criminalization of insults through these means has been subject to severe criticism. The OSCE Representative on Freedom of the Media shares the view that criminalizing insults constitutes a significant pressure on the use of freedom of expression through the press. In general reports and press releases regarding Turkey, the OSCE Representative has criticized the prosecution of numerous individuals and journalists for insulting the President. Although the Council of Europe has adopted advisory decisions recommending the decriminalization of insults, the offense of insult remains criminalized in many countries.

This study will also cover the relationship between freedom of expression and the crime of insult, the intersection of press freedom with insult, the right to report news, the right to criticize and its boundaries, immunity for allegations and defenses, and the rights to petition, inform, and complain. Additionally, it will address the proof of allegations as a legal issue.

Key Words: Insult, Crime of Insult, Abuse, Freedom of Expression, Right to Criticize

TEŐEKKÖR

Bu tez çalışmasının planlanmasında, araştırılmasında, yürütölmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Prof. Dr. Ayşe Nuhoğlu sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, yoğun iş temposu içerisinde araştırma ve çalışmalarımı derlemek için harcadığım zamanımda bana destek olan eşim ve çocuklarıma çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
Bölüm 1 Genel Açıklamalar	1
Bölüm 2 Hakaret Suçu.....	5
2.1 Suç Tipi Hakkında Genel Bilgiler	5
2.2 Hakaret Suçunda Korunan Hukuki Değer	5
2.2.1 Genel Olarak	5
2.2.2 İnsan Onuru Kavramı.....	6
2.2.2.1 Karşılaştırmalı hukukta insan onuru	8
2.2.2.2 Türk hukukunda insan onuru	11
2.3 Suçun Unsurları	13
2.3.1 Tipikliğin Maddi Unsurları	13
2.3.1.1 Suçun faili	13
2.3.1.2 Mağdur.....	16
2.3.1.2.1 Özürlüler, şerefsiz yaşam sürenler	22
2.3.1.2.2 Dolaylı mağdur	22
2.3.1.2.3 Tüzel kişiler	23
2.3.1.2.4 Küçükler ve akıl hastaları	26
2.3.1.2.5 5816 sayılı Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında kanun.....	27
2.3.1.2.6 Ölüler	27
2.3.1.2.7 Kamu görevlileri	27
2.3.1.2.8 Sağlık çalışanları.....	28
2.3.1.3 Suçun Konusu	29

2.3.1.4 Fiil.....	29
2.3.1.4.1 Genel olarak.....	29
2.3.1.4.2. İsnadın ve sövmenin şeref ve saygınlığı rencide edici nitelikte olması.....	31
2.3.1.4.3 Somut bir fiil veya olgu isnat etmek.....	33
2.3.1.4.4 Sövmek	34
2.3.1.4.5 Huzurda ve gıyapta hakaret	38
2.3.2 Netice	44
2.3.3 Tipikliğin Manevi Unsuru	45
2.3.4 Hukuka Aykırılık Unsuru	46
2.3.4.1 İddia ve savunma dokunulmazlığı	47
2.3.5 Haber Verme Hakkı ve Eleştiri Hakkı.....	51
2.3.6 Dilekçe, İhbar ve Şikâyet Hakkının Kullanılması	59
2.3.7 İsnadın İspatı.....	60
2.4 Nitelikli Haller	63
2.4.1 Genel olarak.....	63
2.4.2 Hakaretin Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi	64
2.4.3 Suçun Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yayıma Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi	68
2.4.4 Suçun Kişinin Mensup olduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi	69
2.4.5 Hakaretin Alenen İşlenmesi.....	70
2.5 Kusurluluk	74
2.5.1 Genel Olarak	74
2.5.2 Hakaretin Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi (m.129/1).....	74
2.5.3 Hakaretin Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi (m.129/2).....	76
2.5.4 Hakaret Suçunun Karşılıklı Olarak İşlenmesi (129/3).....	78
Bölüm 3 Teşebbüs	81
Bölüm 4 İştirak	83

Bölüm 5 İctima	84
Bölüm 6 Yaptırım ve Kovuşturma Usulü	86
SONUÇ	92
KAYNAKÇA	95

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	Adı geçen eser
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
B. No	Başvuru Numarası
BK	Basın Kanunu
Bkz.	Bakınız
C	Cilt
CD	Ceza Dairesi
CGK	Ceza Genel Kurulu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
dn.	Dip not
E	Esas
ETCK	Eski Türk Ceza Kanunu
F	Fıkra
FSEK	Fikir ve Sanat Esleri Kanunu
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
K	Karar
KK	Kabahatler Kanunu
Karş	Karşı Görüş
KVKK	Kişisel Verileri Koruma Kanunu
No	Numara

m	Madde
MK	Medeni Kanun
s.	Sayfa
S	Sayı
T	Tarih
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
vd	ve devamı
Y	Yargıtay
YCGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

Bölüm 1

Genel Açıklamalar

Hakaret suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun sekizinci bölümünde “Şerefe Karşı Suçlar” başlığı altında m. 125 ile m. 131 arasında düzenlenmiştir.³ 765 sayılı TCK da ise dokuzuncu bap “Hakaret ve Sövme Cürümleri” başlığıyla yedinci fasıl m. 480 ile m. 482 arasında düzenlenmişti. 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasında temel fark 5237 sayılı TCK hakaret ve sövme ayırımına yer vermemiştir. ETCK’nda sövme suçu hakaret suçundan ayrı bir suç tipi olarak benimsenerek farklı bir madde metninde yer almasına rağmen 5237 sayılı TCK’da ise hakaret ve sövme suçu aynı kanun maddesi içerisinde hakaret suçunun seçimlik hareketi olarak kabul edilmiştir.

“5237 sayılı TCK’nın m. 125’te hakaret suçu düzenlenmiş olup, kanunun tahkir suçlarını tek bir maddede toplama eğilimi taşıdığı görülmektedir.”⁴

³ TCK m. 125. ‘de, “(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.”

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir ileti iletilmesi halinde, yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle

İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.”

(4) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

(5) Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi halinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.

⁴ Özbek, Özer, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar, “Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler”, Seçkin Yayınevi, Bası 18, Ankara 2023, s.511

Çalışmamızda, TCK m.125'e dair genel bilgiler, hakaretin hukuki konusu, insan onuru kavramı, insan onurunun ülkemiz ve karşılaştırmalı hukuk açısından değerlendirilmesi, hakaret suçunun unsurları bu bağlamda maddi unsur ve manevi unsurun incelenmesi, huzurda ve gıyapta hakaret, hakaretin nitelikli halleri, hakaret suçunda “ kusurluluk”, suçun özel görünüş şekilleri olarak “teşebbüs”, “iştirak”, “içtima”, “yaptırım ve kovuşturma usulü” konuları ve 14/11/2024 tarihinde yayınlanan 7231 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”a yer verilerek sonuç kısmı ve kaynakça ile çalışmamız sonlandırılacaktır.

Hakaret suçunun temel hali TCK m. 125/1 'de düzenlenmiştir. Hakaret eylemi, somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle işlenebilir. Hakaret suçu huzurda işlenebileceği gibi gıyapta da işlenmesi mümkündür. Gıyapta hakarete cezalandırılma koşulu en az üç kişi ile ihtilat edilerek işlenmesine bağlıdır.

TCK m. 125/2'de düzenlenen suçun mağdura karşı sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi, hakaretin huzurda işlenmiş olması hali ile aynı cezai yaptırıma bağlanmıştır.

TCK m. 125/3'te suçun nitelikli halleri düzenlenmiş, suçun aleni bir şekilde işlenmesi haline aynı maddenin dördüncü fıkrasında yer verilerek bu durum cezayı artırıcı neden olarak kabul edilmiştir.

TCK m. 126'da mağdurun belirlenmesi, m.127'de isnadın ispatı, m.128'de iddia ve savunma dokunulmazlığı, m.129'da ise kusurluluğa etki eden özel haksız tahrik hallerine yer verilmiştir.

TCK m.125'te düzenlenen hakaret suçu ile kişilerin onur ve şerefine yönelik saldırılar suç olarak kabul edilmiştir. Hakaret suçu ile korunan hukuki değer, onur, şeref ve saygınlıktır.⁵ Yani kişinin vakarı, manevi varlığıdır.

Her insanın maddi bütünlüğünü, vücudunu, sağlığını her türlü hukuka aykırı saldırıya karşı korunmasını isteme hakkı olduğu gibi manevi bütünlüğü üzerindeki haklarının yanı sıra şeref ve haysiyetine yönelik saldırılara karşı da korunma, şeref ve haysiyetinin zedelenmemesini isteme hakkı vardır. Bu koruma her ülkenin gelişmişlik seviyesi, hukuk politikaları, eğitim ve kültür yapısı ile doğrudan alakalıdır.

⁵ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2022, s.506

1982 Anayasası m. 12/1’de herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vaz geçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu ve m. 17/1’ de herkesin yaşama, maddi, manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Kişinin şeref, haysiyet ve toplum içindeki itibarına yönelik saldırılara karşı ceza hukukunda olduğu gibi özel hukukta da manevi tazminat davası (BK 58), kişilik haklarının ihlalinin önlenmesi (MK 24-25), yayın yasağı ve cevap hakkı (Basın K. 14), unutulma hakkı (KVKK m.4, m.7, 5651 sayılı Kanun ve mahkeme içtihatları ile uygulanabilir hale gelmiştir), haksız fiil sorumluluğu (BK 49) gibi hukuki koruma yolları mevcuttur.

İnsanın şerefine karşı yapılan saldırılara dair yapılan eylemler eski zamanlarda dahi ceza kanunlarında yer almış ancak günümüzde kimi gelişmiş ülkelerde kişinin şeref, onur ve haysiyetine yapılacak saldırıların önlenmesinde ceza soruşturma ve kovuşturmasının şart olmadığı, bu saldırılara karşı kişilerin hukuk mahkemesi ve açılacak tazminat davalarıyla hatta disipline dair caydırıcı ve önleyici uygulamalarla korumanın sağlanabileceği kabul edilmiştir. Ancak günümüzde birçok ülkede hakaret fiili suç olarak hala ceza kanunlarında yer almaktadır.

Avrupa Konseyinin hakaret fiillerinin ceza kanunlarında suç olarak yer almamasına dair tavsiye niteliğinde kararları vardır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 2007(3) sayılı “İfade Özgürlüğü ve Bilgilendirme Hakkı Üzerine” tavsiye kararında hakaret ve iftira suçlarının cezai yaptırımlara tabi tutulmasının ifade özgürlüğü ve bilgilendirme hakkını tehdit ettiğini, bu suçlar için hapis cezası yerine daha hafif hukuki yaptırımların uygulanmasını, kamu görevlileri ve siyasetçilere yapılan eleştirilerin daha geniş korumadan faydalanmasını ve eleştiriye daha açık olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Devletlere, hakaret ve iftira suçlarındaki yaptırımların gözden geçirilerek ifade özgürlüğüne yönelik gereksiz ve orantısız kısıtlamaların kaldırılmasını, kısıtlamaların demokratik toplumun gereklerine uygun olmasını tavsiye etmiştir. AİHM içtihatları, Avrupa Konseyi’nin kararlarını desteklemektedir. AİHM, Lingens V. Austria davasında⁶, hakaret nedeniyle gazetecilerin cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı

⁶AİHM Kararı, Lingens V. Austria Kararı No:9815/82 8/07/1986, Vahit Bıçak: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, Liberal Düşünce Topluluğu Yayını, Ankara, 2002, s. 26

bulmuş Castells V.Spain davasında⁷ ise, kamu görevlilerine yapılan sert eleştirilerin ifade özgürlüğünden dolayı korunması gerekliliğine vurgu yapmıştır. Yine Cumpana@Mazarevç Raomanya ve Azevedo v. Portekiz gibi davalarda⁸ hakaret eylemine ceza müeyyidesi öngörülmüş olmasının ‘orantısız’ olduğunu ve caydırıcı etki meydana getirdiğini belirtmiştir.⁹ Bu bakımdan hakaret eyleminin suç olarak ceza kanunlarında yer almasından ziyade hukuk mahkemesinin alanında yer alması ifade ve düşünce hürriyeti gibi temel hakların gerçekleştirilmesi ayrıca onarıcı ceza adaleti açısından isabetli olacaktır.

⁷ AİHM Kararı, Castells v. Spain Kararı No:11798/85 23/04/ 1992 <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57772> (Erişim tarihi:08/12/224)

⁸ AİHM Kararı, Cumpana@Mazare v. Romania Kararı No:33348/96 17/12/2004, <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-67816> ve AİHM Kararı, Azevedo v. Portugal Kararı No.20620/04 27/03/2008 <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-85625> (Erişim tarihi:01/12/2024)

⁹ Kocaoğlu, Serhat Sinan, Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu, Ankara 2019, s.17

Bölüm 2

Hakaret Suçu

2.1 Suç Tipi Hakkında Genel Bilgiler

TDK’da hakaretin sözlük anlamı,” onur kırma, onura dokunma, küçültücü söz ve davranış, tahkir”¹⁰ manalarına gelmektedir. Hakaret ve sövme olumsuz anlam taşıyan ifade tarzı ve sonuç itibariyle iletişim şeklidir. Hakaret etmek kişilerin hem birey ve hem de sosyal bir varlık olmalarından doğan kümülatif değerın itibarsızlaştırılması, kişiliklerinin değersizleştirilerek şahsiyetlerini zedelemeye yönelik bir fiildir.

TCK m. 125’te hakaret suçu, kişilerin onur, şeref ve saygınlığını korumayı gaye edinen en temel ceza hukuku kurallarından biri olup tarihsel geçmişı çok eskilere dayanır. Bu suç tipi ile kişinin hem kişisel hem de sosyal varlığı koruma altına alınır. Sosyal bir varlık olan bireyin saygınlığının korunması bireysel bir hak olmakla birlikte sosyal barışın ve huzurun korunması açısından önemlidir. Bu itibarla, suçun tanımı, unsurları, uygulanacak cezai müeyyideler kanunda açık bir şekilde düzenlenerek suç tipinin sınırlarının şekillenmesi ve uygulanabilirliği noktasında öğreti ve yargı kararları yol gösterici olmuştur.

2.2 Hakaret Suçunda Korunan Hukuki Değer

2.2.1 Genel Olarak; 5237 sayılı TCK m. 125’te “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi...” demek suretiyle her üç kavrama madde metninde yer vermiş bu haliyle bireyin onur, şeref ve saygınlığına yönelik saldırı korunmak istenmiştir.

Hakaret fiili ile mağdurun kendisine karşı hissettiğı içsel değeri, öz güveni, içsel saygınlığı ile diğer kişiler karşısında sahip olduğı sosyal saygınlığı ve itibarı zedelenektir. Bu nedenle hakaret suçu ile koruma altına alınmak istenen menfaat, hem kişinin kendisine karşı hissettiğı öz saygınlığı hem de toplumu oluşturan bireylerden biri olması itibariyle sosyal saygınlığıdır. Kısaca, bu suçla hukukun korumaya almak istediğı

¹⁰ <https://www.sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi:15/04/2024)

hukuki varlık bireyin onuru, saygınlığı ve şerefidir. Adam öldürme ve müessir fiilin cezalandırılması yoluyla bireyin maddi varlığı korunurken, hakaret suçu ile “kişinin vakarı” olarak adlandırabileceğimiz “maddi olmayan varlığı ve menfaati” korunur.¹¹ Öyleyse her birey şeref, namus, haysiyet, şöhret kavramlarının birleşiminden oluşan “vakar” tabiri altında simgeleştirebileceğimiz kendi “manevi mameleki” hakkında bilinçli duygu sahibidir.¹²

Doktrinde, hakaret suçunda korunması amaçlanan hukuki değerin şeref olduğu hususunda görüş ayrılığı yoktur ancak şeref kavramını sübjektif (iç) ve objektif (dış) şeref olarak değerlendiren görüşler mevcuttur. “5237 sayılı TCK 125’te, hakaret suçu açısından onur ve şerefin korunmasından söz edilmekle sübjektif şeref; “saygınlığın” korunmasından söz edilmekle de objektif şeref korunmak istenmiştir.¹³ Hakaret suçu, bireyin onur, şeref ve saygınlığının tümünü koruma altına alır.

2.2.2 İnsan Onuru Kavramı; Fransızca karşılığı honneur “şeref, yüz akı, namus, iffet ve gurur” sözcüğünden türetilen onur sözcüğünün TDK’da ki sözlük anlamı “İnsanın kendine karşı duyduğu saygı, alicenaplık, haysiyet, öz saygı, izzeti nefis, şeref”dir.¹⁴ Şeref kelimesi onur kelimesinin karşılığı olarak görülse de şeref sözcüğü “başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur” veya “erdem, gözü peklik ve yetenekle kazanılmış iyi şöhret” anlamlarına gelmektedir.¹⁵ Bu bakımdan “şeref bir kişinin değerine veya farz edilen değerine gösterilen saygıdır.”¹⁶ Burada bireyin şerefli bir insan olup olmadığının değerlendirilmesi diğer bireyler nezdinde yapılmaktadır.¹⁷ “Şeref ve haysiyet

¹¹ Erem, Faruk, “Hakaret ve Sövme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1958, s.2

¹² Erem, “Hakaret ve Sövme”, s.2

¹³ Tezcan, Erdem, Önok, Özel Hükümler (19), s.635, Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, C. I, İstanbul 2021, s.244

¹⁴ <http://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:14/09/2024)

¹⁵ Güncel Türkçe Sözlük: <http://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:14/09/2024)

¹⁶ Ergül, Ergin, İnsan Hakları Hukuku Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s.31

¹⁷ Taylor, şeref ve insan onuru arasındaki ayırma değinirken şeref olarak adlandırılacak kavram ya da statünün dayanağı olan sosyal hiyerarşilerin çöküşünü ele alır. Bu açıdan şeref, eski kullanımına paralel, herkesin bu mertebeye sahip olmaması nedeniyle sosyal eşitsizlikleri doğal olarak bünyesinde barındıran

kişiyse, doğuştan yahut taşıdığı bir takım özellikler nedeniyle (toplum içindeki davranışı, yeteneği, sosyal pozisyonu, meslek, ticaret, bilim ve sanat vb. alanlardaki saygınlığı ve/veya aile hayatındaki itibarı gibi) sonradan toplum tarafından verilen değeri ifade eder.”¹⁸ Namus kavramı ise bireyin mensubu olduğu toplumda hâkim olan örf, adet gelenek, görenek, inanç gibi etkenlere bağlı olarak değişkenlik gösterir.

İnsan onuru ise sadece kişinin insan olarak doğmakla kazandığı haklardır. Bu haliyle insan onuru ve şeref kavramını aynı kabul etmek insan onurunun toplumun sahip olduğu sosyokültürel özelliklere göre değişkenlik göstereceği anlamına gelir ki bu da insan onurunun doğasına uygun değildir. Saygı kelimesi ile onur kavramı arasında anlam bakımından yakın bir ilişki olsa da saygı kavramı “Değeri, üstünlüğü, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram”¹⁹ anlamını taşımaktadır. Saygınlık ise, toplumun kişiye verdiği ve kişiden aldığı bir saygı görme durumu diğer bir ifadeyle toplumsal yaşamın içinde toplum tarafından ölçülen ve değerlendirilen bir olgudur.²⁰

İnsan onuru terimi, bireyin hem maddi hem de manevi gelişimini amaç edinir. İnsan hakları da insan onurunu korumayı amaçlar.²¹ “İnsan haklarına hayat için değil,

bir tanımdır. Oysa bugün insan onuru olarak kullanılan kavram bilhassa eşitlikçi bir vurgu içermektedir. (Çelik, Elif, İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun yeri ve Rolü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi C.9, S.2, s.285 bkz Taylor, Charles, Multiculturalism Examining the Politics of Recognition, 1994, s.26-27)

¹⁸ Akkurt, Sinan Sami, Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Halinde Ortaya Çıkacak Cezai Sorumluluğa Medeni Hukuk Bağlamında Bir Bakış, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.2, 2017, s. 347 İçinde; Sırabaşı, Volkan, İnternet ve Radyo Televizyon Aracılığı ile Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara 2007, s.29; Dural, s.123; Kaya (Elektronik), s.36, Ayan/Ayan, s.93, Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s.75, Helvacı, s.75

¹⁹ <http://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 14/09/2024)

²⁰ Koçar Tokmak, Zeynep Merve, Türk Ceza Kanunu Kapsamında Hakaret Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2020, s.9; içinde, Tarhan, s.275

²¹ İoanna Kuçuradi, insan haklarının dayanak noktası olarak nitelendirdiği insan onuruna/değerine ilişkin bazı açıklamalar ortaya koyar. İnsan hakları, insan onurunu/değerini oluşturan olanakların gerçekleştirilebilirliğinin nesnel koşullarıdır. İnsan onuru/değeri ise, insanın bu değerinin farkındalığına işaret eder; yani İnsanı, yapısal olanaklarını gerçekleştirebilecek şekilde muameleye layık kılan bu değerdir. O

fakat onurlu bir hayat için ihtiyaç duyulur. Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde belirtildiği gibi, İnsan hakları ‘insan kişinin özündeki onur’dan kaynaklanır.”²²

İrk, inanç ve kültür farklılıkları insan onuru açısından hakkın kazanımında etkili olmasa da insan onuru kavramı toplumda yeterince gelişmemiş ise hak ve özgürlüklere yansımaları da eksik olacaktır.

İnsan şerefli ve saygı duyulan bir varlıktır. Bu bakımdan insan onuru terimi insanın değerine vurgu yapar ve insanı diğer varlıklardan ayrı ve özel bir yere koyar. Ayrıca tüm insanlar insan onuru bakımından eşittir. İnsan onuru herhangi bir anayasa sözleşmeden doğmuş ve sonradan kazanılmış bir kavram değildir. İnsan onuru evrensel nitelikte bir kavram olsa da Avrupa da soykırım ve kendi kendine yeten birey kavramı, Güney Amerika ve Afrika’da geçmişten gelen kölelik anlayışı, İslam coğrafyasında dini yapı insan onuru kavramını etkilemiş dolayısıyla kavramın koruma ve yorumlama şekilleri değişmiştir.²³

2.2.2.1 Karşılaştırmalı hukukta insan onuru; Felsefi, ahlaki ve dini açıdan derinliği ve anlamları mevcut olan insan onuru teriminin yazılı metinlerde yer alması yakın tarihte gerçekleşmiştir. Geçmişten günümüze insan hakları alanında çekilen ıstıraplar ve bu amaçla verilen mücadeleler insan hakkı kavramının şekillenmesinde ve bugünkü anlamını almasında etkili olmuştur.

Ulusal düzeyde kişi hak ve hürriyetleri anayasa ile koruma altına alınırken uluslararası düzeyde ülkelerin tarafı olduğu uluslararası sözleşme, protokol, bildirge, kriter gibi belgelerle bu koruma sağlanmaktadır. Kişinin insan olmaktan kaynaklanan değerliliği, değerli olduğu savı, uluslararası hukukta insanın haklarını konu edinen belgelerinde dayanak noktasıdır. Bu bakımdan uluslararası belgelerin çoğunda insan onuru kavramı referans alınarak kavrama vurgu yapılmıştır. İnsan hak ve hürriyetini baz alan söylemler arttıkça insan onuru terimine yapılan atıflarda artmaktadır.

halde insan onuru/değeri, insanın nesnel değerinin öznel karşılığıdır. (Gülender, Sevgi, İnsan Hakları: Kavramları ve sorunları, İoanna Kuçuradi Mütefekkir, C.9 S.17 Haziran 2022)

²² Donnelly, Jack, Teoride ve Uygulamada İnsan Hakları, Yetkin Yayıncılık, Ankara,1995, s.27

²³ Çelik, Elif, İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun yeri ve Rolü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi C.9,2019, s.282-310

İnsan onuruna yakışır insanca yaşam koşulları sağlama zorunluluğu 20.yy. başlarında anayasa maddelerinde yerini almaya başlamıştır. 1848 Fransa Anayasası sonrasında daha somut ifadelerle 1919 Weimer Anayasası m.151/1’de “Devlet bireyin ekonomik özgürlüğünü, herkese insan onuruna yakışır ve adaletli bir toplumsal düzeni sağlar”²⁴ şeklindeki düzenleme ile yer vererek diğer anayasalar için esin kaynağı olmuştur. Böylelikle insan onuru kavramı hak ve özgürlüklere anlam kazandırmıştır.

İHEB m. 1’de, “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.” Düzenlemesi ile insan onuru kavramına yer vermiştir. İnsan onuru kavramı özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında yapılan bazı anayasalarda yer almaya başlamıştır. Her ne kadar İnsan Hakları Avrupa Sözleşme metninde insan onuru kavramı açıkça anılmasa da İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında kullanılmaktadır.

İnsan onuru kavramı 1948 tarihli Evrensel Bildirge ve Birleşmiş Milletler Kurucu Sözleşmesinin (BM Şartı) başlangıç kısmında, 1949 Cenevre Konvansiyonları’nda bilhassa alçaltıcı muamele ve işkenceye ilişkin maddelerde, Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmesi olarak anılan sözleşmelerden Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi’nde bizzat özgürlüğünden mahrum olan bireyleri de gözetecek biçimde vurgulanmış, yine Her Türlü Irk Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması ve Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi’nde, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Göçmen İşçiler ve Ailelerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve Engelli Bireylerin İnsan Hakları Sözleşmesi’nde yer verilmiş, 1997 tarihli Unesco Genomi ve İnsan Hakları Bildirgesinde kilit kavram olarak belirlenmiş, tıbbi destek, ötenazi, aşılama, tedavi seçme ya da ret etme, zihinsel engellilerin tedavisi gibi davalarda tartışılmış, 1993 Yılı Viyana Konferansı ve Eylem Belgesi insan onuru kavramının önemi yinelenmiş ayrıca işkence, yerli halkların hakları, cinsiyet temelli şiddet, yoksullukla mücadele ve biyoetik alanına ilişkin maddelerde göz önünde bulundurulacağı belirtilmiştir. Ulusal seviyede, 1948 tarihli Amerikan İnsan Hakları Bildirgesi, 2008 tarihli İnsan Hakları Arap Şartında, 1990 tarihli Kahire Bildirgesinde,

²⁴ Weimarer Reichsverfassung vom 11. August 1919, Reichsgesetzblatt 1919,s.1383, https://www.jura.uni-wuerzburg.de/fileadmin/0216-muenkler/Verfassungstexte/Die_Weimarer_Reichsverfassung_2017ge.pdf

(Erişim Tarihi: 01/12/2024)

1986 tarihli İnsan Hakları Afrika Seti, 1969 tarihli Amerikalılar arası İnsan Hakları Sözleşmesi insan onuruna madde metninde yer vermiştir.²⁵

Alman Anayasası varoluş amacını insan onuru kavramına dayandırmaktadır. Anayasanın birinci maddesi, insan onurunun dokunulmaz olduğu buna saygı gösterilmesi ve korunması hususunun tüm kamu otoritelerinin görevi olduğunu belirterek başlamaktadır. Diğer maddeler ilk maddede yer alan değer in ışığında yorumlanmaktadır. Buna karşın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde insan onuru kavramına rastlanmamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Campbell et Cosans/İngiltere davasında (Başvuru No:7511/76 ve 7443/76, 23 Temmuz 1982)²⁶, "Onur kırıcı muamele veya ceza bireyi, başkalarının ya da kendi gözünde küçük düşüren muameledir" diye tanımlamıştır.²⁷

İnsan onuru, "Hak yaratıcıdır; zira Anayasada/Sözleşmede açıkça tanınmamış olan hakları da bundan yola çıkarak tanımak mümkündür. İnsan Hakları Mahkemesi'nin geliştirdiği asgari yaşam koşullarını sağlama yükümlülüğünü ya da Devlet kontrolündeki kişilere karşı özel yükümlülükleri tanıırken karar gerekçelerinde hep insan onuru kavramının kullanıldığı görülmektedir."²⁸ İnsan onurunun felsefi arka planı bir yana, uluslararası belgelerde bir temellendirme aracı ya da bir değer olarak ortaya çıkabildiğini ve daha çok metinsel bir unsur olarak yer aldığını söylemek mümkün olacaktır. Genelde insan onuru en çok yaşam hakkı, bilhassa işkence ve kötü muamele yasağı, zorla çalıştırma yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı ile ilgili konularda ortaya çıkmaktadır. Ancak bununla sınırlı değildir. Kavram başvuruclar tarafından bir iddiayı desteklemek amacıyla kullanılabildiği gibi mahkeme tarafından bir ihlalin altını çizmek için de

²⁵ Çelik, Elif, İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun yeri ve Rolü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi C.9, 2019, s.282-310; içinde, Viyana Eylem Planı 1993 <https://ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Vienna.aspx> (Erişim: 01/12/2024)

²⁶ AİHM Kararı,Campbell et Cosans/İngiltere kararı B No:7511/76 7743/76, 23/07/1982 <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57454> (Erişim Tarihi:07/10/2024)

²⁷ Gölcüklü Feyyaz, Gözübüyük A. Şeref, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 92-196

²⁸ İnceoğlu, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasası, s.156

kullanılabilmektedir. Öte yandan mahkeme önüne gelen kimi insan hakları ihlali iddialarını geri çevirirken de bizzat bu uygulamaya dayanabilmektedir. Bununla birlikte belirtilebilecek bir başka nokta, mahkemenin insan onuruna yaptığı atıfların bilhassa son yirmi yılda ciddi artış gösterdiğiidir.

2.2.2.2 Türk hukukunda insan onuru; Türk Hukuk sisteminde insan onuru kavramı temel bir ilke olarak kabul edilmekte ve Anayasa da açık bir şekilde korunmaktadır. İnsan onuru terimine 1982 Anayasası'nın başlangıç kısmında ve çeşitli maddelerinde yer verilmiştir.

1982 Anayasası'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin, insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmektedir. Bu madde dolaylı olarak insan onuruna saygıyı içerir. Yine Anayasa'nın 5. maddesinde "...kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan engelleri kaldırmak" görevinden söz ederken insan onuru kavramı ile ilişki kurarak insan onurunu korumayı amaçlar. Anayasanın 17. maddesinde "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" hükmü ile insan onurunun temel unsurlarından olan bireyin manevi varlığına vurgu yapmakta ve devamında "insan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza formülü"²⁹ ile insan onuru kavramına atıfta bulunmaktadır. İnsan onuru kavramı temel haklar çerçevesinde korunurken farklı hukuk dallarında daha spesifik kurallarla güvence altına alınmıştır. MK. m. 23 ve m. 24'de kişilik haklarının korunması, BK m. 49' da haksız fiil sorumluluğu, TCK m. 94-96'da işkence ve eziyet suçları, TCK m.109'da kişi hürriyetinden yoksun kılma suçu, TCK m.102-105' de cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, cinsel taciz suçları, TCK m.122'de nefret ve ayrımcılık suçu, TCK m.125'te hakaret suçu, TCK m. 232'de kötü muamele suçu, İş K. m. 24'de işverenin işçiye onur kırıcı davranışlarda bulunması halinin işçi için haklı fesih sebebi sayılması, yine CMK 'da

²⁹ Inceoğlu, Sibel, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasası, İstanbul 2013, s.156, içinde "İnsan onuru kavramı, felsefe alanında Antik dönem ve aydınlanmadan itibaren geniş yer bulmasına rağmen; hukuk metinlerinde (1849 Almanya Anayasası dışında) II. Dünya Savaşı sonrasında kullanılmaya başlanmıştır. Bkz. Jürgen Habermas, "The concept of Human Dignity and The Raelistic Utopia of Human Rights," Metaphilosophy, Vol.41, No.4, Jul.2010, s.466.

belirtilen adil yargılanma hakkı ile ilgili hükümler kaynağını insan onurundan alır ki bu şekilde örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Anayasa Mahkemesi 2010 yılında kabul edilen bireysel başvuru yolu ile önüne gelen insan onuru ihlallerini AİHM içtihatları doğrultusunda incelemekte ve insan onurunu esas alan ve koruyan kararlara imza atmaktadır. Anayasa Mahkemesi bir kararında³⁰, “İnsan haysiyeti kavramı, insanın ne durumda, hangi koşullar altında bulunursa bulunsun, salt insan oluşunun kazandırdığı değerin tanınmasını ve sayılmasını anlatır. Bu öyle bir davranış çizgisidir ki, ondan aşağı düşünce yapılan işlem ona muhatap olanı insan olmaktan çıkarır.” diye belirterek insan onuru kavramının çerçevesini belirlemiştir.

Yargıtay, hakaret suçu ile ilgili verdiği kararlarda insan onuruna sıklıkla atıfta bulunmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, insani olmayan muameleler ve haysiyet kırıcı hareketleri tanımlarken “İnsani olmayan muameleler, insan kişiliğini önemli derecede incitici fiiller; haysiyet kırıcı hareketler ise, kimsenin namus, şöhret veya haysiyetine saldırı niteliğindeki fiillerdir”³¹ şeklinde değerlendirmede bulunmakta ve yine başka bir kararında “Kamuoyunda tartışılması gereken konuların eleştirilmesi ifade özgürlüğü kapsamındadır ancak bu eleştirilerin bireyin kişilik haklarını ihlal edecek şekilde yapılması halinde hakaret suçu meydana gelir. Eleştiri özgürlüğü, onur ve şeref gibi manevi değerlere zarar verecek nitelikte olmamalıdır”³² Yargıtay eleştirinin sınırlarını belirleyerek, bu özgürlüğün manevi değerlere zarar verecek nitelikte olmaması gerektiğini vurgulamıştır.

Sonuç olarak insan onuru kavramı ulusal ve uluslararası belgelere de yansıyan haliyle, tüm insan haklarının dayanak noktası olup bireyler arasında ayırım yapılmaksızın insanın değerli olduğu savını vurgulayan adalet, eşitliği gaye edinen insanın bireysel ve toplumsal davranışlarına rehberlik eden ve ayrıca referans alınan bir ilkedir.

³⁰Anayasa Mahkemesi Kararı, E:1963/132 K:1966/29 T:28706/1966

³¹ YCGK E:1983/8-64 K:1983/156 T:04/04/1983

³² YCGK E:2015/8-472 K: 2017/270 T:19/12/2016

2.3 Suçun Unsurları

2.3.1 Tipikliğin Maddi Unsurları; Tipikliğin maddi unsurlarını şu şekilde değerlendirmek gerekir.

2.3.1.1 Suçun faili; hakaret suçu, “fail bakımından bir özellik göstermeyen, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur.”³³ TCK m. 125’te “...bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi...” demek suretiyle fail için bir sınırlama getirmemiştir. Hakaret suçu açısından “...anlama ve isteme yeteneği olmayan kimseler de kusurlu davranabileceğinden, bu kimselerin ceza hukuku anlamında ‘kusurlu hareket edebileceklerini’ kabul etmek gerekir.”³⁴ Yine diplomatik dokunulmazlıktan ve yasama dokunulmazlığından yararlanan kişiler suçun faili olabilirler ancak muafiyetleri sebebiyle yargılanamazlar.³⁵ Failin kamu görevlisi olmasının da herhangi bir önemi yoktur.

Hakaret suçunda fail gerçek kişidir ve kanunda öngörülen yaptırım gerçek kişilere uygulanır. Kişilerden ayrı tüzel kişiler hakaret suçunda fail sıfatını alamazlar. “Faaliyetlerini temsilcileri aracılığıyla yürüten hükmi şahısların, maddi bir bünyeleri ya da hareket yetenekleri bulunmadığından, cezai sorumluluk, suç teşkil eden eylemi icra eden gerçek kişiye aittir. Gerçek kişilerin hareketleri sonucu tüzel kişilerin cezalandırılması, cezaların şahsiliği prensibine aykırıdır.”³⁶ TCK m. 20’ de cezadan doğan sorumluluğun kişisel olduğu ve tüzel kişilere için ceza yaptırımının uygulanmayacağı sadece tüzel kişiler hakkında suç nedeniyle yasada belirtilen güvenlik tedbirleri niteliğindeki yaptırımların saklı olduğu belirtilmiştir.

Ölmüş bir kişi tarafından yazılmış hakareti ölümünden sonra neşredenler ya da başkaları ile ihtilat edenler cezaen ve hukuken sorumlu olurlar.³⁷ Bir kimsenin yaşarken

³³ Koca, Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.530

³⁴ Bilge, Selahattin Samet, Hakaret ve Sövme Suçları, Doktora Tezi, Ankara 2021,s.43,içinde; Güngör, Fiil Üzerinde Hata, s.45

³⁵ Aydın, s.882

³⁶ Artuk, Gökçen, “Ceza Özel Hükümler”, s.513

³⁷ Erem, Hakaret ve sövme, s.2

işlediği suçtan dolayı hakkında öldükten sonra cezanın şahsiliği ilkesi gereğince ceza takibi yapılamaz ancak ölenin mirasçılarına karşı hukuk davası açılabilmesi mümkündür.

Basın yolu ile işlenen hakaret suçlarında sorumluluk 2004 tarihli 5187 sayılı Basın Kanunu m.11’de düzenlenmiştir.³⁸

5187 sayılı Basın Kanun’un m.11/2’ye öğretide eleştiri getirilen konu, Anayasa m. 38/7’ de ve TCK m. 20/1’de düzenlenen ceza sorumluluğu için kabul edilen şahsilik prensibi ile Basın Kanunu m.11 ve devamı hükümlerinin başkalarının eylemlerinden dolayı sorumluluk halini getirdiği için ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi ile çelişmesi sorunudur. TCK m. 20’de ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi gereğince herkes kendi yaptığı eyleminden doğan sonuçlara katlanacak dolayısıyla başkalarının yaptığı konusu suç teşkil eden fiillerden dolayı sorumlu olmayacaktır. Buna rağmen Basın Kanunu’nu m.11 vd. düzenlemeler TCK m.20’ye aykırı düzenleme olduğu gibi gelişmiş hukuk düzenlerindeki ceza hukukunun mantığına ve ruhuna da aykırıdır. Öğretide kabul edilen görüş Basın Kanunu’nun öngördüğü objektif sorumluluğun yerine kusur sorumluluğu ilkesinin eser sahibi haricindeki kişiler için getirilmesine dairdir.

Hakarete konu fiilin basılı eser üzerinden gerçekleşmesi halinde, eserin yayımcısı veya basımcısı tüzel kişi ise tüzel kişiler için öngörülen cezai sorumluluk gündeme

³⁸ “Basın Kanunu m.11; Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Sürelî yayımlar ve süresiz yayımlar yoluyla işlenen suçlarda eser sahibi sorumludur.

Sürelî yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür veya yayım yönetmeni, genel yayım yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Keza, süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı, yayımcının belli olmaması veya basın sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur. Yukarıdaki hükümler, sürelî yayımlar ve süresiz yayımlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayımlar hakkında da uygulanır” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5187.pdf> (Erişim Tarihi:23/04/2024)

gelecektir. Bununla birlikte “Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri” başlıklı TCK m.60 sonda yer alan “Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.” düzenlemesi karşısında bunun da mümkün olmadığı söylenmelidir. Zira hakaret suçunu düzenleyen TCK m. 125 vd. içinde konuya ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. TCK’nın genel yasa olması ve Basın Kanunu’na göre önce çıkarılmış yasa niteliğine haiz olmadığından 5237 sayılı yasanın öncelikle uygulanması gerekir. Bu nedenlerle Basın Kanunu’nda sorumluluğa dair hükümlerde Anayasa ve ceza kanununa dair aykırılığın hukuka uygun olarak giderilmesi elzemdir. “Bir yazara göre bu isabetsizliğin nedeni şöyledir: Kanun koyucu, basın suçlarının cezasız kalmaması amacıyla, bir iştirak durumu olsun veya olmasın mutlaka sorumlu tutulacak bir kişinin varlığı için özel bir sorumluluk sistemi yaratmıştır. Bu nedenle özel sorumluluk sistemi, iştirak hükümlerine nazaran sorumluluğun alanını sınırlamak amacıyla değil, tersine işlenen basın suçunun cezasız kalmasını önlemek ve iştirak dışında sorumluluğu genişletmek için öngörülmüş bulunmaktadır. Bu nedenle özel sorumluluk sistemi, iştirak hükümlerine nazaran sorumluluğun alanını sınırlamak amacıyla değil, tersine işlenen basın suçunun cezasız kalmasını önlemek ve iştirak dışında sorumluluğu genişletmek için öngörülmüş bulunmaktadır.”³⁹

Kişinin TCK’ya göre ceza sorumluluğu ancak kanunda tanımı yapılan tipikliğin unsurlarının kasıtlı olarak gerçekleşmesine bağlıdır. Kişinin tedbirsizlik ve dikkatsizlikle gerçekleştirdiği eylemden dolayı sorumlu tutulması ise fiilin taksirli halinin kanunda açıkça düzenlenmiş olması şartına bağlıdır. Şayet bir kişinin iştiraktan dolayı ceza sorumluluğunun doğması TCK m.38 ve TCK m. 39’da tanımlanan suça azmettirme, suçun işlenmesinden önce veya sonra yardım etme, suç işlemeye teşvik veya suç işleme kararını destekleme, yol gösterme, araç sağlama gibi iştirake ilişkin şartların somut olayda gerçekleşmesi halinde söz konusu olacaktır. Aksi halde kişide iştirak iradesi yoksa kişinin şerik olarak bir başka şahsın işlediği fiilden cezai sorumluluğu doğmayacaktır. Bu itibarla ceza hukukunda evrensel ilke olarak kabul gören Anayasa m. 38/7 ve TCK m.20/1 de tanımlanan cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olarak düzenlenen Basın Kanunu’nda

³⁹ Özen, Muharrem, Süreli ve Süresiz Yayınlarda Ceza Sorumluluğu, AÜHFD, Cilt 52, (S.1-4) s.88

sorumluluğa dair düzenlemenin Anayasa ve ceza kanununa uygun hale getirilerek sorumluluğun yeniden düzenlenmesi isabetli olacaktır.⁴⁰

2.3.1.2 Mağdur; Hakaret suçunda; suçun mağduru, suçla ihlal edilen, ceza ile korunan değer yahut da menfaatin sahibi olan kişidir.⁴¹

Mağdur, suçta korunan hukuki varlık veya yararın sahibidir.⁴² “Kanun “bir kimse” demek suretiyle mağdurun herhangi bir kimse olabileceğini ifade etmektedir. O halde mağdurun sıfatı herhangi bir özellik taşımamaktadır.⁴³ Ancak kimi durumlarda örneğin Cumhurbaşkanına hakaret fiilinde Cumhurbaşkanının durumu önem taşıdığından TCK m.299 hükmü uygulanacaktır.

⁴⁰“...dosya kapsamına göre 5187 sayılı Basın Kanununun 11. Maddesi uyarınca eser sahibinin belli olmadığından bahisle ilgili gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü olan... Şüpheli olarak gösterilmiş ve bu kişinin ifadesi alınmadan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş ise de; Şikâyetle konu haber-yorum şeklindeki yazıları yazan kişinin... Gazetesi muhabiri... Olduğunun soruşturma dosyası içerisinde bulunan... Gazetesinin ilgili nüshalarındaki yazılarda yazılmış olması karşısında ilgili Twitter hesabının aidiyeti araştırılarak... Adli kişiye ait olup olmadığının, suç tarihinde... Gazetesinde bu kişinin çalışıp çalışmadığının tespiti ile... sosyal medya paylaşım sitesi olan Twitter hesabından müştekiye hakaretlerine devam ettiğine ilişkin iddialarının da doğru olup olmadığının araştırılarak bu kişi var ise soruşturma dosyası kapsamında şüpheli olarak ifadesinin alınarak, leh ve aleyhine olabilecek deliller toplanmadan keza, müştekinin de ifadesi alınarak delilleri araştırmaksızın ayrıca; yazı sahibinin tespit edilememesi halinde veya... nın olmadığının anlaşılması halinde ise gazetenin sorumlu yazı işleri müdürünün yazı sahibi gibi sorumlu olacağı 5187 sayılı Kanunun 11. Maddesinde düzenlenmiş olmasının da gözetilmeden eser sahibinin belli olmamasından bahisle gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü... hakkında eksik soruşturmaya dayalı olarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi suretiyle... nazara alınarak CMK(309(4) c maddesi uyarınca şüphelilerin aleyhine sonuç doğurmamak üzere bozulmasına karar vermek gerekmiştir.” (Kapatılan) 16.CD E:2017/634 K:2017/4806 T:19/07/2017

⁴¹ Hafizoğulları, Zeki, Özen, Muharrem, Kişilere Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Bası 4, Ankara 2015, s.236,

⁴² Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınları, Ankara, s.107

⁴³ Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.517, Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Basım Atölyesi, Bası 2, İstanbul 1989,s.31

Ceza kanununun genel kaideleri gereğince suçun mağduru olabilecek her şahıs hakaret suçunun mağduru olabilir.⁴⁴

Herkes başkalarının kendisine saygı duyulmasını isteme hakkına sahiptir. Hakarete maruz kalan kişinin kendisine olan saygısını kaybetmesi, kendisini değersiz hissetmesi durumunda dahi hakaret suçunun mağduru olur. Ancak kişi bu durumda şikâyet hakkını kullanmadığında fail hakkında soruşturma ve kovuşturma yürütülmez. Kişinin toplum içindeki itibarı, ünlülüğü tazminat hukukunda önem arz eder.

Bir şahsın kendisine yönelik hakarete varan tahkir edici söz söylemesi hakaret kabul edilemez. Çünkü kişi hakaret suçunun hem mağdur ve hem de fail sıfatını kendisinde bulunduramaz.

5237 sayılı TCK'da hakaret ve sövme eski TCK'dan farklı olarak ayrı kanun maddelerinde düzenlenmemiş, sövme hakaretin seçimlik hareketleri içerisinde yer almıştır.⁴⁵ Yargıtay'a göre, hakaret ve sövme içeren sözlerin kişinin yanındaki kişinin saygınlığını zedelemesi halinde bu kişide hakaretin mağduru kabul edilecektir. Örneğin, kadının zina yaptığı söylendiğinde kadının kocası da hakaret suçunun mağduru olacaktır.

⁴⁴ Erem, Hakaret ve sövme, s.9

⁴⁵ AİHM'ye göre, öncelikle ifadelerin bir olgu isnadı mı yoksa değer yargısı mı olduğu belirlenmelidir. Zira olgu isnadı kanıtlanabilir bir husus iken, bir değer yargısının kanıtlanmasının istenmesi dahi ifade özgürlüğüne müdahale sayılabilecektir. Yargılamaya konu olan ifadeler eğer bir değer yargısı içermekte ve somut bir olgu isnadından bahsedilemeyecekse, değer yargılarını destekleyecek yeterli bir altyapının mevcut olup olmadığı AİHM tarafından göz önünde bulundurulmaktadır. Zira değer yargılarının dahi belli düzeyde olgusal temel içermesi gerektiği kabul edilmektedir. Öte yandan, hiçbir veriye dayanmayan ve hiçbir altyapısı bulunmayan bir değer yargısı AİHM tarafından da ifade özgürlüğü sınırları içerisinde kabul görmemektedir. Sanığın mağdura yönelik kullandığı kabul edilen sözlerin ne olduğu, bu sözlerin somut olay bağlamında mağduru küçük düşürmeye matuf ve tahkir edici nitelik taşıyıp taşımadığı ile hakaret suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden sanığın mahkûmiyetine ilişkin olarak gösterilen; "...mağdur... sanığı uyardığı, sinir hastası olan sanığın daha da sinirlenerek mağdur ...'ye hitaben 'İt iti ısırılmaz.' diyerek hakaret ettiği," şeklindeki gerekçenin yasal ve yeterli olmadığı gibi dosya kapsamıyla da bağdaşmadığı kabul edilmelidir... Hükmün yasal, yeterli ve dosya kapsamına da uygun olmayan gerekçeyle sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi isabetsizliğinden bozulmasına," 4.C E:2023/4-374 K:2024/70 T:14.02.2024

Bir meslek gurubuna mensup kişiye karşı hakaret edilmesi söz konusu aynı görevde çalışan kişilerin tümüne hakaret edildiği anlamına gelmez. Bir polise rüşvetçi denilmesi tüm polisleri mağdur konumuna sokmayacaktır. Örneğin AİHM Grigoriades-Yunanistan davasında⁴⁶, asker olan ve bu görevi ifa eden şahsın komutana hitaben yazdığı ve ulaştırdığı mektup nedeniyle orduyu oluşturan tüm askerlere söylediğinden bahisle cezalandırılmasını AİHS'nin aykırılığına hükmetmiştir.

Hakaret suçunun birden fazla kişiye karşı işlenmesi ile kişi topluluklarına karşı işlenmesini karıştırmamak gerekmektedir.⁴⁷ Tahkir içeren tek bir eylemle birden fazla şahsın şeref ve onuru zedelenebilir. Bu durumda ceza normunun ihlali sayısınca suç var demektir.⁴⁸

Hakaret suçunun birden çok kişiye isnat edilmesi durumunda şahısların hepsi hedef gözetilmişse TCK m. 43/2 kapsamında değerlendirme yapılacak, hepsi suçun mağduru sayılacaktır.⁴⁹ Ancak fiil sadece kuruldaki bazı kişilerin onur, şeref ve itibarına yöneltilmiş ise bu durum belirlenebilir ise sadece bu kişiler suçun mağduru olacaktır.

Mağduru doğrudan hedef almadan imalı bir şekilde veya soru sorar tarzda kişinin saygınlığını rencide edici nitelikteki sözlerde hakaret olarak değerlendirilir. Örnek “sizin

⁴⁶ AİHM Kararı, Grigoriades/Yunanistan Kararı No:24348/94 25/11/1997, AİHM'in Grigoriades/Yunanistan kararı için bkz. Vahit Bıçak: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, s. 30.

⁴⁷ Koçar Tokmak, s.21

⁴⁸ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.615

⁴⁹ “Sanığın her iki katılana hakaret ettiği kabul edilmesine karşın hakkında TCK'nın 43. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağına tartışılmaması bozmayı gerektirmiştir.” 2.CD E:2011/29189 K:2013/15524 T:11/06/2013

“Sanığın eylemini 5 şikâyetçiye karşı ve kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlediğinin anlaşılması karşısında, 5237 sayılı Kanun'un 43 üncü maddesinin ikinci fıkrası gereğince artırım oranının alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesi ve aynı Kanun'un 125 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinin uygulanması gerektiği gözetilmemiş ise de, aleyhe temyiz olmadığından bozma yapılamayacağı, tebliğnameye uygun olarak, oy birliğiyle onanmasına,” 4.CD E:2021/25647 K:2024/4384 T:03/04/2024

dolandırıcı olduğunuz konuşuluyor ancak ben bu fikirde değilim” gibi beyanlar bu kapsamda değerlendirilecektir.

Hakaret suçunda herkes suçun mağduru olabilir. Mağdurun belirlenmiş olması hakaret suçunda önem arz eder. TCK’nın mağdurun belirlenmesi başlıklı m.126’da *“Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksamayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş hem de hakaret açıklanmış sayılır.”* Bu nedenle hakaretin belirli veya belirlenebilir bir şahsa ithafen söylenmesi gerekir. Mağdurun ismi belirtilmeden bilinen özelliğinin söylenmesi, mesleğinin belirtilmesi ya da rumuzunun zikredilmesi durumunda “A şirketinin yetkilisi dolandırıcıdır”, “B derneğin başkanı hırsızdır” şeklindeki söylemlerde şahıs ismi belirtilmese de kurum adı ve yetkilisi belirli olduğundan mağdurunda kim olduğu açıktır.

TCK m.126. gerekçesinde “Hakaret suçunun oluşabilmesi için mağdurun belli veya belirlenmesinin olanaklı bulunması gereklidir. İşte bu maddeyle suçu işleyen tarafından mağdurun kimliği açıkça belirtilmediğinde, ne gibi bir durumun varlığı halinde ismin belirtilmiş ve hakaretin açıklanmış sayılacağına ait ölçü gösterilmektedir.

Matufiyette kanun koyucu burada her ne kadar “karine” başlığını kullanmış olmasa da ETCK m. 484’deki gibi takdiri ve değerlendirmesi tamamen hâkime ait olan bir karine meydana getirmiştir.⁵⁰ “Ancak TCK’nın 126. maddesi, 765 sayılı TCK’nın 484. maddesinde belirlenen kriterden farklı bir kriter öngörmüştür. 484. madde de “tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa” demek suretiyle bir karine ortaya koymuşken; TCK’nın 126. maddesi ‘duraksamayacak bir durum varsa’ demek suretiyle belirlenebilir bir durumdan söz etmiştir.”⁵¹ Matufiyet şartı Yargıtay’ın içtihatlarıyla belirlenmiş ve hukukta yer almıştır.⁵²

⁵⁰ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları s.32; Özbek, Özer/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bası 18, Ankara 2023, s.495

⁵¹ Cebe, Abdurrahman, Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu, Bahçeşehir Üniversitesi, 2011, s.24; içinde Centel, Zafer, Çakmut, a.g.e,s. 224

⁵² “Yargılamaya konu somut olayda; sanığın dilekçesinde "Beni bu yasa bu sistem yargılıyorsa ben bu sistemin a... koyayım" şeklindeki sözlerin kime söylendiğinin, 5237 sayılı Kanun'un 126 ncı maddesinde de belirtildiği üzere duraksamaya yol açmayacak bir şekilde... Mahkemesi hâkiminin şahsına yönelik

Sarf edilen söz başkalarınca duyulduğunda şahıs biliniyor ve anlaşılıyorsa hakaret fiili gerçekleşmiş olacaktır. “Bu bilinebilme, tüm toplum için olmasa bile, yine de hakaret suçu oluşacaktır”⁵³ Yargıtay, müştekinin isminin ve fotoğrafının bulunduğu haber metninde; “Belediye Başkanı ...’nın , ...’na destek olan sanatçılara: Buradaki en ufak programda sahne alamayacaklar" şeklindeki basın açıklamasının altına, şüpheli tarafından müştekiye ait basın açıklamasının içeriği ile uyumlu olacak bir vaziyette "amk onlarda senin yüzüne hasret sanki s... min uyuzu tipine bak işiniz gücünüz daha fazla yalama ..." şeklindeki yorumun doğrudan basın açıklaması yapan kişiye yönelik bulunduğu nazara alındığında, matufiyet şartının gerçekleştiği cihetle, mevcut delillerin kamu davasının açılmasını gerektirir nitelikte bulunduğu anlaşılmakla, bu delillere ve suçun unsurlarına yönelik takdir ve değerlendirmenin mahkemesince yapılması gerektiği gözetilmeden, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir." şeklinde karar vererek hakaret içerikli sözlerin katılana söylendiğini ve matufiyet şartının gerçekleştiğine dair karar vermiştir.⁵⁴

Hakaret suçunda mağdurun belirlenmesi yani tayin ve teşhisi önemlidir. Mağdurun belirlenebilir olduğu hususların varlığı durumunda mağdur belli olmuş demektir. ⁵⁵

olduğunun anlaşılamaması karşısında, matufiyet şartının olayda gerçekleşmediği, bu itibarla, hakaret suçunun unsurlarının somut olayda oluşmadığı gözetilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi, Gerekçe bölümünde açıklanan nedenle Yerel Mahkemenin kararına yönelik O yer Cumhuriyet savcısının temyiz isteği yerinde görüldüğünden hükmün, oy birliğiyle bozulmasına,” 4.CD E: 2021/27458 K: 2024/5380 T:25/04/2024

“...Saniğa isnat edilen, hakaret olarak tarif edilen ve iddianamede gösterilen eylemlerin, TCK’nın 126. maddesinde belirtildiği üzere duraksamaya yol açmayacak bir şekilde katılanların şahsına yönelik olduğunun anlaşılamaması ve dolayısıyla matufiyet şartının olayda gerçekleşmediği gözetilmeden, unsurları oluşmayan hakaret suçundan beraat yerine yasal ve yeterli olmayan gerekçeyle mahkûmiyet kararları verilmesi, tebliğnameye aykırı olarak hükümlerin bozulmasına” 4.CD. E:2020/14531 K:2021/15081 T:24/05/2021

⁵³ Kayañççek, Şerefe Karşı Suçlar, s.33

⁵⁴ 4. CD. E: 2022/8139 K:2022/21553 T:02/11/2022

⁵⁵ “ Sanık ve müdafinin aşamalarda değişen savunmaları dikkate alınarak suça konu elektronik postaların sanık tarafından gönderilip gönderilmediği araştırılarak kesin olarak belirlendikten sonra sanık tarafından

Mağdurun bireysel olarak tayin ve teşhis edilmesinin mümkün olmadığı bir topluluğa hakaret edilmesi halinde durum farklıdır.⁵⁶ Örneğin, Sanık ...'ın kendi adıyla kullandığı facebook isimli sosyal paylaşım hesabından “ 626 trafikten men yer ananızı s...im emniyet”, "Filmsiz arabaya filmli diyen kornası düz olan arabaya havali diyen egzozsuz arabaya egzoz var deyip ceza yazan sonra men eden emniyet mensupları hatta bu geceki 4129 da ki herkesin am...k..yım alayını s...im" şeklinde hakaret içerikli paylaşımda bulunduğu, ... sözlerin sınırlı ve belirli bireylerden oluşan bir topluluğa karşı yapılmadığından hakaret suçu somut olayda oluşmayacaktır.⁵⁷ Eylemin yöneltildiği kişi topluluğu ne kadar geniş olursa, mağdurun tayin ve teşhisi o nispette imkânsız hale geleceğinden suç oluşmaz. Şu halde, bu ihtimalde suçun oluşabilmesi için ilgili kişi topluluğu açıkça sınırlandırılmış ve belirlenmiş olmalı ve fiil belirli ve teşhis edilebilir kişilerle ilişkilendirilmelidir.⁵⁸ Sanık, mağduru muhatap tutarak “Siz, Egeli değil misiniz, hepiniz ibnedir, Egeliler o...pu çocuğudur” diye sövdüğü... Egeli topluluğu içerisinde mağduru da açıkça belirttiği cihetle... Egelileri temsile yetkisi olmadığı ve bu bakımdan dava ehliyeti de olmadığı ve ona hitap eder nitelikte bulunmadığından bahisle, sanığın beraatına karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.⁵⁹

gönderildiğinin sübuta ermesi durumunda, TCK'nın 126/1. maddesinde düzenlenen... hükmü gözetilerek, sanığın Turist rehberi Esnaf Odası Başkanı olan katılan ve yönetim kurulu üyelerine hitaben değişik tarihlerde birden çok kez siteye gönderdiği elektronik postalarda, ‘...yalakalık yaparak yönetime girenler... benim e-mail adresimden bu sayfaya yazmamı engelleyen korkaklar, terbiyesizler’ biçimindeki eleştiri ve sitem sınırlarını aşan küçültücü değer yargısı taşıyan sözler ile yönetim kurulu üyelerine hakaret ettiğinin kabulü ile hükümlülük kararı verilmesi gerekirken, sanığın katılana açıkça hakaret ettiğine ilişkin yeterli delil bulunmadığından bahisle eksik kovuşturma ve yerinde olmayan gerekçe ile beraat kararı verilmesi,” 4.CD. E:2010/25937 K:2010/21206 T:20/12/2010

⁵⁶ Önder, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bası 3, İstanbul 1997, s.228; Erman, Hakaret ve Sövmeye Suçları, s.34

⁵⁷ 4.CD. E: 2021/13781 K: 2023/24075 T:14/11/2023

⁵⁸ Erman, Hakaret ve Sövmeye Suçları, s.33; Önder, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.228; Tezcan, Erdem, Önok, Özel Hükümler, s.639

⁵⁹ 2. CD. E:1982/810 K:1982/781 T:09.02.1982,810/781, Savaş, Vural/Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanunu'nun Yorumu, Seçkin, Ankara 1995, IV C, s.5009,

Matufiyet şartı ile bir nevi ifade özgürlüğü korunmuştur. Toplumun suçla mücadelesinde suçlunun cezasız kalmamasını sağlamak konusunda çıkarı ile ifade hürriyetinin korunması arasındaki çıkarı hakaret ve sövme suçlarında “matufiyet ilkesinin “TCK m.126 maddesinde düzenlenmesini gerektirmiştir.⁶⁰

2.3.1.2.1 Özürlüler, şerefsiz yaşam sürenler; Kişinin bedensel rahatsızlığının veya engelinin beyan edilmesi ya da herhangi bir hastalığa dair yakıştırmada bulunulması halinde suç işlenmiş kabul edilecektir. Bir kişiye sakat, kör, şizofren, total şeklinde ifadeler kullanıldığında eylem gerçekleşecektir.

Kişinin toplum içindeki konumu, mesleği, yaşantısı nedeniyle şerefsiz olarak nitelendirilen kişilerinde insan onuru ve hukuken saygı duyulması ve korunması gereken şeref varlıklarının ihlali durumunda hakaret suçu oluşacaktır. Sokak ortasında hayat kadınına fahişe diye seslenilmesi ya da sirkte çalışan kişiye soytarı denilmesi gibi.

Kişin yaşantısı, mesleği, eğitim durumu, suç geçmişi nedeniyle şerefsiz sayılması doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir. Hukuk düzeni, bir kimseyi hangi sebeple olursa olsun “şerefsiz” olarak yaftalayıp toplum dışına itemez, onu başkalarına nazaran “daha değersiz” ya da “daha az şerefli” olarak niteleyemez.⁶¹

2.3.1.2.2 Dolaylı mağdur; Fail hakaret eylemini gerçekleştirirken başkasını da tahkir etmiş onur, şeref ve saygınlığını zedelemiş ise dolaylı hakaret gerçekleşir. Örneğin kadına söylenen “fahişe” şeklindeki sözler kadının yanında bulunan kocasına da yapılmış sayılacağından dolaylı hakaret söz konusu olacaktır. Başka bir örnekte evlilik dışı ilişkiden doğduğunun çocuğa söylenmesi küçültücü değer yargısı olup bu haliyle tahkir eylemi çocukla birlikte anne/babaya da yöneltilmiş olacaktır. Anne, baba, çocuk, torun, kardeş gibi ortak soydan gelen kişilerle eşler ve uzak olmayan akrabalar arasında dolayısıyla hakaret gerçekleşmektedir. Bu durumda dolayısıyla hakarete uğrayan kişinin de kendisine yapılan hakaret açısından şikâyet hakkı vardır. Öğretide bu gibi durumlarda

⁶⁰ Hafizoğulları, Zeki, Özen, Muharrem, Kişilere karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Baskı 8, Ankara 2021, s.236

⁶¹Sınar, Hasan, Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu ve Bu suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkartılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi, C:9, S:24, Ceza Hukuku Dergisi,2014, s.81

TCK 43 maddesi gereğince zincirleme suç hükümlerinin uygulanması yönünde görüşler vardır.⁶² Kanaatimizce burada suçun faili tek bir eylem ile sayıca birden çok şahsa hakareti yönelttiğinden TCK 43/2 maddesinin uygulanması yerinde olacaktır. Dolaylı hakaretin söz konusu olduğu durumlarda sanığın eyleminin tek olmasına karşın birden fazla mağdura yönelmesi sebebiyle mağdurlardan birisinin şikâyet hakkından vazgeçmesi düşme kararı verilmesi için yeterli olmayacak, ancak tüm mağdurların şikâyetlerinden vazgeçmesi durumunda düşme kararı verilebilecektir.⁶³

2.3.1.2.3 Tüzel kişiler; Mağdur hakarete uğrayan kişidir. Gerçek kişiler hakarete maruz kalabilir. Tüzel kişiler hakaret suçunda mağdur değildir. Yargıtay da bu görüşü benimsemiştir. Öğretide tüzel kişilerin hakaret suçunda mağdur sıfatını alıp almayacakları hususunda karşıt görüşler vardır. Tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olamayacağına dair görüşü benimseyenler⁶⁴ yanında tüzel kişilerin mağdur olmalarına mani bir durumun olmadığını benimseyen görüşlerde vardır.⁶⁵ TCK’da tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olup olmayacaklarına ilişkin bir hüküm bulunmasa da TCK kurul olarak çalışan ve kurulda görevini ifa eden kamu görevlilerine ve anayasada belirtilen kuruluşlara dair açık düzenlemeler getirmiştir.⁶⁶

Türk Ceza Kanunu’nda hakaret suçunun mağduru “kimse” olarak ifade edilmiştir. Diğer taraftan insan onuru, itibar, saygınlık gibi değerler kişiye özgü değerlerdir. Yargıtay

⁶²Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.417; Yenidünya, Alşahin, Bireyin Şerefine Karşı Suçlar, s. 50, Yaşar, Osman/Gökcan, Tahsin/Artuç, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu,3.C. Ankara 2014, s. 4120

⁶³Burak Çoşkun, Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2019, s.39

⁶⁴ Soyaslan, Doğan, Özel hükümler, Yetkin, Bası 14, Ankara 2023, s.234, Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.40

⁶⁵ Öztürk, Bahri, Erdem, Mustafa, Özbek, Özer, Ceza Hukuku, Bası 2, Ankara 2003, s.226

⁶⁶ TCK m.301, (1) “Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Devletin askeri veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

isabetle hakaret suçunda mağdurun sadece gerçek kişi olabileceğini, bir tüzel kişi olan belediyenin ve İzmir Valiliği Muhakemet Müdürlüğünün davaya katılmasına karar verilemeyeceği yönünde karar vermiştir ⁶⁷

“Açıktır ki esasta haklılık nazariyesi gereği tüzel kişiler farazi bir kuruluş oldukları için kendilerine karşı tecavüzleri hissetmek yeteneğinden mahrumdurlar.”⁶⁸ Ancak öğretide bu konuda tartışmalar mevcuttur. Tüzel kişilerin, banka, dernek, sendika, şirket gibi kuruluşların toplum nezdinde itibar ve saygınlıkları olduğu ve bu nedenle tüzel kişiliğe sahip kuruluşun hukuken kabul edilen hak ve menfaatinin ihlali durumunda gerçek şahıslar gibi tüzel kişiliğe haiz kuruluşa mağdur olacaktır. Bununla Beraber “A Vakfi hırsızdır veya dolandırıcıdır” sözünde olduğu gibi tüzel kişiye yönelik hakaret suçlarında, tüzel kişiliğin hakaret suçunun mağduru olmadığı kabul edilse bile o tüzel kişiliği temsile

⁶⁷ “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 237 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, suçun doğrudan zarar göreni olmayan şikayetçi Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın kamu davasında katılan sıfatının bulunmadığı gibi hakaret suçunun mağdurunun ancak gerçek kişiler olabileceği gözetilmeden, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın davaya katılmasına karar verilmiş ise de, Kanuna aykırı gerekçe ile kamu davasına katılan olarak kabulünün anılan tüzel kişiliğe bu niteliği ve dolayısıyla Kanun yoluna başvurmak hak ve yetkisini kazandırmadığı..., hakaret suçundan doğrudan zarar görmeyen Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın katılma hakkı bulunmadığı ve Mahkemece katılma kararı verilmiş olmasının da temyiz hakkı vermeyeceği..., gerekçe bölümünün (A) bendinde açıklanan nedenle Yerel Mahkemenin kararına yönelik katılan vekilinin temyiz isteğinin..., tebliğnameye uygun olarak, oy birliğiyle reddine,” 4.CD E: 2024/4840 K: 2024/7697 T:29/05/2024

“Hakaret suçunun mağdurunun ancak gerçek kişiler olabileceği gözetilmeden, B. Belediyesi'nin davaya katılmasına karar verilmiş ise de, Kanuna aykırı gerekçe ile kamu davasına kabulünün anılan tüzel kişiliğe bu niteliği ve dolayısıyla Kanun yoluna başvurmak hak ve yetkisini kazandırdığı, anlaşıldığından 5320 sayılı Kanun'un 8/1 ve 1412 sayılı CMUK'un 317. Maddeleri uyarınca B. Belediyesi vekilinin tebliğ nameye aykırı olarak Temyiz istediğinin reddine 14.02.2012 tarihinde oy birliği ile karar verildi” 4. CD E:2013/1411 K: 2014/4724 T:14/02/2014

“D. Gazetecilik AŞ. ve H. Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ.'nin, sanıkların üzerine atılı tehdit ve hakaret suçlarının mağduru ve suçtan zarar göreni olmayacakları ve bu nedenle davaya katılma hakları bulunmadığı halde mahkemece Kanuna aykırı gerekçe ile davasına katılan olarak kabullerine karar verilmesi, anılan Tüzel kişilere bu niteliği ve dolayısıyla Kanun yoluna başvurmak hak ve yetkisini kazandırmadığı anlaşıldığından...” 4.CD E:2011/12197 K:2013/26819 T:31/10/2013

⁶⁸ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.36

ve idareye yetkili olan kimselerin doğrudan, tüzel kişilikle irtibatlı olan ve saygınlıkları zedelenen kimselerin de dolaylı mağdur olduğunun kabul edilmesi, dolaylı mağdurlara yönelik eylemler sebebiyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekir.⁶⁹ Yargıtay, kişinin onur ve itibarını zedeleyecek şekilde söylenilen sözlerin gerçek kişilere yöneltmesi halinde hakaret suçunun oluştuğunu, tüzel kişilere yöneltilen sözlerin hakaret olarak değerlendirilebilmesinin ancak tüzel kişi ile gerçek kişi arasında aidiyete dair bir ilişkinin kurulmasına bağlı olduğunu belirtmiştir.

Öğretide, bir vakıf hakkında veya üniversite hakkında hakaret içerikli söylemlerin kurumsal kimliklerine zarar verici ve saygınlıklarını zedeleyeceği gerçeği karşısında TCK m. 301 yanında kamu ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip diğer kuruluşlarında aşağılanmasının suç olması gerektiği üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Öğretide başka bir görüş ise “Buradan yola çıkarak ceza hukuku açısından tüzel kişiliklerin hakaret suçunun mağduru olmasının bir tarafta güçsüz birey ile diğer taraftan ulus-ötesi ya da ulusal şirketlerin var olduğu bir arenada, bireyin karşısında terazinin diğer kefesine tüzel kişiliklerin yanında bir de devleti koyarak ifade hürriyetini yok etmek ve özgür tartışmayı öldürmek demektir.”⁷⁰

Diğer doktrinde tartışmalı konu tüzel kişilerin uğradıkları tahkir edici nitelikte hakaret eylemlerinden dolayı maddi ve manevi tazminat talep edip etmeyecekleri konusudur. Bu konuda da öğretide maddi tazminat talep edebileceği, manevi tazminat talep edilemeyeceği görüşü hâkimken Yargıtay’ın tüzel kişiliklerin manevi tazminat yoluna başvurabileceklerine ve alabileceklerine dair kararları mevcuttur.⁷¹

⁶⁹Doğan, Recep, Hakaret Suçu ve AİHM Kararlarında İfade Özgürlüğünün Sınırları, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.17, Haziran 2021, s.198

⁷⁰ Kocaoğlu, Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu, s.77

⁷¹ “Tüzel kişinin ekonomik faaliyetini yürütürken kazandığı saygınlık, onun kişisel değerleri içinde yer alır. Ticari şeref ve haysiyetin çiğnenmesi, onun ekonomik yaşam içindeki yerini ve durumunu sarsabilir. Ekonomik itibar da tüzel kişinin şeref ve haysiyetinin bir görüntüsüdür. Tüzel kişinin ekonomik faaliyetleri de toplum tarafından değerlendirilmektedir ve kişilik haklarından olan onur ve saygınlığı onun korunan değerlerinin başında gelir. Bir tüzel kişinin kişisel haklarından olan (adı, şerefî, onuru ve itibarı gibi) varlıklarına yapılan saldırının; bu manevi değerlerinde bir eksilmeye (manevi zarara) sebep olacağı kabul edilmektedir. Davaya konu olayda, davacı haksız yere maddi bedel ödemiş ise de şirket tüzel kişiliğine

Tüzel kişilere yönelik tahkir edici ve zarar verici nitelikte saldırılar söz konusu is MK m. 24 ve BK m. 49 maddelerine göre özel hukuk yoluna gidilebilir.

Tüzel kişiliği bulunmayan kişi topluluklarına yönelik hakaret içeren ifadelerin kullanılmasında her somut olayın kendi içinde değerlendirilmesi gerekir. Bu durumda kişi topluluğunun toplumun diğer bireylerinde ayırt edilebilir, belirlenebilir ve teşhis edilebilirliğine bakılır. Öğretide bu durumda zincirleme suç hükümleri kapsamında cezalandırma yoluna gidilebileceği yönünde düşünceler vardır. Yine sendika, siyasi parti, sivil toplum örgütü gibi üyelere sahip kişilere yönelik medyada yapılan tahkir edici sözlerden dolayı taraftarlarının o topluluğa mensup kişilerin etkilenmesi, rencide olması mümkündür. Bu durumda sarf edilen sözlerine kişiyi (üyeyi, taraftarı) hedef alıp alamadığı hususu dikkate alınacak ve kişisel olarak ve doğrudan etkilenmedikçe cezaya hükmedilmeyecektir.

2.3.1.2.4 Küçükler ve akıl hastaları; Akıl hastaları ve küçüklerde kusur yeteneği bulunmasa dahi diğer bireyler nezdinde korunması gereken itibarları mevcuttur. Bu itibar kusur yeteneğine sahip insanların sahip olduğu değerden farklı değildir. Bu bakımdan çocuklar ve akıl hastaları söylenenleri algılamasalar da bu suçun mağduru olabileceklerdir.

“Bu nedenle yaşı, hastalığı, akıl hastalığı, fiziksel engeli gibi nedenlerden dolayı hakaret fiilini anlamayan, idrak edemeyen kişilerde hakaret suçunun mağduru olabilirler.”⁷²

yönelik ticari itibarını zedeler nitelikte bir saldırı ya da manevi tazminatı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle, manevi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir... Usul ve kanuna uygun olan mahkeme kararının onanmasına," 4.HD. E:2022/9594 K:2022/10010 T:02/10/2023

“ Tüzel kişiler de, BK. M. 49 anlamında manevi tazminat hakkına sahip olup organları aracılığıyla istemde bulunabilir. Bu nedenlerle, sosyal onur ve mesleki itibarlarına yapılan saldırılara karşı korunmalıdırlar. Somut olayda, davaya konu eylemin, gerçek bir kişiye yönelik olması ile bir tüzel kişiliğe yapılmış olması arasında fark yoktur.” 4.H.D. E:2002/569, K:2002/4949 T:17/04/2022

⁷² Yenidünya, Alşahin, Mehmet Emin, Bireyin Şerefine Karşı Suçlar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.68, s.47; Centel, Nur, Zafer, Hamide, Çakmut, Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta, C:I, Bası 5, İstanbul 2021, s.223

“ ... mağdur çocuk veya akıl hastası olduğu durumlarda şikâyet hakkını kimin kullanacağı konusu tartışmalı olsa da böylesi bir surumda bu kişiler hakkında şikâyetle bulunacak kişi herhalde veli veya vasisidir.”⁷³ Hukuk mantığı da velinin ve vasinin mağduru temsilen şikâyet hakkını kullanabilmesini ve hukuk yollarına başvurabilmesini gerektirir.

2.3.1.2.5 5816 sayılı Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında kanun; 31/07/1951 tarih ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında Kanun, Mustafa Kemal Atatürk’ün hatırasını korumaya yönelik düzenlemedir. Kanun, Atatürk’ün anısına aleni olarak hakarete bulunan ya da sövmek suretiyle fiili gerçekleştiren kişinin 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını belirtmiştir. Kanun m.1’de “Atatürk’ü temsil eden heykel, büst ve abideleri ve yahut Atatürk’ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir” denilmektedir. Kanunun konuluş amacı Atatürk’ün saygınlığı olup Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün şahsiyetine ve anısına yönelik suç teşkil eden eylemler cezalandırılmıştır. Bu suçun takibi şikâyetle tabi olmadığından re’sen takip edilir. Yargıtay 9. CD bir kararında, sanığın Atatürk’e sosyal medya ortamında yaptığı hakaret içerikli ifadelerin 5816 sayılı kanun kapsamında suç olduğuna hükmetmiş ve yerel mahkeme kararını yerinde bulmuştur. Yargıtay Atatürk’ e yönelik hakaret içeren ifadelerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini ve bu tarz söylemlerin koruma altına alınan değerlere karşı saldırı niteliğinde olduğuna karar vermiştir. ⁷⁴

2.3.1.2.6 Ölüler; Ölen kişi hakaret suçunun mağduru kabul edilemeyeceğinden bu durumda ölünün hatırasına hakaret suçu işlenmiş olacaktır. Ölünün hatırasına hakaret suçu TCK m.130’da bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu halde suçun mağduru ölen kişinin geride kalan ailesi veya yakınları olacaktır.

2.3.1.2.7 Kamu görevlileri; Kural olarak hakaret suçunda mağdurun sıfatı önemli değildir.⁷⁵ Kamu görevlisi kavramının TCK m.6/1.c tanımı yapılmıştır. Öğretide, bu

⁷³ Hafizoğulları, Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.236

⁷⁴ 9. CD E:2017/2767 K: 2018/4109 T:21/05/2018

⁷⁵ Erman, Hakaret ve Sövmeye Suçları, s.31; Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.557

tanımlamalardan yola çıkılarak Cumhurbaşkanından kamu işçisine kadar herkesin kamu görevlisi sayılabilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir.⁷⁶ Böylelikle mağdur kamu görevlisi ve suça konu eylem kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmiş ise kamu görevlisi sıfatı suçun nitelikli haline neden olacaktır.

TCK m. 125/3 “Hakaret suçunun,

a) “*Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.*” diye belirtilmiştir.

Hakaret suçunun basit hali şikâyet tabi olduğu halde kamu görevlisine karşı görevi nedeniyle gerçekleştirilen hakaret suçunda soruşturma ve kovuşturmanın yapılması re’sendir. Eğer kamu görevlileri kurul halinde çalışıyor ve hakaret fiili kurulu oluşturan üyelere sarf edilmiş ise bu durumda TCK’da yer alan zincirleme suça dair hükümler uygulanacaktır. Kurulu oluşturan her bir üye suçun mağduru olacaktır.

2.3.1.2.8 Sağlık çalışanları; Sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesinde görev alan sağlık çalışanlarına yönelik işlenen hakaret suçu nedeniyle özel yasa düzenlemesi getirilmiştir. Bilindiği üzere sağlık personeli hasta ve/veya yakınlarının şiddetine sıklıkla maruz kalabilmektedirler. Son yıllarda sağlık çalışanlarına yönelik ölümle sonuçlanan şiddet olayları 7243 ve sağlık hizmetlerinin devamlılığının sağlanması amacıyla 7243 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 28. Maddesi ile 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Kanunu ek 12. Maddesine 1. fıkrasından sonra getirilmek üzere birtakım ek hükümlerle yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Getirilen değişikliklerle kamu ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görevli sağlık çalışanlarına yönelik yaptıkları görevden dolayı kasten yaralama, tehdit, hakaret ve görevi yaptırmamak için direnme suçları işlendiğinde faile verilecek cezada artırım yapılması ve verilen hürriyeti bağlayıcı cezanın ertelenmesi kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararında⁷⁷, sağlık çalışanlarına karşı görevlerinden dolayı gerçekleştirilen suçlarda (kasten yaralama, görevi yaptırmamak için direnme, hakaret, tehdit) ceza artırımını ve

⁷⁶ Aydın, Hüseyin, Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı, Ankara Barosu Dergisi, S:2010/1,s.118

⁷⁷ Anayasa Mahkemesi Kararı, E: 2020/91 T:13/10/2021

hapis cezasının ertelenmesini öngören kuralların anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.

Sağlık hizmetlerine katkısı olan yardımcı personelde sağlık çalışanı kapsamında değerlendirilmektedir. Doktrinde sağlık çalışanları kavramını geniş yorumlayarak sağlık hizmetlerinde çalışan temizlik personeli, yemekhane personeli, güvenlik görevlisi, idari personeli ve yardımcı personeli de bu kapsamda değerlendirmiştir.

2.3.1.3 Suçun Konusu; Hakaret suçu ile korunan hukuki değer, onur, şeref ve saygınlıktır.⁷⁸ Bireyin onur, şeref ve itibarı, haysiyeti, başkaları nezdindeki saygınlığı kadar kişinin kendi benliğine verdiği önem ve değer kısaca kişinin öz saygısı da hakaret suçunun hukuki konusunu oluşturur. Hakaret suçunda, suçun konusuna dahil olan kavramlar, suçla korunmak istenen hukuki değer kapsamında değerlendirilmesi gerekir.⁷⁹ Bu bakımdan kişinin vakarı, manevi varlığı bu kapsamda değerlendirilir.

Doktrinde şeref kavramı iç şeref ve dış şeref olarak anlandırılmaktadır. “Doktrinde şeref kavramı, genel olarak karma bir anlayıştan hareketle açıklanmakta ve şerefin hukuki değer olarak kişinin kendisi hakkında saygın ve itibarlı bir kişi olduğu yolundaki kanaati ile başkaları nezdindeki itibarını ve saygınlığını kapsadığı kabul edilmektedir.”⁸⁰ TCK m.125’te düzenlenen hakaret suçu ile kişilerin onur ve şerefine yönelik saldırılar suç olarak kabul edilmiştir.

2.3.1.4 Fiil;

2.3.1.4.1 Genel olarak, 5237 sayılı TCK’da hakaret ve sövme ayırımı kaldırılmış, soyut ve genel ifadelerle yapılan tahkir fiilleri somut bir şekilde işlenen fiil ya da olgu isnadı şeklinde işlenen fiiller aynı sonuca bağlanmıştır. Sövme eyleminin tanımı 5237 sayılı TCK’da ortaya konulmamıştır.⁸¹ “Bununla birlikte, somut bir fiil veya olgu isnat

⁷⁸ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2022, s.506

⁷⁹ Mola, Burak, Türk Hukukunda Hakaret Suçu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, 2021 s.56 içinde; Yenidünya, Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s.45

⁸⁰ Koca, Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.529, Önder, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.222, Tezcan, Erdem, Önok, s.597, Veli Özer, Özbek, Şerefe Karşı Suçlar, Hukuk ve Adalet, s.256-257, Yenidünya, Alşahin, Bireyin Şerefine Karşı Suçlar, TBBD, S.45, Toroslu, Özel Kısım, s.99-100

⁸¹ Fehmi Şener Gülseren, İnternet Ortamında İşlenen Hakaret Suçları, LAÜSBD, C4,S.1,2013,s.18

edilerek gerçekleştirilen hakaret ile sövmek suretiyle gerçekleştirilen hakaret, haksızlık içerikleri itibariyle farklılık gösterdiğinden, bu durum cezanın tayini sırasında dikkate alınmalıdır.”⁸²

Hakaret suçu “...sonuca yer vermemesi, mağdurun onur şeref ve saygınlığının bozulması suçun unsuru olmaması nedeniyle sırf hareket suçudur, netice suçu değildir.”⁸³ Yani hakaret suçunda eylemin yapıldığı anda suç vuku bulacağından sırf davranış suçu olarak kabul edilir. Bu nedenle hakaret suçu ihmalî hareketle işlenmez. Bu suçlarda hareketle neticenin ayrılması mümkün olmadığından ihmal suretiyle işlenmeleri mümkün değildir.

Bireylerin itibarını rencide etmeye dair söz ve fiiller yer, zaman, şekil ve kişi unsurlarını içeren belirli somut durum veya olgu isnadı şeklinde tezahür edebileceği gibi, sövme şeklinde genel ve soyut nitelikteki söz ve davranışların yapılması suretiyle de gerçekleşebilir. Hakaret ve sövme ayırımı seçimlik hareketin belirlenmesi açısından bir anlam taşır. ⁸⁴

⁸² Koca, Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.534

⁸³ Üzülmüş, İlhan, Hakaret suçu, Ceza Hukuku Dergisi, Ankara 2010, s.46

⁸⁴ “Somut bir fiil ya da olgu isnat etmek veya sövme şeklindeki seçimlik hareketlerden biri ile gerçekleştirilen eylem, bireyin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte ise hakaret suçu oluşacaktır... Bir hareketin tahkir edici olup olmadığı, zamana, yere ve duruma göre değişebilmektedir. Kişilere yönelik her türlü ağır eleştiri veya rahatsız edici sözlerin hakaret suçu bağlamında değerlendirilmemesi, sözlerin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövme fiilini oluşturması gerekmektedir... AİHM’e göre, öncelikle ifadelerin bir olgu isnadı mı yoksa değer yargısı mı olduğu belirlenmelidir. Zira olgu isnadı kanıtlanabilir bir husus iken, bir değer yargısının kanıtlanmasının istenmesi dahi ifade özgürlüğüne müdahale sayılabilecektir. Yargılamaya konu olan ifadeler eğer bir değer yargısı içermekte ve somut bir olgu isnadından bahsedilemeyecekse, değer yargılarını destekleyecek 'yeterli bir altyapının' mevcut olup olmadığı AİHM tarafından göz önünde bulundurulmaktadır. Zira değer yargılarının dahi belli düzeyde olgusal temel içermesi gerektiği kabul edilmektedir. Öte yandan, hiçbir veriye dayanmayan ve hiçbir altyapısı bulunmayan bir değer yargısı AİHM tarafından da ifade özgürlüğü sınırları içerisinde kabul görmemektedir” E: 2021/27900 K:2024/6044 T:07/05/2024

TCK m.125'te öngörölmüş hakaret suçunda fiil; söz, ses, işaret, yazı, görüntü, resim, yontu vs. ile ifade edilebilen bir düşünce açıklamasıdır.⁸⁵

Doktrinde bir görüşe göre "Yine hakaret ve sövme suçunun birbirinden ayrıldığı nokta isnadın ispatını düzenleyen m. 127'nin varlığıdır. Gerçekten isnadın ispatı sadece hakaret suçunda olabilir. Bu da 5237 s. TCK bakımından somut fiil veya olgu isnat etmek unsurunun gerçekleştiği hallerde söz konusu olabilecektir. Sonuç olarak, hakaret sövme ayırımı görünüşte kalkmış olsa da varlığını devam ettirmektedir."⁸⁶

2.3.1.4.2. İsnadın ve sövmenin şeref ve saygınlığı rencide edici nitelikte olması;

TCK m.125 'te belirtilen haliyle bir şahsa somut bir fiil, sövmek veya olgunun isnat edilmesi ile hakaret suçunun maddi unsuru gerçekleşecektir. Hakaret suçunda, mağdura yöneltilen fiilin tahkir edici niteliğe haiz olması gerekir. Örneğin bir kimsenin istemsiz yaptığı geğirme hareketi hakaret olarak değerlendirilmezken sırf arkadaşını küçük düşürmek amacıyla yaptığı geğirme fiili hakaret olarak değerlendirilebilecektir. Mağdura karşı söylenen yakınma, sitem, serzeniş, salt değer yargısı içeren beyanlar

⁸⁵ Hafizoğulları, Özen: Kişilere karşı Suçlar, s.237

⁸⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.520

hakaret kabul edilmeyecektir.⁸⁷ Adam olsaydı⁸⁸, insanlığa aykırı davranış⁸⁹ ne halta yararsınız⁹⁰, hâkim kim oluyormuş⁹¹, kindar⁹² gibi.

Hakarete eylemin tahkir edici olup olmadığının tespitinin hangi kriterlere göre belirleneceği hususu önemlidir. Hakaret suçuna maruz kalan kişinin iç dünyasında hissettikleri veya yaşadığı üzüntü, acı, öfke gibi duygu durumları tahkirin belirlenmesinde ölçüt değildir. Eylemin tahkir edici boyutta olup olmadığı bir toplumun bireylerinin sahip olduğu sübjektif nitelikte olmayan ortak örf, adet, inanış ve gelenek kurallarına göre belirlenir. Mağdurun yapı itibarıyla çok duygusal veya agresif olması fiildeki tahkirin niteliğini değiştirmeyecektir. Öte yandan failin tahkir edici sözlerini mağdurun ciddiye

⁸⁷ “Sanığın, Aile Sağlığı Merkezinde doktor olarak görev yapan katılana ilaç yazdırmak istediği, katılanın muayene yapmadan ilaç yazamayacağını söylemesi üzerine sinirlenerek "Siz aile doktoru değil aile gangsterisiniz, doktorları boşuna dövmüyorlar" demek suretiyle katılana hakaret ettiği iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Yerel Mahkemece yapılan yargılama sonunda..., sanığın sarf ettiği sözlerde hakaret niteliğindeki sözlerin söz konusu olmadığı, sanığın sadece kendi yakınmasını sosyal ve kültürel durumuna uygun bir şekilde ifade etmek istediği, dolayısıyla hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı kanaatiyle sanık hakkında...hükmün, Tebliğnameye aykırı olarak, oy birliğiyle onanmasına,”4.CD E:2021/13818 K:2021/21892 T:03/10/2023

“Sanığın, bir başka dosyaya sunduğu temyiz dilekçesinde avukat olan katılana yönelik sarf ettiği "satılmış halleri" şeklindeki sözün onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte olduğundan bahisle sanığın hakaret suçunu işlediği İlk Derece Mahkemesince kabul edilmiştir...Sanığın söylemiş olduğu sözlerin sızlanma, şikayet ve kaba söz niteliğinde olduğu, dolayısıyla hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı şeklindeki gerekçeyle sanığın hakaret suçundan mahkumiyetine ilişkin İlk Derece Mahkemesince verilen hüküm tamamen kaldırılarak, sanığın üzerine atılı suçtan 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca beraatine karar verildiği ...temyiz isteminin reddi ile hükmün aynen onanmasına, 4.CD.E: 2021/32423 K: 2024/6619 T:15/05/2024

⁸⁸ Aslan, Ahmet, Yargıtay İçtihatları Işığında Hakaret Sözlüğü, Adalet Yayınevi, Bası 4, Ankara 2023, S.107

⁸⁹ Aslan, Ahmet, Yargıtay İçtihatları Işığında Hakaret Sözlüğü, s.533

⁹⁰ Aslan, Ahmet, Yargıtay İçtihatları Işığında Hakaret Sözlüğü, s.724

⁹¹ Aslan, Ahmet, Yargıtay İçtihatları Işığında Hakaret Sözlüğü, s.448

⁹² Aslan, Ahmet, Yargıtay İçtihatları Işığında Hakaret Sözlüğü, s.634

almayarak onur ve şerefının zedelendiği hissine kapılmaması eylemin gerçekleşmediği anlamına gelmeyecektir.

Kimi durumlarda hakaret edilen mağdurun toplum içindeki yeri, yaptığı işi, tanınmışlığı gibi durumlarda suçun oluşumunu etkilemektedir. Taraflar arasındaki ilişki, eylemi yapanın mesleği, yaşı, aldığı eğitim gibi durumlarda fiili anlama da dikkate alınacak kriterlerdendir.

2.3.1.4.3 Somut bir fiil veya olgu isnat etmek; Hakaret suçunda isnadın somut bir eylem veya olguya dayanması gerekir. Başka bir deyişle fiil ve olgunun gerçekliğinin kanıtlanabilir olması gerekir. Bu bakımdan değer yargısı içeren beyanlar eylem olarak nitelendirilmeyecektir. “Dolayısıyla sırf bir niteliği ve kötü huyu ifade eden ‘serseri’ ve ‘alçak’ gibi sözler bir fiille ilişkili olmadıklarından somut bir fiil veya olgu isnat etmek değil, sövmek suretiyle hakaret anlamına gelecektir.”⁹³

“Fiilin somut sayılabilmesi için şahsa, şekle, konuma, yere ve zamana ilişkin unsurlar gösterilmiş olmalıdır. Bu unsurların tamamının birlikte söylenmesi şart değildir. Sözlerin isnat edilen fiili belirleyecek açıklıkta olması yeterlidir. Çoğu zaman isnat edilen fiil ve olgunun, hangi zaman ve yerde meydana geldiğinin belirtilmesi, onur ve saygınlığı incitecek niteliği tespit için yeterli olmaktadır.

Tarafların sosyal durumları, sözlerin söylendiği yer ve söyleniş şekli, söylenmeden önceki olaylar nazara alınarak suç vasfı tayin olunmalıdır.”⁹⁴ Şayet tüm bu unsurlar isnatta yer almasa da olayda fiil ya da olgu anlaşılabiliriyorsa eylem gerçekleşmiş olacaktır. Bir şahsa “hırsızdır” denildiğinde soyut bir ifade olan sövme, “A’nın eşyasını çaldı” denildiğinde belirli bir fiil, “atölyedeki eşyaların çalınması olayının içinde o da var” denildiğinde ise belirlenebilir olgu isnadı söz konusudur.

Kanun somut bir fiili aradığından gerçekleşmemiş ve gerçekleşme ihtimali bulunan olaylar bu kapsama girmeyecektir.

⁹³ Koca, Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.536

⁹⁴ Kocaoğlu, Serhat Sinan Uluslararası ve Ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu, s.91

Yargıtay da fiili muayyen olmasını yani şahıs, şekil, konu, yer ve zaman unsurlarının gösterilmesini aramaktadır. Ancak belirtilen unsurların tümünün somut olayda bulunması zorunlu değildir.

⁹⁵Hakaret suçunda isnat edilen fiil ve olgunun inandırıcı, akla ve mantığa uygun olması gerekir. Örneğin bir kimseye oturduğu mahalle camisinin minaresini çaldığına dair isnatta bulunulması halinde başkalarınca bir kınama durumu gerçekleşmeyeceğinden ve eylemin gerçekleşmesi imkânsız olduğundan suçun oluştuğundan bahsedilmeyecektir.

AIHM'ye öncelikle mağdura yönelik söylenen ifadenin olgu isnadı veya değer yargısı olup olmadığının belirlenmesi gerektiğini, olgu isnadının ispatının mümkün olduğunu ancak değer yargısının ispatının istenmesinin ifade özgürlüğüne müdahale niteliğinde olacağını, değer yargısının da en azından belli bir seviyede olgusal bir temele dayanması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Aksi halde herhangi bir alt yapısı olmayan mücerret değer yargısının ifade özgürlüğü korumasından faydalanmayacaktır. AIHM, Lingesns/Avusturya davasında⁹⁶ Avusturyalı gazeteci Peter Lings'in yayınladığı makalesinde Avusturya Başbakanı Bruno Kreisky'ye yönelik "ahlaken aşağılık", "ahlakını yitirmiş" şeklindeki açıklamalarının değer yargısı olduğuna karar vermiştir. Lings'in kamu görevlisini eleştirirken kendi ahlaki değerlendirmelerini dile getirdiğine, söz konusu ifadelerin doğrulanabilir somut olgulara dayanmadığına, doğruluğu ve yanlışlığı kanıtlanamayan öznel değerlendirmeler niteliğinde olduğuna hükmederek değer yargısı ve olgu isnadı arasındaki ayırımı dikkat çekmiştir.

2.3.1.4.4 Sövmek; Sövmeye somut bir fiil ve olguya dayanmayan, soyut ve olumsuz değer yargısı şeklinde ortaya çıkan sözlerdir. Bu şekilde söylenen sözlerin kişinin onur ve

⁹⁵ "Olay günü, sanığın söylediği ve mahkemece hakaret olduğu kabul edilen sözlerin; olayın oluş şekli, söylendiği bağlam, olayın öncesi-sonrası, söyleniş şekli ve söylenilen kelimeler bütünüyle değerlendirildiğinde şikâyetçilerin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp kaba söz niteliğinde olduğu ve hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, yasal olmayan ve yerinde görülme-yen gerekçeyle sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi,"4.CD E: 2021/33383 K: 2024/8601 T:11/06/2024

⁹⁶AIHM kararı, Lingesns/Avusturya kararı B. No:9815/82 08/07/1986, <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-56448> { (Erişim tarihi:28/09/224)

itibarını zedeleyecek nitelikte olması gerekir. “Hakaret suçunda mağdura bir eylem veya vaka yüklemek, sövme suçunda ise, mağdurun onurunu ve saygınlığını incitici hakarete bulunmak esastır.”⁹⁷ Bu konuyu örneklendirmek gerekirse, failin mağdura, “sen bir eşeksin” ifadesi sövme suçuna, “sen şeker üretip satan şirketin müdürü iken, rüşvet almadığın müşteriye yeterli malı vermezdin” ifadesi ise hakaret suçuna misal teşkil etmektedir.⁹⁸

“Kişiye kötü huy, nitelik ve hastalık izafe etmek, kişinin bedeni arızasını dile getirmek sövmeyi oluşturur.”⁹⁹ Kişilerin engellinin ve fiziksel özelliklerinin kişiyi zedeleyebilecek tarzda beyanlarla yakıştırmaya ve lakaplarda bulunulması sakat bir kişiye topal, psikolojik tedavi görmüş bir insana deli, gözleri görmeyen bir kişiye kör denilmesi halinde suç oluşacaktır.

Yine kişilere mesleklerinden ötürü küçük düşürücü ifadeler kullanılması arkeoloji ile uğraşan kişiye mezar kazıcı, otopsi yapan adli tıp doktoruna ölü sevice şeklinde beyanlar kişilerin itibarını, şereflerini zedeleyecektir.

Yargıtay kararlarında sövmeyi “küçültücü değer yargısı” diye tarif etmiştir.¹⁰⁰ Kişilere söylenen hayvan, fahişe, dolandırıcı, rüşvetçi gibi rencide edici yakıştırmalar hakaret suçunu oluşturacaktır. Yine bir kişinin doğuştan sahip olduğu ırk, etnik yapısı aşağılamak amacıyla kullanıldığında hakaret suçuna vücut verebilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 03.11.1964 tarih ve 2-35/451 sayılı kararında; hâkimin taraflardan birine yönelik “Mademki akrabasınız, neden aranızda üzücü olaylar geçiyor” şeklindeki soruya karşılık veren sanığın “Benim onunla bir arkadaşlığım yoktur, onun anası Ermenidir” şeklindeki beyanı hakaret kabul etmiştir. Bu hususta yapılan eleştiri fail hakaret etme kastı ile hareket etse dahi bu eylemlerin suç olarak kabul edilmemesi belli bir dine, etnik guruba, inanca

⁹⁷ Acay, Fırat, Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S.1, 01/06/2021, s.84,

⁹⁸ Yurtcan, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları, Seçkin Yayınları, Baskı 4, 2019, s.9-10

⁹⁹ Koca, Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.538

¹⁰⁰“Sanığın kişisel davacıların yokluğunda (Adem ile Ayşe’yi öpüşürken gördüm) biçiminde söylediği sözlerin kişisel davacıları küçük düşürücü nitelikte olduğu ve suçun hukuka aykırılık ögesinin oluştuğu gözetilmeden, beraat hükmü kurulması” 4 CD. E:1992/6122 K:1992/6697 T:04/11/1992

sahip olmanın aşağılanma nedeni olarak görülmemesi gerektiği yönündedir. Aksi halde hukuk düzeni bu tarz söylemleri hakaret olarak kabul ettiği takdirde belli bir dine, etnik guruba, inanca sahip olmayı hukuk düzeni aşağılanma sebebi olarak sayacaktır. AİHM kararlarında bu tarz beyanları eleştiri ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmektedir. Doktrinde “Hepiniz Ermenisiniz, hepiniz piçsiniz” şeklinde ifadelerin TCK m.216/2 suçu oluşturduğunu savunan görüşler olduğu gibi¹⁰¹, eleştiri kapsamında tahkir edici ifade olarak kabul eden görüşlerde vardır. Topluluğa yönelik fiillerde suçun oluşabilmesi için topluluğun açıkça sınırlandırılmış veyahut filin belirli kişilerle ilişkilendirilebilmiş olması gerekmektedir.¹⁰² Bu konuda öğretide getirilen bir diğer eleştiri “Hristiyan, Zerdüşt, Ermeni gibi belli bir etnik, dinsel ve inanç mensupluğunu ifade eden bu kavramların hakaret olarak kabul edilmesinin hukukun bu tarz ırkçı söylemlere aracı olması anlamını taşıdığı belirtilmektedir.

Sövme, söz veya hareketle gerçekleşebilir. Önemli olan yapılanın tahkir edici özelliğe sahip olup olmadığıdır¹⁰³ Ancak öğretide eleştirilen diğer konu TCK m.125’in tahkir ile eleştiri ayırımını yapacak açıklıktan uzak olması sorunudur. Bu durumda kaba söz niteliğindeki fiillerin hala yargılamaya konu olmasına neden olmaktadır. AİHS m. 10/2’de ifade özgürlüğünün kişilerin hak ve saygınlıklarının korunması ve demokratik toplum gerekleri dikkate alınarak bir takım yasalarla müeyyideler ve kısıtlamalara tabi tutulacağını ancak yalnızca bir ülkede herkesçe benimsenmiş, kabul gören, farklı nitelikte olmayan bilgilerin ve fikirlerin değil kişileri huzursuz eden, sarsan ve kulağa hoş gelmeyen ifadelerin de ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını belirtmiştir.

¹⁰¹ Aydın, Türk Ceza Kanunu’nda hakaret suçu, s.892,893

¹⁰² Tarhan Ülker, Emine, Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret *Suçları*, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s.296

¹⁰³ “Sanığın katılana yönelik "Siz çirkefsiniz, çirkeflik yapıyorsunuz." şeklindeki sözlerinin katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, rahatsız edici ve nezaket dışı hitap tarzı niteliğinde olduğu ve hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı...” 4.CD. E:2023/11428 K:2023/22058 T:04/10/2023

Yargıtay, kişilerin şeref, onur ve haysiyetlerini rencide edici nitelikte olmayan kaba, nezaket dışı hitap, ağır eleştiri ve rahatsız edici nitelikteki fiillerde hakaret suçunun oluşmadığına dair kararlar vermektedir.¹⁰⁴

“Allah cezasını versin, Allah belanı versin” şeklinde beddua niteliğindeki ifadelerin hakaret suçuna vücut verip vermediği hususunda Yargıtay “Tanrısal ceza dileme, beddua” anlamında kabul ederek şeref ve haysiyeti incitici mahiyette olmadıklarına dair kararlar vermiştir.¹⁰⁵

Bir davranışın hakaret suçuna vücut verip vermediği değerlendirirken değer yargıları, ortalama ve genel olarak halkın sahip olduğu düşünüş, anlayış tarzı, eğitim durumu, fiilin gerçekleştiği zaman, yer ve olayın oluş şekli, örf ve adet dikkate alınır. Örneğin “yosma” güzel kelimesi kullanılan yöreye ve zamana göre güzel bir kadın anlamında iltifat taşıırken meydana bir kişiye yosma diye bağırarak hakaret olarak algılanabilir “... fiil veya olgunun veya sövmenin bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte olup olmadığının belirlenmesi bakımından, objektif olarak sıradan bir kişi üzerindeki etkisi dikkate alınmalıdır.”¹⁰⁶ Bireyin alıngan ve duyarlı bir yapıya sahip olması nedeniyle sarf edilen sözlerden dolayı rencide olarak onurunun zedelenmesi hakaret suçunu oluşturmaz. İzafilik kuralı gereğince toplumdaki genel anlayış, düşünce, objektif olarak kişinin itibarını zedeleyip zedelediği gibi hususlar

¹⁰⁴ “Sanığın, katılana 11.12.2015 tarihinde "Hani bana bu gün para verecektin sen yalancı ve karaktersiz bir insansın.", 12.12.2015 tarihinde "Eğer azıcık delikanlı isen sen yediğin kurban parasını getirirdin." şeklinde mesajlar göndererek hakaret suçunu işlediği iddia olunmuş... Yerel Mahkemece, sanığın söylediği kabul edilen "Yalancı, karaktersiz " şeklindeki sözlerin ağır ve sert eleştiri niteliğinde olduğu, katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövme fiilini oluşturmadığı..." 4.CD E:2021/26082 K:2024/5325 T:24/04/2024

¹⁰⁵ Sanığın doktordan ısrarla film çekilmesini istediği ve katılana hitaben “Allah belanızı versin, ben sigortalıyım bana bakmıyorsunuz, devlet size boşuna maaş ödüyor.” şeklinde sözlerle hakarete bulunduğu... sanığın, katılana söylediği kabul edilen sözlerin, muhatabın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, beddua niteliğinde olduğu, dolayısıyla hakaret suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden, sanığın beraatı yerine mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırı görülmüştür.” 4.CD E: 2021/22543 K: 2024/1498 T:12/02/2024

¹⁰⁶ Devrim, Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu, s.891

belirleyici kriter olacaktır. Örneğin Yargıtay kimi kararında çingene sözünü hakaret saymamış, fahişe sözünü hakaret saymıştır.

Bu suçun (kasten) ihmali bir şekilde işlenmesi mümkün değil. Ancak bu suçun ihmal suretiyle de gerçekleşebileceğine dair görüşler de mevcuttur. Örneğin tokalaşma amacıyla elini veren kişinin elinin sıkılmaması gibi ¹⁰⁷

TCK m. 127/f.2 ‘de “İspat edilmiş fiilden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde cezaya hükmedilir.” Ör; Geçmişte adam öldürmekten dolayı hüküm giymiş bir kişiye yönelik “katil” şeklindeki ifadeler hakaret fiili olarak kabul edilecektir.

Onur, şeref ve haysiyeti rencide edici mahiyetteki davranışın, mutlaka suç teşkil etmesi mecbur değildir.¹⁰⁸ Hâkim, somut olayı değerlendirirken fiilin haksızlık içeriğini dikkate alarak daha ağır bir cezaya hükmedilebilecektir.

2.3.1.4.5 Huzurda ve gıyapta hakaret; TCK m. 125 gerekçesinde “Hakaret suçu, kişi muhatap alınarak işlenebilir. Bu durumda huzurda hakaret söz konusudur. Hakaret suçu, kişinin gıyabında da işlenebilir. Kişiye hazır bulunmadığı bir ortamda veya doğrudan muttali olamayacağı bir surette hakaret edilmesi durumunda, gıyapta hakaret söz konusudur.”¹⁰⁹ Bu bakımdan hakaret suçu huzurda ve gıyapta (yoklukta) hakaret olarak incelenecektir.

2.3.1.4.5.1 Huzurda hakaret; TCK’da düzenlenen hakaret suçu, failin hakaret eylemini mağdurun duyabileceği, görebileceği, algılayabileceği şekilde mağduru muhatap olarak hakaret kastı ile hareket ederek işlemesi halinde huzurda hakaret söz konusudur. Huzurda hakaret ile küçültücü söz veya hakaret kişinin yüzüne karşı veya duyabileceği bir biçimde yapıldığı için öncelikle mağdurun kendisi hakkındaki onur hissi rencide edilmektedir¹¹⁰ Öğreti ve uygulamada tartışılan konu mağdurun hangi esnada bulunmasının gerekli olduğu konusudur. Hakaret eden ile hakarete uğrayanın karşılıklı bir arada bulunmalarını ve görmelerini benimseyen düşünce olduğu gibi, çoğunluk görüşe

¹⁰⁷ Yenidünya, Alşahin, Bireyin Şerefine Karşı Suçlar, s.52

¹⁰⁸ Artuk, Gökçen, Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.399

¹⁰⁹ www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1212 (Erişim Tarihi:15/04/2024)

¹¹⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.295

göre sarf edilen hakaret içerikli sözlerin yüze karşı işlenmesi şartını aramayan ancak hakaret eden tarafından sarf edilen sözleri mağdurun duymasını ve bilmesini kâfi kabul eden görüştür. CGK'nun 17/12/1973 gün ve 116/833 sayılı kararında "...Mağdurun yaktığı sobadan evine is dolan sanığın, evin içinde olduğunu bildiği mağdura işiteceği tarzda adi kadın demek şeklindeki eylemde, eylemin yüze karşı gerçekleştiği belirtilmiştir."¹¹¹ Bir diğer örnekte binanın alt katında ikamet eden mağdurun üst dairenin baca boşluğundan kendisine yapılan sövmeyi duyması yüz yüze yapılmış sayılır.¹¹² Bu şekilde mağdur bir aracı olmaksızın hakarete konu sözleri failin söylemesi ile duymakta ve o esna da öğrenmektedir. Duyma engeli olan kişi yüzüne karşı yapılan hakareti fark etmiş ancak içeriğini anlayamamış ise huzurda hakaretin gerçekleştiği kabul edilecektir. Yargıtay da bu yönde karar vermektedir.¹¹³

Gıyapta hakaretin aksine huzurda hakaret için ihtilat şartı yoktur. Huzurda hakarete mağdurun onuru "Eğer mağdur bu esnada başkaları ile birlikte ise onur duygusu ile birlikte şöhreti de rencide edilmiş olmaktadır."¹¹⁴ Yine hakaretin birden fazla kişi tarafından duyulması halinde TCK m.125/4'de belirtilen aleniyet unsuru gerçekleşmiş olacaktır.

TCK m. 125/2'de yer alan hakaretin mağdura karşı sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi durumunda hakaret huzurda işlenmiş gibi ele alınacaktır. Burada öğretilde tartışılan konu fiilin mağduru muhatap alan sesli, yazılı ve görüntülü bir ileti ile işlenmesi halinde huzur şartının oluşup oluşmadığına dairdir. "...sesli, yazılı veya

¹¹¹ CGK'nun 17/12/1973 tarih ve 116/833 sayılı kararı

¹¹² 2.CD. E:1992/11486 K:1992/12035 T:02.12.1992

¹¹³ " Sanığın, katılanın telefonunu arayarak sinkaflı sözlerle hakaret ettiği iddiasıyla açılan davada, Yerel Mahkemece dosya kapsamı ve tanık G.İ.'nin beyanı dikkate alındığında, katılanın hakaret sözlerini duymadığı, sanığın katılanın annesi olan tanığa hakaret içeren sözleri sarf ettiği, gıyapta hakaret suçunun oluşabilmesi için en az 3 kişinin huzurunda işlenmiş olmasının yasal koşul olduğu, somut olayda bu koşulun gerçekleşmediği, böylelikle yüklenen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı,...Sanık hakkında kurulan hükümde, Yargıtay tarafından düzeltilmesi mümkün görülen, "hakaret suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi yerine (c) bendi uyarınca beraat kararı verilmesi" dışında bir hukuka aykırılık görülmemiştir. 4.CD E: 2021/29036 K: 2024/4950 T:17/04/2024

¹¹⁴ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.295

görüntülü ileti ile işlenen hakaret suçlarında hakaret içeren yazının doğrudan doğruya mağdur tarafından okunduğu, hakaret içeren telefon konuşmasının mağdur ile yapıldığı, hakaret içeren elektronik postanın doğrudan mağdurun mailine gönderildiği veya hakaret içerikli mesajın mağdurun telefonuna gönderildiği bu sebeple huzur koşulunun gerçekleştiği kabul edilmektedir.”¹¹⁵ Hakaret içeren eylem sesli, yazılı ve görüntülü bir iletiyle iletirse dahi ilk öğrenen kişi muhatap olarak kabul edilir. Aksi takdirde her olay için ayrı ayrı ihtilat unsurunun varlığının tespiti gerekecektir şeklinde görüşler olduğu gibi kanun koyucu aksi bir görüşte olsaydı buna madde metninde yer vermesi gerekirdi şeklinde de yorumlar yapılmaktadır. Yine öğretide ileti ile hakaretin işlenmesi durumunda iletinin mağdura iletileceğine kesin gözüyle bakıldığı durumlarda huzurda hakaret oluşur görüşü hâkimdir.¹¹⁶

2.3.1.4.5.2 Gıyapta hakaret; Hakaret suçu mağdurun huzurunda işlenebildiği gibi yokluğunda da işlenebilmektedir. Gıyapta hakarete, mağdurun şeref ve saygınlığına yönelik tahkir edici eylemin en az 3 kişi tarafından öğrenilmesi gerekir. TCK m. 125 gerekçesinde, “*Hakaret suçu, kişi muhatap alınarak işlenebilir. Bu durumda huzurda hakaret söz konusudur. Hakaret suçu, kişinin gıyabında da işlenebilir. Kişiye hazır bulunmadığı bir ortamda veya doğrudan muttali olamayacağı bir surette hakaret edilmesi durumunda, gıyapta hakaret söz konusudur. Ancak, gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, fiilin mağdurun gıyabında ve fakat en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. Bu kişilerin toplu veya dağınık olmalarının suçun oluşumu üzerinde bir*

¹¹⁵ Özen, Mustafa, Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi, TBBD, S.75, 2008, s.103

¹¹⁶ Sanığın olay günü, o sırada Almanya'da bulunan H... aradığı, gece geç saat olduğu için telefona cevap verilmemesi nedeniyle telefonun telesekretere geçtiği, telesekreter kaydında sanığın "Ben F ...'ım, senin utanmaz karın mal için beni öldürmeye gelmiş. İki sürtükler, karın ile M.. sürtük ne çabuk bacı kardeş oldu, ... Utanmıyor musun eşek kadar adamsın, sahip çıkamıyor musun karına, o...luk yapıyor demek ki, onun ağzının içine s... senin de, beni buraya öldürmeye mi gönderdin, sahip çıksana sürtük karına, namussuzlar, o... ikisi de, koyda otellerde satılsın ikisi de ..." gibi sözlerle katılanlara hakarete bulunduğu iddiasıyla açılan davada...sanığın tek bir eylemle katılanlar D., M..ve H..'ya hakaret etmesi karşısında, eylemin gıyapta hakaret olmadığı ve aynı eylem nedeniyle tek bir hüküm kurularak 5237 sayılı Kanun'un 43 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca zincirleme suç hükümleri de uygulanarak mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden ...”4CD. E: 2021/26627 K: 2024/7892 T:03/06/2024

etkisi yoktur. Bir veya iki kişiyle ihtilat ederek de mağdura hakaret edilebilir. Bu gibi durumlarda da esasında bir haksızlık gerçekleşmektedir. Ancak, izlenen suç siyaseti gereğince, gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, mağdurun gıyabında en az üç kişiyle ihtilat edilerek, yani en az üç kişi muhatap alınarak hakaretin yapılması şart olarak aranmıştır.”¹¹⁷ şeklinde belirterek ihtilat kavramına açıklık getirmiştir.

İhtilat şartının gerçekleşmesi için fail ve mağdur dışında tahkir edici fiili en az üç kişinin herhangi bir şekilde toplu veya dağınık olarak öğrenmesi yeterlidir.¹¹⁸ “Gıyapta hakaretin cezaya layık haksızlık olarak kabul edilmesi için en az üç kişi ile görüşmesini gerektirdiğinden, aynı kişiye farklı günlerde aynı fiilin tekrarlanması ihtilat unsurunu gerçekleştirmeyecektir.”¹¹⁹ Hakarete bulunan kişinin ihtilatı bilmesi ve istemesi gerekir. Failin mağdur hakkında sarf ettiği hakareti yanında bulunan arkadaşına söylerken bilgisi dışında başkalarının da duyması halinde ihtilat unsuru gerçekleşmeyecektir. Buna karşılık fail en az üç kişinin yanında söylediği hakareti mağdura söylenmemesini istese dahi ihtilat gerçekleşmiş sayılacaktır. Fail iki kişinin huzurunda mağdura yönelik isnatta bulunmuş ve isnadın bu şahıslar tarafından üçüncü bir kişiye de anlatılmasını istemişse ihtilat oluşacaktır. Buna karşılık fail iki kişinin yanında söylediğini üçüncü bir kişinin öğrenmesini istememişse hakaret gerçekleşmeyecektir.¹²⁰ Fail gönderdiği mektupta

¹¹⁷ www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1212 (Erişim Tarihi:17/04/2024)

¹¹⁸ “Sanığın, yakınının gıyabında, yakınının kızına söylediği ‘sen kahpe doğurduğusun, senin annen de belli, baban da belli, biz senin anneni de biliyoruz, senin annen kahpe’ biçimindeki sözlerin, yakınının kızının yanı sıra yakınının kendisinin onur, şeref ve saygınlığını da rencide edici nitelikte olduğu, yakınana yönelik hakaretin, olay yerinde bulunan tanıklar Ayşe, Çetin ve Hilmi tarafından da duyulmuş olması, yakınının kızı ve damadı olan Ayşe ile Hilmi’nin , yakınana yönelik hakarete, olayın tarafı olmayıp ihtilat unsurunun oluşumunda göz önünde bulundurulmaları gerektiği, bu suretle sanığın üzerine atılı gıyapta hakaret suçuna yönelik ihtilat unsurunun da oluştuğu gözetilmeden , delillerin taktirinde yanılgıya düşülerek sanık hakkında yazılı şekilde beraat kararı verilmesi..”2.CD. E:2011/25939 K:2013/4875 T:11/03/2013

¹¹⁹ Erman, Özek, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Dünya Yayınevi, 1994, s.283

¹²⁰ “Katılanın müdafii huzurunda alınan 22.05.2014 tarihli beyanında sanığın olay günü işçilerin huzurunda kendisinin gıyabında "Siz sahtekârsınız, yalancısınız." şeklinde hakaret ettiğini söylediği anlaşılmakla, dinlenen tanıklar dışında üçüncü bir tanığın olup olmadığı araştırılıp tespit edilmeden gıyapta hakaret suçuna ilişkin ihtilat unsurunun olayda nasıl gerçekleştiği açıklanıp tartışılmaksızın, kanuni olmayan ve

başkası hakkında hakaret içerikli sözlere dair mektubu yazdığı şahsa başkasına anlatmaması yönünde beyanda bulunursa ihtilat unsuru gerçekleşmemiştir. Bu bakımdan failin mağdur hakkında farklı içerikteki tahkir edici isnatları üç ayrı şahsa aktarmış olması halinde ihtilaten hakaret gerçekleşmiş olmaz.¹²¹ Bununla birlikte failin hakaret fiillerini bire bir aynı cümlelerle ifade etmesi zorunlu değildir.¹²² “... hakaretin değişik zamanlarda ve farklı kişilerle ihtilat edilerek icra edildiği hallerde, ifade tarzı değişse de, mağdura her seferinde isnat edilen fiilin hep aynı veya(hırsızlık ve dolandırıcılık ya da bir kadın için baştan çıkarılmış ve zinacı gibi) hiç olmazsa bir cinsten olup olmadığı hususu irdelenmelidir.”¹²³

Gıyapta hakarete zarar verilmek istenen kişinin şöhretidir.¹²⁴ Mağdur hakaret esnasında hazır ise kendisini savunabilir.¹²⁵ Lakin gıyapta hakarete kolaylıkla inanılabilir.¹²⁶ Bu yüzden öğretide gıyapta hakaretin cezasının, huzurda hakareten daha ağır olması gerektiğine dair yaklaşım da vardır.¹²⁷

İhtilat şartı gerçekleşmediğinden bahisle failin beraat aldığı mahkeme hükmüne rağmen kişi manevi tazminat talebinde bulunabilir. Doktrinde ihtilatın hukuki niteliği konusunda fikir ayrılıkları vardır. Şöyle ki “Bazı yazarlar ihtilatı suçun oluşmasına etki etmekle birlikte, failin cezalandırılabilirliğine ilişkin bir şart olarak mütalaa

yerinde görülmeyen gerekçe ile sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi” 4. CD, E:2021/27147 K:2024/4877 T:17/04/2024

¹²¹ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.566

¹²² Çalışır, Ayfer Akdemir ve Çalışır Kurtuluş Tayanç, Teoride ve Pratikte Hakaret Suçu, Ankara: Adalet Yayınları, 2016, s.35

¹²³ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.93

¹²⁴ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.295

¹²⁵ Erem, Hakaret ve Sövme, s.8

¹²⁶ Erem, Hakaret ve Sövme, s.8

¹²⁷ Erem, Hakaret ve Sövme, s.8

etmektedirler.¹²⁸ Bu görüşe göre, ihtilat unsuru gerçekleşmese dahi suç teşkil eden haksızlık tamamlanmıştır. Fakat cezalandırma açısından Kanun koyucu tarafından ek bir şart getirilmiştir. Bu şart, objektif cezalandırılma şartı olarak değerlendirilmelidir. TCK m. 125 gerekçesinde yer alan açıklamalardan, ihtilat şartının Kanun koyucu tarafından objektif cezalandırılabilme şartı olarak görüldüğü sonucuna varılmaktadır.¹²⁹ Bir cezalandırma şartı olarak ihtilat mevcut değilse, (örneğin fail üçten az kişi ile ihtilat etmiş ise ve bu fiilden de zarar meydana gelmiş ise) bu durumda cezai değil hukuki sorumluluk oluşur ve haksız fiil meydana gelmiş olur.¹³⁰ “ Bu noktada belirtmeliyiz ki ihtilat bir unsur değil, “objektif cezalandırma şartıdır”... Objektif cezalandırabilme şartı ihtiva eden suçlar unsurların gerçekleşmesi ile tamamlanır ve suç şartın değil unsurların tamamlandığı anda ve yerde işlenmiş sayılır. Ancak objektif cezalandırma şartı gerçekleşmediği müddetçe kişi eyleminden sorumlu tutulmaz.¹³¹

Gıyapta hakaret suçunda, “... suçun meydana gelmesi için hakaret içeren fiilin ihtilat edilen kişilerce anlaşılması ve algılanması gerekmektedir”¹³². İhtilat başkalarının duyacağı şekilde sözle olabileceği gibi görebileceği şekilde yazı ile de olabilir. Örneğin aynı içerikli mektubun en az 3 kişiye gönderilmesi ya da whatsapp gurubuna hakaret içerikli resim ya da kişiyi kastederek görsel atılması veya iş ortamında mail gurubunda hakaret içerikli sözlerin yazılması gibi.

¹²⁸ Tulay, Emre, Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şart Ekseninde Hakaret Suçu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.3, 2019. s.582, İçinde, Demirbaş, 214; Ersoy, 226; Kocaoğlu, s.132; Koca, Üzülmüş, 481; Özgenç, 670

¹²⁹ Tülay, Emre, Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şart Ekseninde Hakaret Suçu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.3, 2019. s.582, Doktrinde Hafızogulları, Özen, ilgili madde metninde yer alan “cezalandırılabilmesi için” ifadesine rağmen, ihtilatın objektif cezalandırılabilme şartı olarak görülmeyeceği kanaatindedirler, Hafızogulları, Özen,239

¹³⁰ Erem, Hakaret ve Sövme Suçları, s.10

¹³¹ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.213

¹³² Parlar, Ali, Hatipoğlu Muzaffer, Ceza Hukuku ve Özel Hukukta Hakaret Suçları ve Tazminat Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara,2008,s.15

Devlet dairelerine dilekçe ile yapılan müracaatlarda, dilekçe içeriğinde yazılan tahkir edici beyanların hakaret sayılabilmesi için en az üç kişi ile ihtilat edilmesi gerekir.¹³³

Televizyonda, sosyal medya araçlarında en az üç kişinin duyacağı, göreceği, okuyacağı şekilde mağdura yönelik sarf edilen tahkir edici fiillerde ihtilat oluşur.

Yine süreli mesajlarda örneğin whatsapp silinme ihtilat iradesinin yok sayıldığını kabul etmek gerekebilir mi? Fail de ihtilat iradesinin bulunması önemlidir. Bu durumda olayın gerçekleşme şeklinin mevcut diğer delillerle birlikte ayrıntılı olarak irdelenmesi ve yapılacak değerlendirme neticesinde kanaate varılması gerekir.

Failin başkasının duymasını istemediği ancak tedbirsizliği ve dikkatsizliği nedeniyle fiilin başkalarınca duyulması halinde kasıt olmadığından ihtilat şartı gerçekleşmeyecektir. İhtilat da genel kast suçun oluşması için yeterlidir.

İhtilat, fiile vakıf olan şahısların hakaretin anlam ve içeriğini idrak edebilmeleri gerekir. Bu bakımdan akıl hastalığı, sağırlık, yaş küçüklüğü, sarhoşluk, dili anlamama gibi durumlarda ya da şahıslardan birinin huzurda olmasına rağmen olayla ilgilenmediğinden dinlememesi başka bir işle meşgul olması durumunda ihtilat şartı gerçekleşmeyecektir. Bu arada herkese açık sosyal medya platformunda gerçekleştirilen hakaret eyleminin uzun süre kaldırılmaması cezayı artırıcı bir neden olmayıp şikâyet süresi ve zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınır.

Her somut olayda ihtilatın varlığının tespiti yapılmalıdır. Eğer bu hususta tanık beyanları arasında bir ihtilaf söz konusu olursa ihtilafın çözülmesi gerekir. İhtilaf giderilemediği takdirde hakaret eylemi gerçekleşmiş olsa dahi suç oluşmayacaktır. Mahkemesince, hükmün gerekçe kısmında ihtilatın ne şekilde gerçekleştiği hususunun ayrıntılı bir şekilde açıklanması gerekir.

2.3.2 Netice; Hakaret suçu, tahkir edici fiilin yapılması ile gerçekleşen neticesi harekete bitişik şekli bir suçtur. Aynı zamanda icra-i bir suç olup eylemin meydana

¹³³ “Salihli Ağır Ceza Reisliği’ne gönderdiği dilekçe ile Kula hâkimine gıyabında hakarete bulunan sanığın dilekçesinin birkaç daireye havale edilmesinde ihtilat unsuru teşekkül etmiş sayılır.” 4.CD, E:1958/559 K:1958/4977 T:08/04/1958

gelmesi için tek bir hareketin yapılması yeterlidir. Söz, ses, işaret, yazı, görüntü, resim vs. yoluyla küçük düşürücü eylemin yapılması ile suç tamamlanır.

2.3.3 Tipikliğin Manevi Unsuru; Hakaret suçunun manevi unsuru genel kast olup failin bilerek ve isteyerek tahkir edici eylemde bulunması yeterlidir.¹³⁴ Bu nedenle hakaret suçunun özel kastla işlenmesi gerekmez.¹³⁵ İhtilatta ise failin mağdurun şeref ve itibarını rencide edecek nitelikteki tahkir edici eylemin en az 3 kişi tarafından duyulmasını, öğrenilmesini istemesidir.

Doktrinde failin olası kasıtlı da işlenebileceğine dair görüşler vardır. Fail mağdurun duyma olasılığını öngörmesine rağmen zemin katta oturan ve penceresi açık olan mağdurun duyabileceği şekilde hareket etmesi gibi. Hakaret suçu olası kastla işlendiği takdirde TCK m. 21/2 gereğince cezada indirim yoluna gidilecektir. Yargıtay hakaret

¹³⁴ “Sanığın kişisel davacıların yokluğunda (Adem ile Ayşe’yi öpüşürken gördüm) biçiminde söylediği sözlerin kişisel davacıları küçük düşürücü nitelikte olduğu ve suçun hukuka aykırılık ögesinin olduğu gözetilmeden, genel kasıtlı işlenen hakaret cürmünde özel kasta ağırlık vererek beraat hükmü kurulması” 4CD E:1992/6122 K:1992/6697 T:04/11/1992

¹³⁵ “Failin iç dünyasını ilgilendiren bu kararın varlığının her olayın özelliğine göre suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesindeki özellikler, fiillerin işlendikleri yer ve işlenme zamanı, fiiller arasında geçen süre, korunan değer ve yarar, hareketin yöneldiği maddi konunun niteliği, olayların oluşum ve gelişimi ile dış dünyaya yansıyan diğer tüm özellikler değerlendirilerek belirlenmesi gerekecektir.” 4.CD. E: 2024/854 K: 2024/2303 T:26/02/2024

“Sanığa atılı hakaret suçunun genel kastla işlenen suçlardan olması sebebiyle suçun oluşması için özel kasıt aranmadığı gibi failin kastının veya amacının niteliğinin de öneminin bulunmadığı, kastın varlığı için söylenen sözün kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte olduğunun bilinmesinin yeterli olduğu gözetilerek, sanığın ilçe jandarma karakolunda tanık olarak verdiği ifadesinde, katılana; ‘...Psikolojik sorunları olan, sürekli alkol alan iftiracı bir kişidir...’ diyerek hakaret ettiğinin iddia edilmesi karşısında, söylenen sözlerin uyuşmazlıkla bağlantılı olup olmadığının değerlendirilmesi açısından, Eyüp C. Savcılığı’nın 2005/9115 sayılı soruşturma dosyasının denetime imkân verecek şekilde dosyaya eklenerek bir karar verilmesi gerekirken, kullanılan sözlerin ‘...olayın açıklanması için söylendiği, sanığın suçun unsurlarından kasıt unsurunun olayda bulunmadığı...’ şeklindeki gerekçeye dayanılarak eksik kovuşturmayla yazılı şekilde hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir.” 2.CD. E:2009/57718 K:2011/34847 T:28/09/2011

suçunun olası kasıtlı işlenmeyeceği görüşündedir.¹³⁶ “Bu suçun taksirle işlenen şekli kanunda açıkça belirtilmediği için, failin taksirli hareketleri cezalandırılmaz. Örneğin, Türk vatandaşı olmayan failin Türkçeyi iyi bilmemesi nedeniyle mağdura övgüde bulunduğu düşüncesiyle küçük düşürücü sözler söylemesi ya da bilmeden söylediği hakareti paylaştığı iki kişiden daha fazla kişinin iradesi dışında duyması ve bu şekilde hakarete konu fiili öğrenmeleri halinde fail taksirli hareketinden dolayı cezalandırılmayacaktır.”¹³⁷

Failin hakaret eylemini gerçekleştirirken mağdurun şahsında hata halinde TCK m.30/2 gereğince hata halinden yararlanılması gerekecektir.¹³⁸ Örneğin A karanlıkta çocuğunu döven şahsı gördüğünü sanarak B şahsına hakaret etmiş ise hata hali söz konusu olacaktır. “Şaka yapma, alay etme saiki ile hareket eden fail de işlediği fiil hakaret suçunun unsurlarını taşıyorsa, ortaya çıkan neticeden sorumlu olacaktır.”¹³⁹ Somut olayda olayın oluş şekli, kullanılan ifadeler, davranış tarzı, fail ile mağdur arasındaki kişisel ilişki, toplumsal değer yargıları hepsi ayrı ayrı ele alınmalıdır.

2.3.4 Hukuka Aykırılık Unsuru; TCK m. 125’teki fiilin unsurları ile birlikte gerçekleşmesi ile tipe uygun davranış icra edilmiş ve gerçekleşmiş olacaktır. Ancak hukuka uygun sebeplerin varlığı eylemi suç olmaktan çıkaracak ve eylemin hukuka uygun

¹³⁶ “Hakaret suçunun, neticesi harekete bitişik şekli suçlardan olması, suç kastının varlığı için eylemin iradi olarak gerçekleştirilmesinin yeterli olması ve kanunda öngörülen neticenin hareketin gerçekleşmesi ile zorunlu olarak doğması nedeniyle, olası kasıt ile işlenemeyecek suçlardan olduğu gözetilmeden, TCK’nın 21. maddesinin 2. fıkrası uyarınca cezada indirim yapılması nedeniyle kanun yararına bozma istemi yerinde görüldüğünden, CMK. M.309/4/b, c uyarınca aleyhe sonuç doğurmamak ve yeniden yargılama yapılmamak üzere bozulmasına oybirliği ile karar verildi.” 2. CD E:2012/3647 K:2012/2455 T:08/02/2012

¹³⁷ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.520 içinde; Erman, Hakaret, s.180

¹³⁸ Karşı görüş için bkz. Özbek, Şerefe Karşı Suçlar, s.526 (Kişide hata halinde, yani asıl kişi yerine bir başkasına yönelik hakaret fiili bakımından hata önemsizdir. Zira mağdurun şahsı hakaret suçunun gerçekleşmiş sayılıp sayılmaması bakımından önem taşımaz. Hakaret suç tipinin koruduğu hukuki değer şerefli yaşama hakkı olup aynı değerdeki konuda yanılmanın failin cezalandırılması bakımından önemi bulunmaz.)

¹³⁹ Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.264

şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır. TCK m. 26/1 gereğince hakkını kullanan kişiye ceza verilmeyeceğinden hukuka uygunluk halleri bu minvalde değerlendirilecektir. Düşünceyi açıklama ve eleştiri hakkı, ihbar ve şikâyet hakkı, iddia ve savunma dokunulmazlığı, basının haber hakkı, terbiye ve disiplin hakkı, mağdurun rızası gibi durumlar öngörülen şart ve sınırlar dâhilinde kullanıldığı takdirde hukuka uygunluk sebebi sayılacak ve suç gerçekleşmeyecektir. Bunların yanı sıra ispat hakkı hukuka uygunluk sebebi değil özel bir cezasızlık sebebi olduğuna dair öğretide görüşler vardır. Yasama dokunulmazlığı da cezayı ortadan kaldıran şahsi bir cezasızlık nedenidir. Özel cezasızlıkta icra edilen eylem ile suç oluşur ancak eylemi gerçekleştiren kişinin milletvekili durumu dikkate alınarak kişi cezalandırılmamaktadır. “Özel cezasızlık sebeplerinde ise aslında özde failin fiili suç teşkil etmektedir. Ancak kanun koyucunun suçun nispeten hafifliğini, korunan yarar ile zarar arasındaki dengeyi ve failin fiili işlerken subjektif durumunu gözeterak ceza verilmemesi söz konusudur. Mesela failin mağdura yaptığı hakaret teşkil eden isnadı mahkeme önünde ispat etmesi halinde ceza verilmeyişinin nedeni düşünceyi ifade etme hak ve özgürlüğü ile başkasının haysiyet ve şerefının korunmasına ilişkin iki değer arasında bir denge kurma ihtiyacıdır.”¹⁴⁰

2.3.4.1 İddia ve savunma dokunulmazlığı; Anayasa m.36/1 'de “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*”¹⁴¹ şeklinde belirterek hak arama hürriyetini düzenlemiştir. TCK m. 128’de ise “*Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerekir*”¹⁴² belirtilmiştir. Bu madde Anayasa m. 74 belirtilen dilekçe hakkıyla da yakından ilgilidir. Tarafların adli makamlara yaptıkları başvuruda ve tarafların birbirlerine karşı ileri sürdükleri hakaret içeren söz ve beyanlar

¹⁴⁰ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.318

¹⁴¹ <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:21/04/2024)

¹⁴² <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:21/04/2024)

yargılamaya konu olmaması, hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkının koruması altındadır. Bu bağlamda TCK m. 26/1 maddesinde yer alan korumadan faydalanır.

“Savunma dokunulmazlığı yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü iddia ve savunmalara münhasırdır.”¹⁴³ Bunun dışındaki haller bu korumadan faydalanmaz. “Savunma dokunulmazlığı hem hukuk hem de ceza yargılamalarında tanındığı gibi, ceza yargılamasının tüm safhalarında etki doğurur. Disiplin takibatına ilişkin soruşturmalarda da 128.inci madde tatbik edilir.”¹⁴⁴

“Bu bakımdan örneğin, işaretlerle veya sair hareketler ile yapılan tahkirler madde kapsamına girmediği gibi, yargılamayla irtibatı bulunmayan kimselerin fiilleri de (örneğin davayı izlemek için duruşma salonuna giren yakınların) suç kapsamında mütalaa edilir.”¹⁴⁵

Bu hukuka uygunluk sebebinde herkes faydalanır. Sadece belli şahıslara hasredilmiş değildir. Ancak yargılamaya konu somut olayla ilgili olmayan üçüncü şahısların tahkir edici eylemlerinde hakaret suçu oluşacaktır.

Gerek adli gerekse idari mercilerde görülmekte olan davalarda tarafların iddia ve savunmada bulunurken birbirlerine yönelik eleştiri sınırlarını aşan ağır ithamlarda bulunması doğaldır. Bu korumadan faydalanılması isnat ve değerlendirmelerin gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyuşmazlık konusu ile ilgili olması şartına bağlıdır. Somut ve vuku bulmuş olayla ilgili beyan ve olumsuz değerlendirmeler bu korumadan faydalanamazlar.¹⁴⁶ “Savunma dokunulmazlığı konusunda tatbik edilecek kıstas, isnatlar

¹⁴³ Dönmezer, s.325 vd.

¹⁴⁴ Malkoç, İsmail, Güler, Mahmut, Uygulamada Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler, Adil Yayınevi, C.I, Ankara 1996, s.516, 517

¹⁴⁵ Erman, Hakaret, s.140 vd., Centel, Nur Başar, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafî, İstanbul 1984, s.66 vd.

¹⁴⁶ “Sanığın katılana hitaben "Yakınanın irtikâp suçunu işlediğine eminim." demek suretiyle hakaret suçunu işlediği Mahkemece kabul olunmuştur... Maddi uyuşmazlıkla bağlantılı olmayan isnatlar gerçek olsa bile iddia ve savunma dokunulmazlığının varlığından bahsedilemez. Keza, somut vakıalara dayansa dahi uyuşmazlıkla alakası olmayan olumsuz değerlendirmeler açısından iddia ve savunma hakkının kullanılması söz konusu değildir. Somut olayda; sanığın katılana yönelik sözlerinin, 5237 sayılı Kanun'un 128 inci

ile iddia ve savunma arasında mantıki bağ bulunmasıdır.”¹⁴⁷ “Ortada böylesi bir bağıntı yoksa hukuka uygunluk nedeninde sınırın aşılması söz konusu olur ve şartları varsa TCK m.27 düzenlemesi uygulama alanı bulabilir.”¹⁴⁸ YCGK 13/03/1995 4/358-65 sayılı kararında “ Dava sebebiyle söylenilmesinde ve yazılmasında yarar bulunmayan, yani davanın aydınlığa kavuşmasında ve hakkın meydana çıkarılmasında hiçbir olumlu etkisi olmayan hakareti oluşturan yazı ve sözlerin sarf edilmiş bulunmasında meşruluk vardır denilemez.” Yine kararda böyle durumlarda iddia ve savunma sınırlarının aşılarak dokunulmazlığın dışına çıkıldığını, iddia ve savunma dokunulmazlığının sağladığı korumadan yararlanılabilmesi için hakarete konu fiil ile savunmanın konusu arasında mantıksal bir bağ kurulması ve savunmaya katkıda bulunması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Yargıtay, tarafların hâkime yönelik iddia ve savunma kapsamında sarf edilen sözleri eleştiri ve şikâyet hakkı kapsamında değerlendirebilmektedir. ¹⁴⁹ Bu dokunulmazlık

maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kalmadığı ve hakaret suçunun unsurlarının oluştuğu anlaşıldığından tebliğnamedeki bu yönde bozma isteyen görüşe iştirak edilmemiştir.” 4CD. E:2021/26117 K:2024/4046 T:27/03/2024

“ Sanığın, 06.06.2014 tarihli şikâyet dilekçesinde, avukat olan katılana yönelik "... aklı kıçında olan bir insanın söyleyemeyeceği ve... tamamen sapıklık, adilik ve dini inançlardan maneviyattan nasibini almamış yoksun insanların yapmayacağı ve söylemeyeceği ..." şeklinde ifadelerde bulunmak suretiyle hakaret suçunu işlediği... Sanık savunması, katılan beyanı, suça konu dilekçe içeriği, olayın meydana geliş şekli ile tüm dosya kapsamı karşısında; sanığın atılı suçu işlediğinin sabit olduğunun kabulüyle mahkûmiyetine dair mahkemenin inanç ve takdirinde hukuka aykırılık bulunmadığı, fiilin iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kalmadığı, haksız tahrik hükümlerinin uygulanma koşullarının somut olayda oluşmadığı anlaşılmakla hükmün, 1412 sayılı Kanun'un 321 inci maddesi gereği, Tebliğnameye uygun olarak, oy birliğiyle bozulmasına” 4 CD. E:2021/29007 K:2024/6260 T:08/05/2024

¹⁴⁷ Artuk, Gökçen, Yenidünya, Ceza Özel Hükümler, s.414

¹⁴⁸ Hafizoğulları, Özen, Kişilere karşı suçlar, s:246

¹⁴⁹ “Yargılamaya konu somut olayda; sanığın mahkeme heyetine karşı söylediği iddia ve kabul olunan "bir daha bu Mahkemeye gelmek istemiyorum sizi görünce insanlığımdan utanıyorum midem bulanıyor" şeklindeki sözlerinin muhatapların onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, rahatsız edici, nezaket dışı hitap tarzı niteliğinde olduğu, dolayısıyla hakaret suçunun unsurları itibari ile oluşmadığı, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin (a) fıkrası uyarınca beraat hükmü

özellikle mahkemelerin vermiş olduğu kararlara dair kanun yoluna yapılan başvurularda sıklıkla dile getirilen “tarafalı, gerçeğe aykırı, yetersiz, yanlış, baştan savma” biçimindeki ifadelerin değerlendirilmesinde koruma sağlamaktadır. Ancak kanun yoluna yapılan başvuruda “ Bu karar mahkeme heyetinin cehaletini yansıtıyor” biçimindeki söylem mahkeme heyetine karşı yapılan hakaret kabul edilmelidir.

TCK’da iddia ve savunma dokunulmazlığından kimlerin yararlanılacağına dair açıklık yoktur. “Ancak madde metninden de açıkça anlaşılabileceği üzere hangi sıfatı taşırsa taşısin yargı mercileri ve idari makamlar nezdinde yazılı veya sözlü başvuru yapan, iddia ve savunmada bulunan herkes bu hukuka uygunluk nedeninden faydalanır.”¹⁵⁰

İddia dokunulmazlığından davacı, avukatı, Cumhuriyet savcısı, katılan ve vekili de yararlanır. Savunma dokunulmazlığından ise davalı, şüpheli, sanık ve müdafî yararlanır. Öğretide tanık ve bilirkişilerinde bu dokunulmazlıktan faydalanacakları belirtilmiş ise de iddia ve savunma tarafında bulunmadıkları için faydalanamazlar. Hâkimler iddia ve savunma dokunulmazlığına tabi değildirler. Yargıtay’ın, hakimlerin de savunma dokunulmazlığından faydalanacağına dair kararları vardır.¹⁵¹

kurulması gerektiğinin gözetilmemesi nedeni ile karar hukuka aykırı bulunmuştur.” E:2023/15358 K:2024/809 T:23/01/2024

“ Sanıkların aralarında anlaşmazlık bulunan katılan hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetle bulunurken verdikleri dilekçede, "Şüpheli... yavuz hırsız ev sahibini bastırırmış, bizim keçi sakar, kendi adını başkasına takar, hem suçlu hem güçlü." şeklinde sözlerle katılana hakaret ettikleri iddia edilen olayda; sanıkların mevcut durumu ifade etmek için atasözü kullandıkları, doğrudan katılanı hedef alır beyanlar olmadığı, Anayasa tarafından teminat altına alınmış olan dilekçe kullanma hakkı kapsamında değerlendirildiği, sanıkların üzerine atılı suçun yasal unsurları oluşmadığı gerekçesiyle Yerel Mahkemece beraat kararları verilmiştir. Sanıkların katılana yönelik dilekçede yazdıkları sözlerin katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, 5237 sayılı Kanun'un 128 inci maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kaldığı, sanıklar hakkında beraat kararları verilmesine ilişkin Mahkemenin takdir ve gerekçesinde hukuka aykırılık görülmemiştir.” 4.CD, E:2021/20645 K:2024/468 T:16/01/2024

¹⁵⁰ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.508

¹⁵¹ YCGK’nun 276/231 sayılı 18/12/1939 tarihli kararı

TCK 128'deki hukuka uygunluk nedeninden yararlanmak için yazılı ve sözlü başvuru şartı aranır. Bu bakımdan çeşitli hareket ve işaretlerle yapılan tahkir bu korumadan faydalanamayacağı şeklinde görüşler olduğu gibi¹⁵² el kol hareketlerinin beyanın içeriğinde değerlendirilmesi gerektiğinden bahisle korumadan faydalanacağına dair aksi görüşlerde vardır. Kanaatimizce sözlü beyanı destekleyen ve açıklayan beden dilinin ayrı düşünülmemesi ve korumadan faydalanması gerekir.

Bu koruma soruşturma, kovuşturma, istinaf, temyiz gibi tüm safhaları kapsar.

2.3.5 Haber Verme Hakkı ve Eleştiri Hakkı; İfade özgürlüğü ve haber alma hakkı demokratik toplum düzeninin gereklerinden olup kişilerin ve toplumun gelişimi için zorunlu unsurlardır. Hakaret suçunda hukuka uygunluk nedenleri arasında yer alan haber verme hakkı basın hürriyeti ile doğrudan ilgilidir. Haber alma ve haber verme hakkı aynı zamanda düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti ile de yakından ilgili olan haklardır. “Basın özgürlüğü düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini sağlar... Basın özgürlüğü bir yönüyle halkı ilgilendiren haber ve görüşleri iletme özgürlüğü iken diğer yönüyle de halkın bu bilgi ve görüşleri alma hakkıyla yakından ilgilidir. Anayasa Mahkemesi'nin B. No:2013/2602, 23/01/2014,45¹⁵³ no'lu kararı, özellikle gazeteci ve medya kuruluşları için ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü dair referans alınan içtihat niteliğinde bir karardır. Anayasa Mahkemesi bu kararında; ifade özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün bireylerin bilgi edinmesinde ve kamuoyu teşekkülünde önemli rolü olduğunu, kamu görevlilerinin işleri gereği eleştiriye daha fazla açık olmalarını, ifade özgürlüğüne dair yapılan kısıtlamalarda meşru amaç ve orantılılık ilkesinin göz önünde bulundurulmasını, basının kamu görevlilerine dair eleştiri

¹⁵² “Öğretide, 5237 sayılı TCK m.128 hükmüne göre, yazı ve söz dışında yapılan her türlü hakaret eylemi, örneğin duruşma sırasında el ile veya değişik yüz mimikleriyle, kamera görüntüleri veya fotoğraf yoluyla yapılan hakaret eylemleri için iddia ve savunma dokunulmazlığının söz konusu olamayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır.” Eriş, Uğur, “Savunma Dokunulmazlığı Koşulları-Değerlendirilmesi”, ABD, S.3, Ankara, 1984, s.395

¹⁵³ Anayasa Mahkemesi Kararı B. No:2013/2602, 23/01/2014, Cinmen, Dindar, Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları, s.533

ve halkı bilgilendirme görevini yerine getirirken sert eleştirilerde bulunabileceğini savunmuştur

1982 Anayasası m. 28’de “*Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Basın hürriyetinin sınırlanmasında Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır*” Bu düzenleme ile kişilerin haber alma hakkı Anayasa tarafından güvence altına alınmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Düşünceyi açıklama ve Eleştiri hakkı başlıklı m.10’da ‘Düşünceyi Açıklama ve Eleştiri Hakkı’¹⁵⁴ , 1982 TC Anayasası m. 25’de ‘Düşünce ve Kanaat Hürriyeti’¹⁵⁵, m. 26’da ise ‘Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti’¹⁵⁶ düzenlenmiş olup haber verme hakkı ve eleştirinin kapsamına dair AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları yol gösterici nitelikte önemli yargı kararlarıdır.

¹⁵⁴“Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğün de içerir. Bu madde, radyo, televizyon ve sinai iletmelerin bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, bir demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ve ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir” <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:02/06/2024)

¹⁵⁵ “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.” Anayasa m.25 <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:02/06/2024)

¹⁵⁶ “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ve başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.” Anayasa m.26

<https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:02/06/2024)

Kişinin şeref, onur ve haysiyetinin korunmasını isteme hakkı ile AİHS ve Anayasa ile korunan ifade özgürlüğünden faydalanma hakkı arasında kurulacak dengede Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararlarında, Anayasanın m.13 ve m. 26’da yer alan ölçülülük, meşru amaç, demokratik toplum düzeni ve hakkın özüne dokunulmaması kriterlerinin referans alınacağını belirtmiştir. AİHM’de ifade özgürlüğü ile bireylerin şeref ve itibarlarının karşı karşıya geldiği durumlarda yaşanan menfaat çatışması halleri için bir takım ölçütler belirlemiştir.¹⁵⁷

“Haber verme hakkı, olayların aktarılması kadar olayla ilgili görüş, yorum ve yaratma haklarını kapsadığından, yorum, eleştiri ve yaratma hakları da basın özgürlüğünün kapsamına girmektedir.”¹⁵⁸

Haber verme hakkının kullanılabilmesi için “...olayın gerçek ve güncel olması, açıklanmasında kamu yararının bulunması, kamunun ilgisini çekmesi, nedensellik ilişkisinin bulunması ve ölçülü olması gerekir”¹⁵⁹ Haberin güncel olmasından kastedilen, haber verildiği anda olan veya geçmişte gerçekleşip de günümüze kadar etkileri süren olaylardır.¹⁶⁰

İfade özgürlüğü ve eleştiri hakkı kişilerin şeref ve itibarının korunması amacıyla sınırlanabilir. “Buna göre, bir düşüncenin açıklanması, başkalarının şöhret ve haklarını ihlal etmediği sürece muteberdir ve düşünce açıklaması serbestisi kapsamında kalır. Bir kimseye somut fiil veya olgu isnat etmek veya onun hakkında soyut değer yargılarında bulunmak esasında bir düşünce açıklaması niteliğindedir. Ancak TCK’nın 125.

¹⁵⁷ “Mahkeme yukarıdaki hususları dikkate alarak, başvuran şirketin, şikâyet konusu yazıyı yayınlamakla basın özgürlüğünün sınırlarını aşmadığı kanaatine varmıştır. Eski Başbakan’ın itibarının korunmasının, başvuran şirketin ifade özgürlüğü hakkından ve söz konusu özgürlüğün kamuoyunu ilgilendiren konularda desteklenmesiyle sağlanacak kamu menfaatinden daha üstün tutulmasını gerektirecek acil bir sosyal ihtiyacın bulunduğu kanıtlanamamıştır. Bu nedenle söz konusu müdahale “demokratik bir toplumda gerekli” değildir.” AİHM kararı, Axel Springer AG kararı B. No:39954/08 07/02/2014, <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-109034> (Erişim Tarihi:01/12/2024)

¹⁵⁸ Özek, Çetin, Türk Basın Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978, s.162

¹⁵⁹ Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.254

¹⁶⁰ Ongun, Coşkun, Yargı Kararları Işığında Medya Hukuku, Legal Kitapevi, İstanbul 2010, s.26

maddesiyle bu tür düşünce açıklamalarının kişinin onuruna ve şerefine saldırı teşkil ettiği ve dolayısıyla bu tür fiillerin düşünce açıklama ve yayma hürriyetinin kapsamına girmediği belirtilmiştir.”¹⁶¹

TDK’ya göre eleştiri¹⁶² “Bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi, tenkit” anlamına gelmektedir. Eleştiri hakkının kullanılmasında söz, yazı, resim vs. yollarla ifade edilen ifadelerin hangilerinin eleştiri kapsamında kalacağı ve hangi ifadelerin ise suç oluşturacağı hususunda netlik yoktur.

Öğreti de kişilere yönelik tahkir niteliğinde rencide edici eylemlerle eleştiri arasındaki çizginin yargılama faaliyetini yürütenler tarafından bulanık hale getirilerek hakaret lehine olacak şekilde eleştiri hakkının daraltıldığı bu durumda düşünce özgürlüğünü tehdit ettiği ileri sürülmektedir. Eleştiriye olan bakış açısı devletlerin ve sahip oldukları toplum yapısının demokrasiyi ne kadar özümstedikleri ile doğrudan ilgilidir.

Eleştiri hakkı daha çok siyasi kişiler ve kamu görevlilerine dair yapılan açıklama ve beyanlar da ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan eleştiri denilince daha çok siyasallar ve kamu otoritesine yönelik düşünce açıklamaları gelmektedir.¹⁶³ Doktrinde de haber verme hakkına dair kabul edilen ve açıklanan hususlar eleştiri hakkı için de geçerlidir. Çünkü eleştiri hakkı haber verme hakkının bir türü olarak ele alınmaktadır.

Yargıtay vermiş olduğu birçok kararda, haber verme ve eleştiri hakkı üzerinde durarak haberin eleştiri kapsamında kalıp kalmadığının tartışılması gerektiğine değinmiştir. Bu bakımdan gerçeklik, güncellik, hakların kamuya açıklanmasında kamu

¹⁶¹ Koca, Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.548

¹⁶² <https://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:04/15/2024)

¹⁶³ “Dava konusu köşe yazıları bir bütün olarak ele alındığında, içerikleri ve yayınlandığı tarihler itibariyle konunun güncel olduğu, kamuoyunun gündeminde olan ve siyasetçi kimliği taşıyan bir kişi olan davacı hakkındaki iddiaların görünür gerçeğe uygun olduğu, kamuoyunun bilgilendirilmesinin ön plânda tutulduğu, başlık ve içeriklerinde hakaret içeren bir ifadeye yer verilmediği, kullanılan başlık ve üslup okuyucunun ilgisini çekmeye yönelik bir gazetecilik tekniği olduğu gibi siyasilerin katlanması gereken eleştiri sınırlarını da aşmadığı anlaşıldığına göre söz konusu köşe yazılarının yukarıda vurgulanan AİHM içtihatları karşısında basın özgürlüğü kapsamında kaldığı ve davacının kişilik haklarına saldırı teşkil etmediği kabul edilmelidir.” HGK E:2017/4-1484 K:2018/1347 T:25/09/2018

yararının ve ilgisinin bulunması hukuka uygunluk şartları için gerekli iken aynı zamanda haberin nasıl yazıldığı ve ifade edildiği, kullanılan üslup da kişilik hakları ihlalinde değerlendirilen önemli kriterdir. Şayet haberde habere katkı sağlamayan aşağılayıcı ifadeler, kişilerin kusur ve olumsuzluklarını vurgulayan beyanlar, hakaret ve sövme niteliğindeki sözler ile kişilik haklarına yönelik saldırı, haber verilmek istenen ile alakasız kişiye yönelik tahrik edici, toplum nezdinde aşağılayıcı söz ve beyanlar kullanılmış ise ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü korumasından yararlanmayacaktır.

Anayasa m. 28’de basının hür ve sansür edilemeyeceği belirtilmiştir. Basının hür ve sansür edilemez yapısı haber verme ve eleştiri hakkının sınırsız kullanılacağı anlamına gelmemektedir. Eleştiri ve haber verme, sınırsız haklar değildir.¹⁶⁴ Kişinin ahlaki ve manevi kişiliğine saygı duyulması ve küçültücü ifadelerden kaçınılması gerekir. Bu bağlamda Anayasa m.28 ve m. 32/1’de düzeltme ve cevap hakkı düzenlenmiştir.

Öğretide eleştiri hakkı haber verme hakkı kapsamında hatta bu hakkın bir çeşidi olarak görülmektedir. Öğretide yapılan bir diğer eleştiri haber verme hakkının sadece basın mensuplarına, gazetecilere özgü bir hak olarak değerlendirilmesidir. Oysaki gelişen ve değişen bilişim çağı nedeniyle kullanılan bilişim araçlarıyla normal bir vatandaş dahi hakarete konu olabilecek olayları kamuya aktarabilmekte, yorum ve değerlendirmelerde bulunmakta hatta olaya dair eleştiriler dile getirebilmektedir. Bu nedenle bu hakkın tüm bireylere tanınması ifade özgürlüğü, düşünceyi yayma, haber verme hürriyetinin doğal bir sonucudur. Ancak eleştiri hakkının şiddete tahrik ve nefret söylemine dönüşmemesi gerekir.

Anayasa Mahkemesi Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş ile ilgili kararında¹⁶⁵ “Sosyal görevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmamak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin, meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde, iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır. Kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılması

¹⁶⁴ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.312

¹⁶⁵ Anayasa Mahkemesi Kararı, B. No:2013/2623, T:11/11/2015

bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabilir ” diyerek basının sorumluluk bilinciyle hakaret etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Yargıtay da verdiği kararlarda, basın özgürlüğünün kişilik haklarına üstün tutulabilmesi için haberin gerçeğe uygun olması, gerçeğe uygun yayımın haber niteliği taşıması, gerçeğe uygun haberlerin verilmesinde nesnel (objektif) ölçütlere uyulması, haberin veriliş biçimi yönünden öze biçim arasında ölçülülük bulunması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Öte yandan haberde gerekli, yararlı ve ilgili olmayan nitelemeler ve yorumlar yapıldığı, haberin içeriğine uygun düşmeyen, tahrik edici, kamuoyunda husumet ve kuşku yaratıcı, güveni zedeleyici bir üslubun kullanıldığı durumlarda, öze biçim arasındaki denge bozulmuş sayılır. Bu da hukuka aykırılığın varlığını kabule imkân sağlar.¹⁶⁶

Anayasa Mahkemesi, internet haberciliğinin de basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi ve basına tanınan güvenceden yararlanmasını öngörmektedir.¹⁶⁷

Yine TDK’ya göre başkalarını çekiştirme ve gıybet anlamına gelen dedikodu¹⁶⁸ ile yalan dolan şeyler anlamına gelen tezvirat¹⁶⁹ yani kişinin onuruna, itibarına yönelik eylemlerde bu korumadan faydalanmaz. Dedikodu şeklindeki söylemler kişinin şeref ve itibarını zedeliyorsa bu durumda haberin, haber verme hakkı kapsamında değerlendirilmesi ve hakaret suçu için öngörülen bir hukuka uygunluk sebebinden faydalanması söz konusu olmayacaktır.

Eleştiri hakkı ile tahkir edici fiil olan hakaretin kapsamı ile sınırının ne olduğu hususu eski TCK zamanından günümüze kadar hala devam etmektedir. O halde siyasal, bilimsel, edebi veya güzel sanatlarla ilgili eleştiri ile hakaretin çerçevelerini özenle ayırmak gerekir.¹⁷⁰

¹⁶⁶ HGK E: 2014/4-33 K: 2015/1504 T:05/06/2015, HGK E:2012/4-1162 K:2013/631 T:08/05/2013
HGK E: 2017/4-1484 K:2018/1347 T:25/09/2018

¹⁶⁷Anayasa Mahkemesi Kararı, B. No: :2013/1461 12/03/2014

¹⁶⁸ <https://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:17/04/2024)

¹⁶⁹ <https://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:19/04/2024)

¹⁷⁰ Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s.275

Bir haber eleştiri konusu olacaksa gerçekçi olmasının yanı sıra güncelliğini yitirmemiş olmalıdır. Eğer gazeteci haber verme hakkı kapsamında gerekli araştırmayı yapmış ancak sonradan haberin gerçekle ilgisi olmadığı ortaya çıksa da TCK m. 30/3'deki hata hükümlerinden faydalanır. Burada gerçeklikten kasıt mutlak bir gerçeklik değildir. “Her halükarda gazeteci, haberin veriliş zamanındaki durumu araştırmakla yükümlüdür. Bu araştırma bir hâkim ya da savcının yapacağı genişlikte olamayacağına göre, burada gazeteciye düşen yükümlülük hiçbir araştırma yapmaksızın ya da somut verilere dayanmaksızın, duyuma ve tahmine dayalı haberler yapmamaktır. Gazeteci yapılması gereken inceleme ve araştırmalarını yaptıktan sonra haberi kamuoyunun bilgisine sunmuş ancak haberin gerçeği yansıtmadığı yayından sonra anlaşılmışsa bu durumda gazetecinin TCK m.30/3’de yer alan hata durumundan yararlanması elzem olacaktır.”¹⁷¹

Haberin güncel olması demek, haberin olayın sıcaklığıyla üzerinden zaman geçmeden verilmesi demektir. “Dolayısıyla güncelliğini kaybetmiş bir olay haber olmaktan çıkacağı için böylesi bir halde ortada kamu menfaati kalmadığı için, eleştiri ya da haber verme hakkı vardır denilemez.”¹⁷²

Düşünce özgürlüğü ve eleştiri hakkı demokrasiyi kabul eden toplumların vazgeçemeyeceği haklardandır. Ülkelerin gelişimi için gerekli ve şarttır. Düşünce hürriyeti yalnız toplumda kabul gören zararsız veya kayda değer görülmeyen haberler ve düşünceler için değil, devletin ve toplumun bir kısmını huzursuz eden, onların aleyhine olan haberler ve ifadeler için de geçerlidir. Zaten demokratik toplum düzeni ve çoğulculuk ilkesi bunu gerektirir. Eleştiri hakkı da düşünce özgürlüğünden beslenir, eleştiri bünyesinde sınama ve yargılamayı barındırdığından doğası gereği sert olacaktır ancak sert olma hali suç oluşturmamalıdır. “Eleştiri bir övgü olmadığına göre tabiatı icabı, kamu menfaati ile sınırlı ve ölçülü olmak koşuluyla, kaçınılmaz bir şekilde mutlaka sert ve insafsız olacaktır.”¹⁷³

¹⁷¹ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.522

¹⁷² Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.503

¹⁷³ Erman, Hakaret ve Sövme Suçları, s.170

Eleştiri hakkı ve haber verme hakkından yararlanılabilmesi için haberde kamu ilgi ve yararının olması gerekir.¹⁷⁴ Şayet kamu yararı yoksa haberde haber toplumun ilgisini önemli derecede çekse bile hukuka uygunluk şartından faydalanmaz. Haber yapılan kişinin bilinen mevkii itibariyle tanınan bir şahıs olması durumunda kamu yararının olduğu kabul edilecek ve artacaktır. Bu bakımdan sporcu, siyasetçi, sanatçılar için eleştiri hakkına dair koruma daha geniştir. Tabi ki bu şahıslara yönelik gerçekte ilgisi olmayan aşağılayıcı haberlerde bu korumadan yararlanmayacaktır.

Mizahta mübalağa ön plandadır. Siyasetçilerin mizaha konu olan haberlerde eleştirinin kapsamı daha geniştir. Mizahta olayların esprili ve abartılı anlatımı söz konusudur.¹⁷⁵ “Dolayısıyla mizahçıdan haber yayınlayan bir gazetecide bulunması

¹⁷⁴ “Yukarıdaki açıklamalar ışığında, suç tarihinden önce ulusal basında yer alan haberler ve adli kayıtlar da dikkate alındığında somut olayda; sanığın gazetede yazılarında yer alan sözlerinin katılanların şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, haber ve eleştiri niteliğinde olduğu, aksi düşüncenin, suçla korunmak istenen değeri ölçüsüz bir şekilde genişletmek ve ifade özgürlüğünü ön plana çıkaran evrensel hukuk düşüncesiyle bağdaşmayan bir yorum anlamına gelebileceği dolayısıyla hakaret suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle karar hukuka aykırı bulunmuştur.” 4.CD. E: 2021/27900 K: 2024/6044 T:07/05/2024

“Sonuç olarak, gazeteci olan sanık tarafından haberde kullanılan bazı ifadeler olgusal bir temele sahip değer yargısı niteliğinde, birtakım ifadelerin ise somut bir olguya işaret etmekle birlikte haber içeriğindeki bilgilerle diğer kişilerin aldatılmasının amaçlandığına ilişkin bir delil bulunmamaktadır. Bunun yanında, haberin yayınlanmasında toplumsal ilgi ve kamu yararı bulunmaktadır. Haberin okuyucunun ilgisini çekmesi için çarpıcı bir ifade tarzıyla kaleme alınmıştır. Ancak AİHM içtihatlarında da belirtildiği üzere, özellikle gazeteciler bir dereceye kadar abartma hakkına sahiptirler. Haber içeriğindeki ifadeler, söylendiği yer ve zaman unsurları da gözetildiğinde katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, eleştiri niteliğindedir. Aksi düşünülecek olursa, suçla korunmak istenen değer ölçüsüz bir şekilde genişleyecek ve ifade özgürlüğünü ön plana çıkaran evrensel hukuk düşüncesiyle bağdaşmayan bir yorum anlamına gelebilecektir. Bu itibarla, hakaret suçunun unsurlarının somut olayda oluşmadığı gözetilmeden, sanığın beraati yerine, hükümlülük kararı verilmesi hukuka aykırı görülmüştür.” 4.CD E 2021/33544 K: 2024/5948 T:08/05/2024

¹⁷⁵ “Yukarıdaki bilgiler ışığında, bir mizah dergisinde yayınlanan karikatürde, el ile ceket ilikleme hareketinin ve karikatür içeriğindeki ifadelerin söylendiği yer ve zaman unsurları da gözetildiğinde katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmayıp, eleştiri niteliğindedir. Aksi düşünce, suçla korunmak istenen değeri ölçüsüz bir şekilde genişletmek ve ifade özgürlüğünü ön plana çıkaran evrensel

gereken ihtimamı ve dikkati göstermesi istenemez, mizahçı da gazeteci kadar gerçeğe saygı göstermek yükümlülüğünde değildir.”¹⁷⁶ Mizah olaylara eleştirel bakış açısıyla yaklaşım olup ifade özgürlüğünün farklı bir şekilde ortaya konulmasını sağlayan edebi bir sanat dalıdır. Bu bakımdan anayasa ile güvence altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti ile sanat hürriyeti için getirilen korumadan faydalanır. Tabi ki anayasa da öngörülen koruma için mizahın Yargıtay kararlarında belirtildiği üzere “küçültücü değer” yargıları içermemesi, ölçülü bir anlatım kullanılması, yani fikri bağın varlığı; diğer yandan mizah görüntüsü altında başkasını gülünç duruma düşürme amacının bulunmaması gerekir.”¹⁷⁷

Basın özgürlüğü hakkını kullanan kişiler sundukları haberlerde hâkim ve savcı rolü üstlenemezler. Kişilere isnatta bulunma ve yargılama hakkına sahip değildir.

2.3.6 Dilekçe, İhbar ve Şikâyet Hakkının Kullanılması; Anayasa m. 74/f-1’de dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvuru hakkı düzenlenmiştir. “Dilekçe hakkının kullanılması sırasında dilekçede yer alan ifadelerin başka kişilerin saygınlıklarını zedelememesi, iftira ya da yalan beyan niteliğinde olmaması gerekir.”¹⁷⁸

Kişinin ihbar ve şikâyet hakkını kullanırken korumadan yararlanabilmesi için ihbar ve şikâyet konulu olayın gerçeği yansıtması gerekir. Dilekçede belirtilen ifadenin de bireyin şeref ve itibarını zedelememesi gerekir.¹⁷⁹

hukuk düşüncesiyle bağdaşmayan bir yorum anlamına gelebilecektir. Bu itibarla, hakaret suçunun unsurlarının somut olayda oluşmadığı gözetilmeden, sanıkların beraati yerine, mahkûmiyet kararı verilmesi, 18. CD E: 2018/4088 K: 2019/17311 T:05/12/2019

¹⁷⁶ Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s.235

¹⁷⁷ 4. CD E:2005/9531 K:2006/16278 T:14/11/2006

¹⁷⁸ Erman, Özek, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.292

¹⁷⁹ “Şikâyet hakkının kullanılması, kişilerin veya kamu görevlilerinin yasaya uygun davranmadıkları iddiasıyla idare veya yargı makamlarınca denetlenmelerine olanak sağlamaktadır. Şikâyet edilen kişinin suç işlediği için cezalandırılması veya kamu görevlisinin hukuka aykırı davranışı nedeniyle disiplin işlemine ya da yargılamaya tabi tutulması sair kötülüğe uğratılması anlamına gelebilecek ise de, yasal hakkın kullanılması nedeniyle kişi cezalandırılmaz.” 4. CD. E:2019/4519 K:2019/17442 T: 07/11/2019

TCK m.128’de “*Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakalara dayanması uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.*”¹⁸⁰

Dilekçe hakkının öngörülen sınırlar içerisinde kullanılması gerekir. Aksi halde dilekçe hakkı kullanılırken hukukun belirlediği sınırlar dışına çıkılarak bir kişinin saygınlığını zedeleyici şekilde fiil veya olgu isnat edilir veya sövme halinde hakaret suçu işlenmiş sayılacaktır.¹⁸¹ Ancak kişi suça ve suçlulara dair yargı makamlarına bildirimde bulunurken hatayla hakikate aykırı bildirimde bulunursa bu durumda kanundan doğan görevini icra ettiği için fiili suç oluşturmayacaktır. TCK m.121’de dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi hali yaptırıma bağlanarak hukuki koruma altına alınmıştır.

2.3.7 İsnadın İspatı; Fail, isnat ettiği suça konu fiili ispat edebilirse ceza almayacaktır. Ancak bu madde suçlarının uygulanabilirliği için isnadın somut bir fiil olgu olması soyut nitelikte sövme fiili şeklinde işlenmemiş olması gerekir. Öğretide isnadın ispatını şahsi cezasızlık nedeni sayan görüşler¹⁸² yanında cezasızlık sebebi kabul eden görüşler de¹⁸³ vardır.

TCK m. 127’(1)de “*İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir*

¹⁸⁰ www.mevzuat.gov.tr (Erişim Tarihi:12/05/2024)

¹⁸¹ “Sanığın, şikâyetçilere söylediği kabul edilen "...siz savcı mısınız, siz görürsünüz, sizi savcıya şikâyet edeceğim, size gününüzü göstereceğim." ve "Hadi lan çabuk yazın, ben gideceğim, sizinle görüşeceğim, size gününüzü göstereceğim lan, siz benim kim olduğumu bilmiyorsunuz, size kim olduğumu öğreteceğim.” şeklindeki sözlerin tehdit suçunu oluşturmadığı, olayın bütünü ve söylendiği bağlam içinde değerlendirildiğinde, anayasal şikâyet hakkının kullanılması iradesini ortaya koyan sözler olduğu gözetilmeden yetersiz gerekçeyle mahkûmiyet hükmü kurulması,4.CD E:2021/30045 K:2024/4857 T:17/04/2024

¹⁸² Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.271

¹⁸³ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.633

mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının araştırılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.(2) *İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde, cezaya hükmedilir.*”¹⁸⁴ Anayasa m. 39 gereğince, kamu görevi ve hizmeti ifa edenlere dair kamu görev ve hizmeti ile alakalı yapılan isnatlardan dolayı hakaretten dava açılması halinde sanığa isnadın doğruluğunu kanıtlama hakkı getirmiş, diğer hallerde ispat hakkını bazı koşulların varlığına bağlamıştır. “TCK’da da Anayasa’ya paralel olarak suç teşkil eden ve suç teşkil etmeyen bir fiilin isnat edilmesine göre ispat hakkının şartları belirlenmiş, fakat isnadı ispat hakkı kamu görevi ve hizmetinde bulunan kişilere yönelik isnatlarla sınırlandırılmamış, isnat kime yönelik olursa olsun isnatta bulunana şartlarının gerçekleşmesi kaydıyla ispat hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla TCK’nın isnadın ispatı bakımından öngördüğü sistem Anayasadakine göre daha kapsamlıdır.”¹⁸⁵

İspat hakkının mevcudiyeti kanunda öngörülen şartların yerine getirilmesine bağlıdır. “İsnadın ispatı hakkı için isnadın suç teşkil etmesi genel kuralken; isnadın ispatlanmasında kamu yararı bulunduğu iddiası istisnadır.”¹⁸⁶ İlk ispata konu eylemin içerik olarak suç olması ve failin suçtan dolayı mahkûmiyet kararı alması, mahkemenin isnadın ispatında kamu yararı olduğuna hükmetmesi, mağdurunda ispata konu fiilin gerçek olup olmadığına dair değerlendirmeyi mahkemeden istemesi ve ayrıca isnadın kanıtlanmasına dair faile izin vermesi gerekir.

Bu hükmün kişilerin Anayasa m. 36’ da yer alan haber alma hakkını sınırladığına dair görüşler vardır. Böyle bir baskının sadece medya çalışanlarını ve gazetecileri ilgilendirmedeği aynı zamanda bilişim teknolojileri ile birlikte kişilerin haber alma ve haber verme hakkını etkilediği düşünülmektedir.

TCK m. 127/3’de fiilin ispatında “kamu yararı” kıstasını aramaktadır. Kamu yararı olup olmadığına karar verecek olan makam mahkemedir. Kamu yararı kavramı geniş

¹⁸⁴ <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:03/04/2024)

¹⁸⁵ Koca, Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.549

¹⁸⁶ Kaya, Esra, Hakaret Suçunda İspat Hakkı, Hukuk Gündemi Dergisi, S.6 Ankara 2006, s.44

kapsamlı olmakla birlikte “ kamu yararı” kavramının anlamı esnektir. Her tarafa çekilebilecek içeriğe sahiptir. Dolayısıyla suçların kanuniliği ilkesi ile bağdaşmaz. Çünkü kanunilik ilkesi aynı zamanda suçların kapsamlarının net bir şekilde belirlenmesini de gerektirir.”¹⁸⁷

“Ancak burada isnadın ispatının ve bu yolla cezadan kurtulmanın kural değil, istisna olduğu hususu unutulmamalıdır.” ¹⁸⁸ Bu nedenle kişinin onur ve şerefının korunması temel kriter olup kamu yararı kavramının değerlendirilmesinin bu esasa göre yapılması gerekir.

Genelde kamu görevlisinin görevleriyle ilişkili konularla ilgili isnatlarda kamu yararının varlığına hükmedilerek ispat hakkı verilmektedir. Ancak kişinin özel hayatı ile ilgili konularda kamu yararının varlığı kabul edilmez. Isnadın ispatında isnada konu olay toplumu ilgilendiren bir konu ise, kişinin bulunduğu mevki itibariyle konunun açıklığa kavuşturulmasında toplumun aydınlanma hakkı varsa kamu yararının olduğuna hükmedilir.¹⁸⁹

İspat hakkı için TCK m.127’de getirilen koşul şikâyetçinin ispatı kabul etmesi yani diğer bir deyişle faile ispat hakkını tanıması gerekir. Mağdur yargılamanın her aşamasında

¹⁸⁷ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.327

¹⁸⁸ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.261,262

¹⁸⁹ “Sanığın, katılan hakkında davaya konu iddiaları ile ilgili gazetelerde çıkan haberleri, iddianameler ve bilirkişi raporlarından oluşan belgeleri mahkemeye ibraz etmiş olması karşısında; TCK’nın 127. maddesi uyarınca isnadın ispatı açısından, sanığın sunmuş olduğu belgeler değerlendirilerek, buna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması,”4.CD E:2014/332 K:2021/10693 T:28/06/2022

“Sanığın, üç jandarma görevlisi tanığın huzurunda, mağdurların yokluğunda tutuklu bulunduğu kaçakçılık suçu ile ilgili söylediği “ bu işin içinde kimler yok ki, taburdan personel mi yok, jandarma rütbelileri mi yok, T. Üsteğmen mi yok... bu işi yapanlar dışarıda gezsin, siz bizi yakalayın, onların karakolda yediği haltları biliyorum, arabaları 150 milyona bağlamışlar, bunların hepsini biliyorum, beraat ettiği zaman hepsi ile görüşeceğim” sözleriyle suç isnadında bulunduğu kamu görevlileri hakkında kamu davasının açılıp açılmadığının araştırılması, açılmış ise anılan davanın bekletici sorun yapılarak sonucuna göre 5237 sayılı TCK’nın 127. Maddesi kapsamında sanığın hukuksal durumunun belirlenmesi gerekirken eksik incelemeyle hüküm kurulması,” 4.CD. E:2008/21025 K:2011/6471 T:10/05/2011

ispat hakkına muvafakat verebilir. Ancak hükmün kesinleşmesinden önce bunu yapması gerekir. Mağdur ispata izin verdikten sonra artık geri dönemeyecektir. Ancak uğradığı hakaret nedeniyle şikâyetten vazgeçme hakkını kullanırsa bu durumda isnadın ispatı yoluna gidilmeyecektir.

İsnadın ispatı her türlü delille mümkündür. Ancak mağdurun ispata izin vermemesi mağdur aleyhine gerçeğin ortaya çıkmasını istemediği şeklinde veya isnadın doğru olduğu şeklinde algı oluşturacağından 765 sayılı TCK döneminden bu yana bu husus eleştirilmektedir.¹⁹⁰

İsnadın ispatı sadece hakaret suçunun failinin değil aynı zamanda yargılama makamının da görevidir. Mağdur hakkında bekletici mesele yapılan konuda mahkûmiyet hükmü verilir ve kesinleşirse isnat ispatlanacağından kişiye ceza verilmeyecektir. İsnadın ispatı halinde hakaret eden kişi ceza almayacaktır. Mahkûmiyetine karar verilen kişinin hapis cezası yerine hakkında hükümde güvenlik tedbirine karar verilmesi halinde de isnat kanıtlanmış kabul edilecektir.¹⁹¹

TCK'da isnadın ispatı durumunda hangi kararın verileceği belirtilmemiştir. 765 sayılı TCK m. 481/7'de "İsnat ispat olur veya bundan dolayı isnatta bulunan şahıs mahkûm edilirse sanık hakkında dava ve ceza düşer". "İsnadın ispatı halinde, mahkeme tarafından düşme kararı verilmelidir."¹⁹²Ancak kişi hakkında takipsizlik, beraat veya düşme kararı verilmesi halinde isnat ispatlanamadığından hakarete bulunan kişi cezalandırılacaktır. Af, şikâyetçi olmama, şikâyetten vazgeçme durumlarında ise isnadın gerçek olup olmadığı kanıtlanamayacaktır.

2.4 Nitelikli Haller

2.4.1 Genel olarak; TCK m.125/3 ve m.125/4 fıkralarında hakaret suçunun ağırlaştırıcı sebepleri düzenlenmiştir. Ayrıca 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu Ek 12. Maddesine 7243 sayılı Yasa ile getirilen 2. fıkra ile baz alınacak temel ceza miktarına göre belirlenen ceza için yarı oranında artırım miktarı getirilmiştir. 7231

¹⁹⁰ Gündoğan, Özkan, Hakaret Suçu, Doktor Tezi, Ankara 2012, s.281-282

¹⁹¹ Krş. Görüş, Yıldız, Ali Kemal, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, İstanbul Barosu Yayınları, 2007, s.251

¹⁹² Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.264.

sayılı kanunla getirilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan değişiklikle hakaretin nitelikli hallerinin bazıları TCK 125 inci maddesinin ikinci fıkrası hakaretin sesli, görüntülü veya yazılı şekilde işlenmesi, üçüncü fıkrasının b bendi hakaretin dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklaması, değiştirmesi, yaymaya çalışması, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranması sebebiyle işlenmesi, c bendi mağdurun kutsal saydığı değerler sebebiyle işlenmesi ve dördüncü fıkrasında belirtilen alenen işlenmesi halleri uzlaştırma kapsamından çıkarılarak TCK m. 75'de düzenlenen ön ödeme kapsamına alınmıştır.

TCK m. 125/3 de yer alan hakaret suçunun “işlenmesi halinde cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.” hükmü gereğince hapis cezasına hükmedilecektir. TCK m. 125/4'te “*Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda bir oranında artırılır*” hükmü yer almaktadır. Para cezasına hükmedilip hükmedilmeyeceği hususunda açıklık olmasa da TCK m.50 gereğince hükümde verilen hapis cezasının adli para cezasına veya seçenек tedbirlere dönüştürülmesine mâni bir durum yoktur. “Öncelikle söz konusu nitelikli hallerin uygulanması durumunda TCK 125/3'ün getirdiği ‘cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz’ ibaresi karşısında sadece hapis cezasına hükmedilebileceği artık para cezasına hükmedilemeyeceği söylenmelidir. Gerçi söz konusu ifadede hapis cezasına hükmedilmesi durumunda bu cezanın bir yıldan az olamayacağı sonucunu da ulaşılabilirse de para cezasına hükmedilmesi halinde hükümde bir açıklık bulunmadığından cezanın ağırlaştırılması mümkün olmayacaktır. Kaldı ki, bu halde nitelikli halin gerçekleşmesinin bir anlamı da kalmayacaktır. Yasa koyucunun böyle bir amaca sahip olamayacağı ortadadır”¹⁹³ Aynı şekilde 7231 sayılı kanunla getirilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan değişiklikle hakaret suçunun temel hali ön ödemeye tabi değilken nitelikli hallerinden bazılarının ön ödeme kapsamına alınması suçun nitelikli olma hali ile çelişecektir.

Hakaretin yüze karşı ya da yoklukta işlenmesi halinin nitelikli hal için önemi yoktur.

2.4.2 Hakaretin Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi; TCK m. 125/3'te hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde

¹⁹³ Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.526, Aynı yönde Tezcan, Erdem, Önok, s.432

cezanın alt sınırının 1 yıldan az olamayacağı düzenlenmiştir. Bu nitelikli halde mağdurun kamu görevlisi sıfatını taşıması gerekir. Kamu görevlisi kavramı TCK m.6/1-c’de düzenlenmiştir.¹⁹⁴

“Bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanması için hakaretin kamu görevlisine karşı, görev esnasında veya görev dışında ancak mutlaka görevini yerine getirmesinden dolayı işlenmesi gerekir. 765 sayılı TCK’nda kamu görevlisi yerine memur kavramına değinilmiş ve kamu görevi sırasında memura herhangi bir sebeple yapılan hakareti ağırlaştırıcı neden olarak saymıştır. 5237 sayılı Kanun da ise memur yerine daha geniş kapsamlı kamu görevlisi kavramını kullanarak yapılan hakaretin görevden dolayı kamu görevlisine yapılmasını ağırlaştırıcı neden kabul etmiştir. Dolayısıyla 5237 sayılı TCK m.125’te kişinin sadece kamu görevlisi olması suçun gerçekleşmesi için yeterli değildir. Kamu görevi nedeniyle suçun işlenmesi şarttır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu verdiği kararlarda kamu görevi ile hakaret suçu arasında illiyet bağıını aramaktadır.¹⁹⁵

Kamu görevini yerine getiren kişinin görevi sona erdikten sonra kendisine görevi nedeniyle hakarete bulunulduğunda faile nitelikli halden ceza verilecektir. “Zira kanun

¹⁹⁴ TCK M.6/1-c’de;” kamu görevlisi deyiminden, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi anlaşılır” <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:23/5/2024)

¹⁹⁵ Kamu görevlilerine karşı görevlerinden dolayı hakaret suçunu işlediğinin sabit olup olmadığı ve somut olayda TCK'nın 129. maddesinin uygulanması gerektiren şartların bulunup bulunmadığı hususlarının tespiti bakımından katılan ve mağdur ile tanıkların yeniden dinlenerek yukarıda işaret edilen hususların netleştirilmesi, beyanlar arasındaki çelişkinin giderilmeye çalışılması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin edilmesi gerekmektedir. CGK E:2011/367 K:2020/78 T:15/11/2022

“Polis memuru olan katılanın olay günü işe gitmek üzere otobüs durağında beklediği, kar yağmaya başlayınca da durağın kapalı kısmına geçtiği sırada sanığın, gelen otobüsleri göremediğinden bahisle katılıandan önünden çekilmesini istemesi üzerine aralarında tartışma yaşandığının anlaşılması karşısında, her ne kadar katılan sanığa polis olduğunu beyan etmiş ve üzerinde üniforması bulunmuş ise de, sanığın eylemlerini katılanın yerine getirdiği kamu görevi sebebiyle gerçekleştirmediği gözetilmeden, sanık hakkında yaralama suçundan TCK’nın 86/3-c, hakaret suçundan aynı Kanunun 125/3-a madde ve fıkrasının uygulanması suretiyle fazla ceza tayin edilmesi”18.CD E: 2015/30309 K:2017/313 T:11/0/2017

koyucu “görev” ile hakaret fiili arasındaki bağa işaret etmiş olup, “görev sırasında işlenmesini” veyahut “görevin devamı esnasında olmasını aramamıştır.”¹⁹⁶

“Öyleyse kamu görevlisi görevi olmayan bir konudan dolayı tahkir edildiğinde, ceza ağırlaştırılamaz.”¹⁹⁷

Kişinin kamu görevini icra ettiği sırada suça maruz kalması gerekmemektedir. Karakolda görevini yapan polise hakaret nitelikli hal, kirasını ödemeyen polise karakolda yapılan hakaret basit hakaret olarak kabul edilecektir. Kanun maddesi hakaretin kamu görevlisine görevinden dolayı yapılmış olmasını aramaktadır. “Bu yüzden de kamu görevlisinin görevinden ayrılmasından sonra işlenen hakaret suçunda da bu düzenleme uygulama alanı bulur.”¹⁹⁸

Nitelikli halde hakarete maruz kalan kişinin kamu görevi ile hakaret fiili arasındaki nedensellik bağının bulunması şarttır. Yargılama yapan hâkim nitelikli halin varlığı için aranan nedensellik bağını gerekçede tartışmalı ve eylemin kamu görevlisinin hangi görevinden dolayı olduğunu açıklamalıdır.¹⁹⁹

Bu konuya dair 1136 sayılı Avukatlık Kanunu 57.maddesi, serbest avukatların kamu görevlisi olduğu²⁰⁰ yine 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine dair Kanun da suç Özel Güvenlik görevlilerine yönelik işlenmişse kamu görevlisi gibi değerlendirilecekleri²⁰¹ belirtilmiştir.

¹⁹⁶ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.517

¹⁹⁷ Hafizoğulları, Özen: Kişilere Karşı Suçlar, s.251

¹⁹⁸ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.567

¹⁹⁹ “Hakaret suçunun, müşteki polis memurlarının yerine getirdikleri hangi görevlerinden dolayı işlendiği açıklanıp tartışılmadan, sanık hakkında TCK2nın 125/3-a maddesi uyarınca uygulama yapılması, kanuna aykırıdır.” 18.CD E:2015/17601 K:2016/19431 T:19/12/2016

²⁰⁰ “Hükümlü hakkında,08/12/2000 tarihinde polis karakolunda hasmının avukatı olarak bulunan F.G.’e hitaben ‘sen mafyasın, sen kadın satıcısısn’ demek suretiyle hakaret ettiğinden bahisle 1136 sayılı Avukatlık Yasası’nın 57. Maddesi göndermesiyle,” YCGK, E:2008/4-192 K:2008/214 T:07/10/2008

²⁰¹ “Özel güvenlik görevlisi” olan katılan M.S’in, görev alanı dışında olan yol kenarına araç park etmesi üzerine uyardığı sanıkların hakaret etmesi karşısında, sanıkların hakaret eylemlerinin, ne şekilde kamu

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu 02/01/2014 tarihinde 7243 sayılı yasa ile getirilen Ek md 12 ile özel sağlık çalışanlarına karşı işlenen suçlar ve görev nedeniyle yardımcı sağlık personeline karşı işlenen suçlarda kamu görevlisi sayılacakları belirtilmiştir.²⁰² Böylelikle “ kamu görevlisi olan veya kamu görevlisi sayılan sağlık personeline veya yardımcı sağlık personeline yerine getirdikleri görev nedeniyle işlenen hakaret suçları bakımından hakaret suçundan dolayı tayin edilecek cezanın yarı oranında artırılması gerekmektedir.”²⁰³

Kamu görevlisine yönelik söylenen sert, kırıcı, rahatsız edici, kaba, nezaket dışı, ağır eleştiri şeklindeki beyanlar nitelik ve içerik olarak hakaret kabul edilmemektedir. Yargıtay birçok kararında, polemik niteliğindeki, sızlanma, yakınma, beddua niteliğindeki sözlerin tahkir edici, kişiyi görevinden dolayı aşağılama küçültme boyutuna ulaşmadığını yine gazetecilerin ya da köşe yazarlarının polemik niteliğinde kullandıkları dilin nesnel bir açıklama ile desteklenmesi halinde kişisel saldırı olarak kabul edilmeyeceğini belirtmiştir. AİHM bir kararında kamu görevlisi olan belediye zabıtalara meydanla pek çok kişinin huzurunda “sersem” ve “aptal” denilmesinden dolayı ceza yargılamasında mahkûm edilmesini AİHS 10 korumasının içinde görmemiştir.²⁰⁴

görevlisine karşı görevi nedeniyle gerçekleştirildiği açıklanıp tartışılmadan, TCK’nın 125/3-a maddesinin uygulanması, kanuna aykırıdır.” 18.CD E:2015/31600 K:2016/14552 T:20/09/2016

“Katılanın dosya arasında bulunan özel güvenlik görevlisi kimlik kartı örneğinde geçerlilik süresinin 05.03.2015 tarihi olduğunun belirtilmesi karşısında; katılanın suç tarihinde bu koşulları taşıyıp taşımadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeyerek, eksik incelemeyle yazılı şekilde hükümler kurulması...” 4.CD E:2015/345 K:2021/26986T:08/04/2024

²⁰² “ Bölge Adliye Mahkemesince suç tarihinde hastanede doktor olarak görev yapan katılan ile hasta olarak bulunan sanık arasında çıkan tartışma sırasında sanığın katılana hitaben "...seninle görüşeceğim, bunun hesabın vereceksin, seni işten attıracağım" diyerek değişen suç vasfı ile sair tehditte bulunduğu ve ayrıca "şerefsiz, ağzını yüzünü sinkaf ederim, şerefsiz..." diyerek hakaret ettiği, katılan beyanı, bu beyanı doğrulayan tanıklar Y. Ö. ve N. K. beyanı ile sabit olduğundan, sanığın her iki suçtan da cezalandırılmasına karar verilmiştir. 4.CD. E:2016/478 K:2021/33554 T:06/05/2024

²⁰³ Koca, Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.554

²⁰⁴ AİHM Kararı, Case of Januowski v. Poland B. No: 25716/94 21/01/1999 <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58909> (Erişim Tarihi: 01/12/2024)

Kamu görevlisine yönelik fiilin TCK m. 125'teki suçu oluşturup oluşturmadığı konusunda kamu görevini ifa eden kişinin onurunun, itibarının ve vakarının nasıl rencide olduğunun karar gerekçesinde yapılacak tartışma ile açıklanması gerekir. Yargıtay'ın son zamanlarda AİHS m. 10'a istinaden vermiş olduğu kararlarda kamu görevini ifada ağır eleştirilere katlanmaları ve görevleri gereği müsamahalı olmaları gerektiğine dair kararlar vermektedir.

2.4.3 Suçun Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yaymaya Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi; Anayasanın 24., 25. ve 26 maddelerinde düşünce ve kanaat hürriyeti ile düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiştir. TCK m.125/3b fıkrası ile din, vicdan, düşünce özgürlüğüne yapılacak hakaret eylemleri ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlemiş ve koruma altına alınmıştır. TCK m.125/3. fıkrasında kanuni tipe uygun fiilin gerçekleşmesi halinde 1 yıldan az olmayacak şekilde faile ceza verilecektir. Ancak somut olayda “bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için belirli bir kişi muhatap alınmalıdır. Fail, herhangi bir kişiyi muhatap almadan dini inançlara, düşüncelere hakaret ederse, kişiye hakaret suçundan bahsedilmez ve nitelikli hal uygulanmaz.”²⁰⁵

Ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için nedensellik bağının kurulması, hakaret eyleminin fıkra da yer alan nedenlerden ötürü artırım yapıldığının açıklanıp tartışılması gerekir. “Öğretide, kanunda hakaretin kişinin mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun hareket edilmesi nedeniyle işlenmesini ağırlaştırıcı neden kabul etmesine rağmen aykırı davranılması halini bu kapsamda değerlendirilmemesini eleştirmektedir.”²⁰⁶ Bu halde TCK m.125/1 fıkrasında yer alan hükme göre ceza verilecektir. Örneğin kişiye oruç tutmaması nedeniyle hakaret edildiği takdirde temel ceza tatbik edilecektir.

7231 sayılı kanun değişikliği ile hakaret suçunun dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından,

²⁰⁵ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara, s.124 içinde Erol: Açıklamalı ve En Yeni İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, s.1345

²⁰⁶ Tezcan, Erdem, Önok, s.432 aynı yönde Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.527

mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı işlenmesi hali ön ödeme kapsamına alınmıştır. Bu kanun değışikliği ile 14/11/2024 tarihi baz alınarak bu tarihten önce ve/veya sonra soruşturma ve kovuşturma evresine geçilecek dosyalarda kanunda öngörülen değışiklik tatbik edilecektir.

2.4.4 Suçun Kişinin Mensup olduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi; TCK’ da m.125/4’de yer alan bu hükümle kişinin din ve inanç özgürlüğü koruma altına alınmış, bireyin inandığı dince kutsal kabul edilen değerlerden dolayı kişinin anayasa ile güvence altına alınmış din ve vicdan hürriyetine ve aynı zamanda onur ve haysiyetine yönelik küçük düşürücü, alay edici şekilde tahkir içeren eylemler ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiştir. “Burada korunan kişinin kutsal sayılan değerleri değildir. Bilakis kutsal değerlerinden bahisle, kutsal değerleri konu edinen sözlerle kişiye hakaret edilmesidir.”²⁰⁷ Dince kutsal kabul edilen değerden kasıt kişilerin kendi dini inanış ve bakış açılarına göre atfedilen kutsallık değil o dinin belirlediği kıstaslara göre objektif olarak kabul edilen değer anlaşılmalıdır.

“AİHM, dini değerlerle ilgili ifade hürriyetini sınırlarken ‘haklı infial yaratmaya eğilimli olma’ ve ‘diğerlerinin haklarını koruma’ gibi gelenekçi kriterler kullanmaktadır”²⁰⁸ AİHM, Otto-Preminger-Istitut v. Austria kararında²⁰⁹, Avusturya’da bir sinema salonunda gösterime sokulan hristiyanlığa ve katolik kilisesine karşı alaycı ve ağır eleştiri içeren film ile ilgili dini değerlere yönelik ağır hakaretlerin toplumda geniş çapta infial oluşturma potansiyeli taşıdığı hallerde, ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın kabul edilebilirliğine hükmetmiştir.

Bu ağırlaştırıcı nedenin 765 sayılı TCK m. 175/3’e aynı nitelikte olduğu kabul edilmektedir. Eski TCK döneminde Yargıtay 175/3 maddesinin uygulanmasına dair özel

²⁰⁷ Koca, Üzölmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.555

²⁰⁸ Kocaoğlu, Uluslararası (AİHM) ve ulusal Yargı İçtihatları Çerçevesinde Hakaret suçu, s.264

²⁰⁹ AİHM kararı, Otto-Preminger-Istitut v. Austria kararı No:13470/87 20/09/1994, <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57897> (Erişim Tarihi:01/12/2024)

kastın varlığı gerektiğine dair kararlar vermiş, kimi kararlarında ise genel kast ile suçun sübutuna hükmetmiştir.²¹⁰

9. Yargı Paketi olarak isimlendirilen 32722 sayılı Resmi Gazete ile 14/11/2024 tarihinde yayınlanan 7231 sayılı kanun ile hakaret suçunun bu nitelikli hali uzlaşma kapsamından çıkarılarak ön ödemeye tabi hale getirilmiştir. Bu kanun değişikliği ile 14/11/2024 tarihi baz alınarak bu tarihten önce ve/veya sonra soruşturma ve kovuşturma evresine geçilecek dosyalarda kanunda öngörülen değişiklik tatbik edilecektir.

2.4.5 Hakaretin Alenen İşlenmesi; TCK m. 125/4'te "Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır" şeklinde belirtilmiştir. Hakaret suçunun 125/4 ilk düzenlemedeki ceza değişiklikten önce "hakaretin alenen işlenmesi halinde altıda bir, basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde üçte bir oranında artırılır." şeklinde düzenlenmişti ancak hakaretin basın yayın yoluyla işlenmesi hükmü kaldırılarak bu haliyle basın yayın yoluyla işlenen hakaret suçu yeni düzenleme ile ağırlaştırıcı neden sayılmayacaktır.

TDK'ye göre aleniyet²¹¹ Arapça kökenli bir kelime olup "açıklık, aleni olma durumu" anlamlarına gelmektedir.

TCK m. 125/4 gerekçesine göre "Hakaret suçunun alenen işlenmesi, bu suçun bir nitelikli şekli olarak kabul edilmiştir. Aleniyet için aranan temel ölçüt, fiilin, gerçekleştiği koşullar itibariyle belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır."²¹²

²¹⁰ "Eylemin doğrudan doğruya Allah, din, peygamber, mezhep kavramlarına yönelik ve onları hedef alan bir saldırı anlayışının sonucu olan özel bir kasıtlı işlenmediğinin ve doğrudan katılanı aşağılama amacına yönelik olduğu gözetilmeyerek; sanığın 5237 Sayılı Türk Ceza Yasasının 125/1. maddesinin 1. fıkrası yerine aynı maddenin 3. fıkra, c bendine göre hüküm kurulması, Yasaya aykırı bulunduğundan hükmün CMUK'nun 321. maddesi uyarınca bozulmasına, 4CD. E:2015/38764 K:2017/11277 T:18/10/2017

²¹¹ <https://www.sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:11/05/2024)

²¹² <https://www.sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi 11/05/2024)

Ceza kanunlarında aleniyet, birçok suç bakımından bazen unsur bazen de cezayı artıran nitelikli bir hal olarak yer aldığından aleniyetin kanun tarafından tanımlanması gerektiği söylenebilir.²¹³

Hakaret suçunda aleniyetin söz konusu olabilmesi için sayıca belli olmayan kişilerin hakareti görme, duyma ve algılama yoluyla vakıf olmaları ihtimalinin varlığı aranır.²¹⁴

Doktrinde aleniyete dair farklı görüşler vardır. Mekânsal bir değerlendirme ile kişilerin görüp duyabileceği bir mekânda işlenmiş olmasını kabul eden görüş “buna göre aleniyet suçun göz önünde işlenmesi demek olmayıp, fiilin işlendiği yerin umumi bir yer olması ve görülebilmek imkânının mevcut bulunması halinde gerçekleşir.”²¹⁵ Diğer bir görüş aleniyeti “ kalabalık sayıda kimselerin fiili öğrenmelerini mümkün kılabilen herhangi bir vasıta ile eylemin işlenmesi olarak açıklanmıştır.”²¹⁶ Bir başka görüş “Aleniyetin varlığı için, çok sayıda insanın hakareti öğrenmesinin olanaklı olması yeterlidir; söylenenlerin, fiilen duyulması şart değildir”²¹⁷ şeklinde tanımlamıştır. Bir başka fikre göre ise “Aleniyetin varlığı için belirlenemeyen sayıda kişinin hakareti öğrenmelerinin imkân dâhilinde olması gerekir ve yeterlidir. Ancak sadece mekânsal bir değerlendirme ile aleniyetin gerçekleşmiş olması varsayılmaz.”²¹⁸

Aleniyetin ağırlaştırıcı neden olmasının sebebi kişinin onur ve şerefine ihlalinin başkalarının yanında yapılmasının veya öğrenilmesinin kişide meydana getireceği manevi

²¹³ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.518

²¹⁴ “Sanığın, oğlunun oturduğu siteye misafir olarak geldiği, burada sokak hayvanlarının beslenmesi nedeniyle oluşan kirlilik konusunda katılanın oturduğu site sakinleri ile sohbet ettiği sırada sanığın katılana "Sen adam değilsin, ikili oynuyorsun, yalakasın, karı kılıklısın, Allah belanı versin." diyerek hakarete bulunduğu...” Somut olayda, suça konu yerin site bahçesi olup dışarı ile teması kesecek şekilde bir tel ve duvar ile çevrili olmadığına anlaşılmaması karşısında; bu yerin aleni olduğu gözetilmeden 5237 sayılı Kanun'un 125 inci maddesinin dördüncü maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi,” 4.CD 2020/157 2022/10485 07/05/2024

²¹⁵ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.518 içinde Gözübüyük, II. s.615

²¹⁶ Artuk, Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.518 içinde Erman, Hakaret, s.207 vd.

²¹⁷ Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.268

²¹⁸ Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.528

huzursuzluğun daha fazla olmasından dolayıdır. Bu bakımdan aleniyet denilince sadece fiilin mekânsal olarak açık bir yerde işlenmesi olarak anlaşılmaması gerekir.

Aleniyet kavramının kapsamı Yargıtay kararları ile belirlenmiştir. Buna göre sağlık ocağı bekleme odası, apartmanın bahçesi, etrafı açık olan evin damı, cami, satış yapılan mağaza, köy meydanı, cadde aleni olarak kabul edilirken apartman ve apartman dairesinin içerisi, hastaya ayrılan oda, cezaevinin içi, ifadenin alındığı ve sorgunun yapıldığı oda aleni kabul edilmemiştir.²¹⁹

Aleniyette suçun huzurda ya da gıyapta işlenmesi ayırımının bir önemi yoktur. Hakaret suçunun basın yayın yolu ile işlenmesi ayrıca bir artırım sebebi olarak öngörülmemiştir. TCK m.6/1-g’de “Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar...” olarak belirtilmiştir. Basın yayın yoluyla işlenen hakaret suçunda da aleniyet gerçekleşecektir.

²¹⁹ “Olayın geçtiği yerin herkesin girip hizmet almasına açık olan adliye binası olup, eylemin de hizmet verilen saatlerde geçmesi, somut olayda koridorda bulunan tanıklar ile yakınan ve katılanların suça konu sözleri duyduğunun anlaşılmasına karşın, “olayın gece 02.00 sıralarında meydana gelip bu saat itibariyle aleni bir yer olmadığı gibi yetersiz gerekçeyle” hakaret suçunda aleniyet ögesinin oluşmadığına karar verilmesi” 4.CD E:2008/19123 K: 2010/18894 T:09/11/2010

“Somut olayda sanığın eylemini havaalanı güvenlik noktasında gerçekleştirdiğinin anlaşılması karşısında “aleniyet” ögesinin oluşup oluşmadığı açıklanıp tartışıldıktan sonra 5237 sayılı Kanun’un 125 inci maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanıp uygulanmayacağı hakkında bir karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi,” 4.CD. E: 2021/28329 K:2024/5168 T:22/04/2024

“Mağdur Eyüp Ç.’nin soruşturma aşamasındaki 25705/2006 tarihli ifadesine göre hakaret eyleminin boş dükkân içerisinde gerçekleştiğinin anlaşılması karşısında, gerekirse mahallinde keşif icra edilip aleniyet unsurunun mevcut olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik inceleme ile TCK’nın 125/4 maddesinin uygulanmasına karar verilmesi,” 4.CD. E:2010/5651 K:2012/6088 T:14/03/2012

“Olay yakalama ve teslim tutanağına” göre hakaret eyleminin polis merkezinde gerçekleştiğinin ifade edilmesi karşısında, eylemin polis merkezinin hangi kısmında gerçekleştiği belirlenerek sonucuna aleniyet ögesinin oluşup oluşmadığı açıklanıp tartışılmadan ve dosya içeriğiyle uyumsuz şekilde eylemin sanığın hastaneye götürüldüğü sırada, sokak ortasında gerçekleştirildiği kabul edilmek suretiyle cezanın anılan Kanun maddesi gereğince artırılması,” 4.CD. E: 2021/35084 K: 2024/8463 T:10/06/2024

İnternette facebook, twitter, instagram, youtube gibi sosyal paylaşım sitelerinde kişinin onur, şeref ve haysiyetine yönelik tahkir edici fiillerde sayıca belirlenemeyen çok sayıda kişi tarafından görme, okuma, algılama olanağı olduğu için aleniyet gerçekleşmiş sayılır. Buna karşın kişilerin üyeliğini belli koşullara ve onaya tabi tutan sosyal paylaşım sitelerinde aleniyetin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususu tartışmalı olmakla birlikte kapalı gruplarda aleniyet şartının oluşmaması gerekir. Yargıtay da bazı kararlarında sanal ortama giriş için onay aranıyorsa ve belirsiz kişiler tarafından ortama giriş mümkün değilse ceza hukukuna göre o ortamın aleni olmadığına dair kararları vardır.

Kovuşturma evresinde aleniyet unsurunun varlığı nedeniyle cezada yapılan artırımın hüküm gerekçesinde belirtilmesi, eylemin nerede meydana geldiği ve aleniyet unsurunun nasıl gerçekleştiğinin açıklanması gerekir. Şayet iddianamede TCK m. 125/4'e yer verilmemişse sanığa ek savunma hakkı verilmesi gerekir.²²⁰

9. Yargı Paketi olarak isimlendirilen 32722 sayılı Resmi Gazete ile 14/11/2024 tarihinde yayınlanan 7231 sayılı kanun ile hakaret suçunun alenen işlenmesi hali ön ödeme kapsamına alınmıştır.

²²⁰ “Cezaevi idare koridorunun ne şekilde aleni yer olduğu açıklanmadan, CMK’nın 226. Maddesine aykırı olarak ek savunma hakkı da tanınmadan, TCK’nın 125/4 maddesi uyarınca ceza da artırım yapılması, 4.CD E:2010/25490 K:2013/15359 T:20/05/2013

2.5 Kusurluluk

2.5.1 Genel Olarak; Tüm suçlar için öngörülen ve tatbik edilebilme olanağı bulunan TCK m.29'da yer alan haksız tahrik hükmü karşısında hakaret suçu için TCK 129'da özel haksız tahrik hali düzenlenmiştir. TCK M. 129'a göre hâkim somut olayın içeriğine göre ceza verirken indirim yoluna gidebileceği gibi ceza vermekten vazgeçebilecektir. Bu madde dışında TCK 'da yer alan diğer suçlar hakkında kabul edilen ve genel hükümler kısmında belirtilen genel hafifletici sebepler (TCK 62 gibi) hakaret suçu içinde tatbik edilecektir.

TCK m. 129'da düzenlenen özel tahrik durumu üç halde uygulanır. Hakaret suçunun haksız fiile tepki olarak işlenmesi, hakaret suçunun kasten yaralama suçuna karşı tepki olarak işlenmesi ve karşılıklı olarak hakaretin işlenmesi halidir.

“Bunun dışında, kanaatimizce 129. madde kişiye özel haksız tahrik hükmüdür. Buna göre, kişi ancak kendisine karşı gerçekleştirilen haksızlıklara yönelik olarak hakaret suçunu işlediği hallerde bu hükmü uygulamak gerekir. Dolayısıyla, üçüncü şahıslara yönelik haksızlıklara tepki olarak hakaretin vaki olduğu hallerde genel haksız tahrik hükmünü (m.29) uygulamak gerekir.”²²¹

2.5.2 Hakaretin Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi (m.129/1); Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi hafifletici nedendir. TCK m. 129 (1)'de *“Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebilir.”* TCK 129 maddesindeki, özel bir haksız tahrik hali mevcut olduğu durumda TCK 29 uygulanmayacaktır. ²²²

Haksız tahrikin uygulanması için haksız bir fiilin mevcudiyeti şarttır. Şayet eylem haksız bir nitelik taşımıyorsa TCK m. 129/1 uygulanmayacaktır. Bu bakımdan hâkimin somut olayda fiilin haksız olup olmadığı hususunu araştırıp değerlendirmesi ve ilk haksız hareketin kimden geldiğine bakması gerekir.

²²¹ Üzülmöz, Koca, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.557

²²² “Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde özel tahrike dair 5237 sayılı TCK m. 129/1.maddesinin uygulanması gerekirken, uygulama maddesi de gösterilmeden, cezadan 1/4 oranında indirim yapılması hukuka aykırıdır.” 2.CD, E:2011/28299 K:2013/15810 T:13/06/2013

TCK m.129 ‘da yer alan haksız fiilin konusunun suç olması şart değildir. Suça da kovuşturulması ya da cezalandırılabilir nitelikte olması aranmaz.²²³ Örneğin mağdurun yaptığı imalı bir bakış²²⁴, gürültü nedeniyle komşusuna hakaret ettiğinde veya mirasçılıktan doğan payına yapılan müdahale nedeniyle hakaret ettiğinde şartları varsa özel tahrik indiriminden yararlanabilir. “Ek olarak belirtmeliyiz ki fiil hukuka uygunluk nedeni içermekle birlikte mağdur bunun sınırlarını aşmış ise, sınırı aşmak suretiyle işlenen hakaret suçunda da TCK 129/1 uygulama alanı bulur.²²⁵

TCK m. 129’da, genel tahriki düzenleyen TCK m.29 gereğince sanıkta hiddet, şiddet ve üzüntü husule gelmiş olması şartı aranmaz. Özel tahrik hali için “...haksız saldırıya uğrayan kişinin bulunduğu yerdeki değer yargıları dolayısıyla, kendisini harekete geçme yükümlülüğünde hissetmiş olması yeterlidir”²²⁶ Eğer hakaret eden sanık, gerçekte haksız olmayan saldırının haksızlığı hususunda yanılmış ve bundan dolayı suç işlemiş ise TCK 30’de yer alan hata hükümlerinden yararlanacaktır.²²⁷

²²³ Arısoy, Mine, Hakaret, TBBD, S.72,2007, s.186

²²⁴ “Oluş ve dosya kapsamına göre, katılanın haksız tahrik niteliğindeki imalı bakışının etkisi üzerine sanığın hakaret suçunu işlediği kabul edilerek 5237 sayılı TCK’nın 29. Maddesindeki genel tahrik hükümleri uygulanmış ise de; aynı yasanın 129/1 maddesi gereğince, ‘hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi ceza verilmesinden de vazgeçilebileceği’ düzenlemesi karşısında hükmün sonuçları itibarıyla 5237 sayılı TCK’nın 129/1 maddesinin sanık lehine olacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması” 2.CD E:2009/52362 K:2011/13779 T:30/06/2011

“Öğretmen olan katılan hakkında, sanığın çocuğunu teneffüse çıkartmayarak cezalandırmak suretiyle rencide ettiği şeklindeki gerekçe ile kınama disiplin cezası verilmesi karşısında, disiplin yaptırımına konu olayın tarihi tespit edilerek tehdit suçunda TCK’nın 29, hakaret suçunda ise TCK’nın 129. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması” 4.CD E:2011/12978 K:2013/16631 T:29/05/2013

²²⁵ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku s.576

²²⁶ Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.269

²²⁷ “Sanığın, bazı şahısların kendisini Cumhuriyet savcısı olarak tanıtip vatandaşları dolandırdığını duyduğuna, kendisini arayan şahsın da dolandırıcı olduğunu düşündüğüne, özür dilediğine, suç işleme kastının bulunmadığına yönelik savunması karşısında, failin kamu görevlisi olduğunu bilmediği şahsa karşı gerçekleştirmiş olduğu hakaret eyleminde kastın suçun temel şekline yönelik olduğu düşünülmeden, suçun

Hafifletici nedenin uygulanabilmesi için haksız eylem ile hakaret fiili arasındaki illiyet bağının varlığı şarttır. Haksız fiil ile hakaret arasında zaman aralığının bulunması yanı hakaretin haksız eylemden çok sonra yapılması maddenin uygulanmasına engel değildir.²²⁸ Failin hareketi ile ortaya çıkan neticenin faile nesnel olarak izafe edilebilmesi gerekir. Ceza hukukunda bu ilke ‘objektif isnadiyet’ ilkesi olarak isimlendirilmektedir.²²⁹

Öte yandan, haksız fiil hakaret suçunun failine veya 3. kişiye yönelik olabilir; ancak haksız fiile tepki olarak işlenen hakaret suçunun sadece haksız fiili gerçekleştirene yönelik olması gerekir.²³⁰

TCK m. 129/1 uygulanabilme şartları oluştuğunda hâkim takdir hakkını kullanarak cezada indirim yoluna gidebilecek veya cezayı kaldıracaktır. Yargılama makamlarınca olaysal değerlendirme yapılmalı, gerekçede suçu hafifleten nedenler irdelenmeli, tartışılmalı, hangi fiilin haksız fiil olduğu ve ilk haksız hareketin kimden geldiği açıklanmalıdır.

2.5.3 Hakaretin Kasten Yaralama Suçuna Tepki Olarak İşlenmesi (m.129/2);

Kasten Yaralama Suçu TCK 86-88 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kasten yaralama suçunda kasıtlı olarak başkasının bedensel bütünlüğüne acı verme, sağlığını bozma veya algılama kabiliyetinin bozulmasına sebebiyet verme söz konusudur. “Hakaretin kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesinin cezasızlık nedeni sayılması, bu durumun fail

nitelikli halini düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 125 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinin tatbiki, hükmün, 1412 sayılı Kanun'un 321 inci maddesi gereği, tebliğnameye uygun olarak, oy birliğiyle bozulmasına”4.CD E: 2021/24281 K: 2024/6607 T:14.05.2024

²²⁸ “Hakaret suçuna dair yargılamada sanığın savunmasında, katılan ile daha önce kavga ettiklerini, aralarında husumet bulunduğunu belirtmesi ve temyiz dilekçesinde, katılanın daha önceki tarihlerde boğazına bıçak doğrultarak kendisini tehdit ettiğini ileri sürmesi karşısında, olayın çıkış sebebi ve gelişimi üzerinde durularak ve önceki olayla ilgisi varsa delillerini sunması yönünde beyanı alındıktan sonra, buna göre varsa tanıkları dinlendikten sonra sonucuna göre TCK’nın 29 ve 129. maddelerindeki haksız tahrik hükümlerinin sanık hakkında uygulama olanağının tartışılmaması bozmayı gerektirmiştir.” 4. CD. E:2014/12687 K:2016/15043 T:07/12/2016

²²⁹ Göktürk, Neslihan, Özgenç, İzzet, Üzülmez, İlhan, Ceza Hukukuna Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayını, No:2476,1.Baskı, Eskişehir2012, s.23-24

²³⁰ Önder, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.259

üzerinde oluşturduğu psikolojik etkiye dayandığından, hakaret teşkil eden hareketin yapıldığı sırada kasten yaralamanın fail üzerindeki etkisinin devam ediyor olması gerekir”²³¹

Öğretide, kimi görüş hakaretin kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halini “Özel haksız tahrik hali”²³², kimi görüş ise “Özel meşru savunma hali”²³³ olarak kabul etmektedir.

TCK m.129/2’de kasten yaralama suçunun varlığı ve hakaretin bu suça karşı tepki olarak işlenmesi gerekir. Burada da kasten yaralamanın hakaret eden kişiye ya da 3. bir kişiye karşı yapılması arasında fark yoktur. Her iki durumda da madde hükmü uygulanacaktır. Ancak Yargıtay 2. CD E:2008/18452 K:2009/13493 T:17/03/2009 tarihli kararında 3. şahsa yönelik kasten yaralama fiiline karşı yapılan hakaret içeren sözleri yaralama fiiline karşı tepki olarak ele almak yerine haksız fiile tepki olarak değerlendirmiştir. Yargıtay TCK m.129/1’i uygulamayarak 29/1 hükmünü tatbik etmiştir.²³⁴

765 sayılı TCK’da hakaret suçunun sadece vücut bütünlüğüne değil ırza ve kişi hürriyetine tepki olarak işlenebileceği belirtilmiş ise de 5237 sayılı TCK sadece yaralama için düzenlemiştir. Vücut bütünlüğüne yapılan yaralamanın hafif ya da ağır olmasının önemi yoktur.

Ancak “madde de kasten yaralamanın haksız olması gerektiği açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen, kasten yaralama açısından bir hukuka uygunluk nedeni varsa, bu yaralamaya tepki olarak hakaret suçunu işleyen kişi 129/2. maddede ki cezasızlık nedeninden faydalanamaz.”²³⁵ Yaralamanın haklı bir nedenden kaynaklanması durumunda örneğin kolluk görevlilerinin görevini ifa ederken yakalama ya da tutuklama

²³¹ Dönmezer, s.234

²³² Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2010, s.457

²³³ Erman, Hakaret, s.221;Özen, s.43 vd

²³⁴ “Oluşa ve uygun kabule göre sanık M.Ş.B’nin nikahsız olarak birlikte yaşadığı eşi A.Ş.’ın sanık C.B. tarafından yaralandığını görmesinden kaynaklı şekilde bu fiile tepki olarak işlendiği anlaşılmakla, 5237 sayılı yasanın 129/1 maddesinin uygulanması gereklidir”2.CD E:2008/18452 K:2009/13493 T:17/03/2009

²³⁵ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s.120

işlemleri sırasında yapılan hakaret eylemi cezasızlık kapsamına girmeyecektir. Taksirle yaralama suçu için bu madde hükmü tatbik edilmeyecektir. Ancak öğretide taksirle yaralama suçuna karşı gösterilen tepki nedeniyle hakaret suçunun işlenmesi halinde TCK m.129/1 uygulanmasının mümkün olduğunu savunan görüşler olduğu gibi TCK m. 29'un uygulanması gerektiğine dair de görüşler vardır.

CMK m. 171/1 gereğince kasten yaralama fiiline karşı işlenen tahkir eylemleri nedeniyle yapılan şikâyetlerde Cumhuriyet Savcısı tarafından takipsizlik kararı verilebilecektir.

2.5.4 Hakaret Suçunun Karşılıklı Olarak İşlenmesi (129/3); TCK M. 129/3'de "Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir." Bu fıkra da aynı şekilde şartların varlığı halinde cezada indirim yapılabilmesi ya da ceza verilmeyeceği hükmüne bağlanmıştır. Burada yine özel tahkir hali söz konusudur.²³⁶

Bu durumda kişilerin şeref, itibar ve onurlarının sarsıcı nitelikte karşılıklı olarak somut bir fiil veya olgu isnadı veya sövmek suretiyle suçu işlemeleri gerekir. Yine madde hükmünün uygulanabilmesi için ilk hareketin haksız olması, karşılıklı olması ayrıca her iki tarafça işlenen suçlar arasında nedensellik bağının kurulması gerekir.

"Hakaret suçuna karşılık kasten yaralama, cebir ya da tehdit gibi suçların işlenmiş olması durumunda artık söz konusu suçlardan dolayı fail ayrıca cezalandırılır ve hakkında madde 129/3 değil genel tahrik hükmü olan m.29 uygulama alanı bulabilir."²³⁷

TCK m.129/3' ün uygulanması için karşılıklı hakaret şarttır. İlk hakaret eden kişiye söylenen kaba söz, beddua hakaret sayılmayacağından TCK m. 129/3 uygulanmayacaktır. Bu durumda şartları varsa 129/1 uygulama imkânı bulabilir. "Karşılıklı hakaretin aynı

²³⁶ "Sanığın savunmasında, mağdurun "bunlar leş gibi kokuyor" dediğini ve ardından serum iğnesini sert bir şekilde çıkardığını beyan etmesi karşısında; olayın çıkış sebebi ve gelişimi üzerinde durularak sonucuna göre, tehdit suçu yönünden TCK'nın 29 ve hakaret suçu yönünden 129. maddelerindeki haksız tahrik hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması," 4. CD. E: 2020/25138 K: 2022/23945 T:30/11/2022

²³⁷ Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.541

ağırlıkta olması şart değildir. Taraflardan birinin somut olgu veya fiil isnat etmiş, diğerinin ise sövme yoluyla bu suçu gerçekleştirmiş olması mümkündür.”²³⁸

TCK m.129/3’ün uygulanabilmesi için ilk hakarete bulunan kişinin eyleminin hukuka aykırı olması ve ilk haksız hakaret eyleminin kimden geldiğinin tespiti gerekir. İlk hakarete bulunan kişinin eyleminde hukuka uygunluk nedeni mevcut ise m. 129/3 tatbiki söz konusu olmayacaktır. Kişi bir hakkı icra ediyorsa ya da görevinin gereğini yapıyorsa ilk hareket haksız olmayacaktır. Tedip hakkını kullanan ebeveyninden birine karşı yapılan hakaret bu hukuki korumadan faydalanmayacak ve hüküm uygulanmayacaktır. Yine milletvekilinin hakaret fiiline hakaretle cevap veren kişi milletvekilliğinin sahip olduğu yasama dokunulmazlığına rağmen TCK m. 129/3’deki özel tahkir hali tatbik edilecektir. Şayet fail ilk haksız hakareti yapan kişinin kusur yeteneği olmadığını bilmiyorsa ve hakarete bulunmuşsa TCK m. 129/3’ten faydalanacaktır. Bu durumda TCK m. 30 gereğince hata durumundan yaralanacaktır.

Kural olarak karşılıklı hakarete nedensellik bağının yanı hakaretlerden birinin diğerinin sonucu olması gerekir. Yani ilk hakaretle ikinci hareketin aynı anda, aynı ortamda veya çok kısa bir zaman aralığı içerisinde olması gerekir. Hâkim karar gerekçesinde olaysal değerlendirme yaparak iki hakaret arasında nedensellik bağının varlığını delilleriyle ortaya koyması ve kararda da tartışması gerekir.²³⁹

Huzurda hakarete yapılan ilk hakarete hemen karşılık verilmesi gerekir ancak sonradan ilk hakaret fiiline hakaretle cevap verilmesi halinde olayın niteliğine göre madde hükmünün uygulanması mümkündür. Gıyapta hakarete ise TCK m. 129/3 uygulanabilmesi için öğrenme halinde karşılık verilmesi gerekir. Burada dikkat edilecek husus hakarete konu iki eylem arasındaki nedensellik bağının tespitidir.

Yargılama sırasında olaysal değerlendirme yapılmalı, gerekçede olay tartışılmalı, olayın çıkışından gelişimine kadar olan safha değerlendirilmelidir. Sevk maddelerinde

²³⁸ Centel, Zafer, Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.270

²³⁹ “Oluşa uygun mahkeme kabulüne göre, katılan tarafından gönderilen hakaret mesajlarının muhatabının sanığın eşi olması karşısında, TCK’nın 129/3. maddesinin somut olayda uygulanma imkânının bulunmadığı; bununla birlikte olayın çıkış nedeni ve gelişimi değerlendirilerek aynı Kanun’un 129/1. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması, 4.CD E:2020/18368 K: 2020/21383 T:23/12/2020

TCK m. 129 belirtilmemişse faile ek savunma hakkı verilmelidir. Somut olayda TCK m. 129/3 şartları oluşmuşsa sanık hakkında ceza da indirim yapılabileceği gibi ceza da verilmeyebilir. Ancak “İlk hakaret edene karşılık veren kişinin, birincisinden çok daha ağır nitelikte bir hakarette bulunması halinde, ilk hakaret edenin cezasında indirim yapması ya da ceza vermemesi mümkündür.”²⁴⁰

²⁴⁰ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.579

Bölüm 3

Teşebbüs

TCK m. 35/1’de teşebbüs için “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur”²⁴¹ şeklinde tanımlama getirilmiştir. TCK’da yer verilen suçların bazıları niteliği itibariyle hareketin netice ile birlikte gerçekleştiği suçlardandır. TCK m. 125’de yer alan hakaret suçu da hareketin yapılması ile netice gerçekleştiği için teşebbüse elverişli değildir. “Zira hakaret suçunda failin mağdurun onur, şeref ve saygınlığına karşı isnatta bulunması ile birlikte suç meydana gelmiş olur.”²⁴²

765 sayılı TCK döneminde teşebbüste eksik ve tam teşebbüs ayırımı söz konusu iken yeni TCK ile bu ayırım kaldırılmıştır. Hakaret suçu tehlike suçu olduğundan dolayı teşebbüse elverişli değildir. Ancak hakaretin kısımlara ayrılabilirdiği hallerde teşebbüsün mümkün olabileceğine dair görüşler vardır.²⁴³ Örneğin failin gönderdiği mektup mağdura gönderilmek üzere postaya verilse ve mağdurun eline geçmeden kardeşi tarafından mektup açılarak okunup imha edilse suç teşebbüs aşamasına kalacaktır. Aksi görüş ise “... bu suç takibi şikayete bağlı bir suçtur ve mağdurun eline ulaşmayan bir mektuptan haberdar olma imkanı pek bulunmadığından uygulamada hakaret suçunun teşebbüs olasılığı yoktur.”²⁴⁴

Gıyapta hakarete teşebbüs mümkün değildir. Bilindiği üzere ihtilat gıyapta hakaretin gerçekleşmesi için hakarete 3 kişinin de vakıf olması ile suç tamamlanacaktır. “Bu nedenle suçun mağdurun gıyabında işlenen şeklinde teşebbüsün gerçekleşmesi mümkün değildir.”²⁴⁵

²⁴¹ <https://mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:21/04/2024)

²⁴² Demirbaş, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.246

²⁴³ Bkz. Yenidünya, Alşahin, s.181; Tezcan, Erdem, Önok, s.631-632

²⁴⁴ Erman, Hakaret, s.125; Özbek, s:272

²⁴⁵ Tezcan, Erdem, Önok, Özel Hükümler, s. 682

Doktrinde hakaret suçu için gönüllü vazgeçmenin mümkün olacağına dair görüşler vardır.

5237 sayılı Kanun TCK 36’da gönüllü vazgeçme düzenlenmiştir.²⁴⁶ Failin mağdura yönelik hazırladığı hakaret içeren mektubu 3. bir şahsa mağdura ulaştırması için verirse ancak mektup mağdurun eline geçmeden failin alması durumunda fail cezalandırılmayacaktır. Fail basın yayın organları ile mağdura hakaret edip akabinde düzeltme yazısı yayınlatacak veya özür dileyecek olsa dahi suç tamamlandığından fail ceza alacaktır. Etkin pişmanlık hükümleri belli suçlar için düzenlendiğinden ve hakaret suçu için öngörülmediğinden fail bu müesseseden faydalanamayacaktır.

²⁴⁶ TCK m.36; “Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz, fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.”

Bölüm 4

İştirak

Hakaret suçuna iştirak mümkündür. Bu bakımdan hakaret suçunda iştirak ile ilgili farklı ve ayrıcalıklı bir konu yer almayacaktır.

Bölüm 5

İçtima

TCK 43'te zincirleme suç hükümleri düzenlenmiştir.²⁴⁷ Zincirleme suç şeklinde hakaret suçunun işlenmesi mümkündür. Burada aynı suç işleme kararı kapsamında aynı kişiye farklı zamanlarda yöneltilmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanır.²⁴⁸ Yine hakaret suçunun tek bir hareketle birden fazla şahsa karşı işlenmesi halinde de zincirleme suç hükümlerine göre faile ceza verilecektir. Yani faile verilecek tek ceza TCK m.43/2 gereğince belirtilen oranda artırılacaktır.²⁴⁹

TCK m.125/5 fıkrası ile eski yasadan farklı olarak “ *Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi halinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.*” Bu durumda hakaret kurula karşı yapılmış gözüксе de hakaret kuruldaki şahısların onur, şeref ve itibarlarını rencide ettiğinden hakaretin muhatabı kurulu oluşturan üyelerdir. Yasa gereği zincirleme suç hükümleri tatbik edilecektir.

²⁴⁷ TCK m.43; “TCK m. 43’de “(1)Bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bu suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.” şeklinde belirtilmiştir.

(2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.”

²⁴⁸ “Kabule göre, sanığın katılana birden fazla kez hakaret ettiği iddia edilmesine rağmen, görevliye hakaret suçunda, TCK’nın 43. Maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması, bozmayı gerektirmiştir.” 2.CD E:2013/17709 K:2014/4277 T:18/02/2014

²⁴⁹ “ Somut olayda, sanığın şikayetçi Soner Erdinç'e hakaret ettikten kısa bir süre sonra şikayetçi Melike Gökçek'e hakarete bulunduğu anlaşılmaması karşısında, aynı olayın devamı kapsamında aynı yer ve zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilen hakaret suçunun, hukuken tek bir fiille gerçekleştirildiği, sanık hakkında, 5237 sayılı Kanun'un 125 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi uyarınca tek ceza verilip, bu cezanın aynı Kanun'un 43 üncü maddesi uyarınca arttırılması gerektiğinin gözetilmemesi,”4.CD E: 2021/5793 K: 2023/16004 T:13/03/2023

Ancak bu hususta doktrinde farklı görüşler vardır. Fail hakarete konu eylemini bir ”topluluğu” hedef alarak gerçekleştirdiğinde eylemin tek olması nedeniyle sadece tek hakaret suçunun oluşacağını buna mukabil topluluk içindeki kişilerin hedef alınarak fiilin işlenmesi halinde TCK 43/2 deki müteselsil suç hükümlerinin uygulanması gerektiği ileri sürülmüştür.”²⁵⁰ Baskın görüş tek bir eylemle hakaret suçu işlenmişse ve bu eylemin mağduru birden fazla kişiden meydana gelen topluluk ise TCK m.43/2 uygulanması yönündedir.²⁵¹ Kanuna göre failin bu yönde kastı araştırılmaksızın, suç kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır ve fakat zincirleme suç sayılarak tek bir ceza verilir ve cezası artırılır.²⁵² Kanaatimizce olaysal değerlendirme yapılmalı, eylem topluluğa yöneltilmiş olsa bile hakaretin topluluk içinde bir şahsa isnat edildiği açıkça anlaşılabiliyorsa 43/2 maddesine yer verilmemelidir.

²⁵⁰ Tezcan, Erdem, Önok, Özel Hükümler, s.683

²⁵¹ “Sanığın hakaret suçunu, kurul halinde çalışan sınav komisyonu üyelerinin tümüne karşı tek eylemle gerçekleştirdiğinin anlaşılması karşısında, sanık hakkında TCK’nın 125/5 madde ve fıkrası yollamasıyla aynı yasanın 43/1 maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi, 2.CD E:2011/27267 K:2013/8043 T:15/04/2013

²⁵² Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.544

Bölüm 6

Yaptırım ve Kovuşturma Usulü

Hakaret suçunun basit hali TCK m.125/1’de düzenlenmiştir. Hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması mağdurun şikâyetine tabidir ancak nitelikli hal sayılan kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçu ise re’sen takip edilir. Bu durum kamunun itibarının ve saygınlığının kamu görevlisinin itibarından önce geldiğinin göstergesidir.

Hakaret suçunda, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar başlıklı TCK m.73/1 gereğince mağdur fiili ve faili öğrendiği andan itibaren 6 ay içinde şikâyet hakkını kullanacaktır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, bu süre zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla şikâyet hakkına sahip kişinin fiil ve faili öğrendiği gün itibarıyla başlayacağı belirtilmiştir. Ancak 9. Yargı Paketi olarak isimlendirilen 32722 sayılı Resmi Gazete ile 14/11/2024 tarihinde yayınlanan 7231 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 5237 sayılı TCK’nın şikâyet hakkını düzenleyen 73 üncü maddesi, ön ödemeyi düzenleyen 75 inci maddesi, hakareti düzenleyen 125 inci maddesi ve 5271 sayılı CMK’nın uzlaşmayı düzenleyen 253 üncü maddesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Kanun değişikliği ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 73’üncü maddesinin ikinci fıkrasına “Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikâyet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.” hükmü getirilmiştir.

Sosyal medya kanalıyla yapılan hakaretlerde kişi fiilin gerçekleştiği tarihten çok sonra ancak zamanaşımı süresi içerisinde öğrenme tarihini baz alarak şikâyet hakkını kullanabilmektedir. Uygulamada bu şekilde açılan seri davalara çok sık rastlanmakta bu durum kişilerin hakaret nedeniyle uğradıkları manevi zararı tazmin etmek yerine sistemi kazanç kapısı haline dönüştürebilmektedir. Bu nedenle hakaret suçu için şikâyet süresinin 2 yıl ile sınırlandırılması yerinde bir uygulama olmuştur. Ancak 7231 sayılı Kanunun 18. Maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’na eklenen geçici madde (7) gereğince, maddenin yürürlüğe girdiği tarih olan 14/11/2024 ve önceki tarihlerde soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalarda 8 yıllık dava zamanaşımı uygulanmaya devam edecektir. 14/11/2024 tarihinden sonra soruşturma yahut kovuşturma

evresine geçilen hakaret suçuna ilişkin dosyalarda ise dava zamanaşımı süresi 2 yıl olarak uygulanacaktır. Bu değişiklikte halen görülmekte olan soruşturma ve kovuşturma dosyalarına dair uygulamada yaşanılacak sorunların önüne geçilmek istenmiştir. Ancak bu durum TCK M. 7’de düzenlenen lehe hükümlerin uygulanmasına dair temel ilkeye aykırı olacağından tartışmaları da beraberinde getirecektir. Zira CMK’ya eklenen geçici m.7/2 hükmü derdest dosyalarda yeni sistemin uygulanmamasını öngörmektedir.

5187 sayılı Basın Kanunu m. 26 gereğince basılmış eserler yoluyla işlenen hakaret suçunda günlük süreli yayınlarda 4 ay, diğer basılmış eserlerse ise 6 aylık dava süresi belirlenmiştir.

Hakaret suçunda, şeref ve haysiyeti ihlal edilen kişi şikâyet hakkını kullanacaktır. Fiil tek bir hareketle birden fazla kişiye karşı işlenmişse mağdurların her biri ayrı ayrı şikâyet hakkını kullanabilecektir. Şikâyet hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olup hakaret suçu açısından istisnai bir durum söz konusudur. Buna göre TCK m.131/2 gereğince hakaret suçunun mağduru şikâyet hakkını kullanmadan ölür ya da hakaret suçu ölenin hatırasına karşı işlenirse ölen kişinin eş, kardeş, altsoy ve üst soydan ikinci dereceye kadar olan yakınları şikâyetinde bulunabileceklerdir.

CMK m. 253’deki düzenleme gereğince hakaret suçu uzlaşmaya tabi suçlar arasında yer almaktadır ancak 7231 sayılı kanunla getirilen 5271 sayılı CMK’da yapılan değişiklikte hakaretin sesli, görüntülü veya yazılı şekilde işlenmesi, hakaretin dini, siyasi, sosyal, felesefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklaması, değiştirmesi, yaymaya çalışması, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranması sebebiyle işlenmesi, mağdurun kutsal saydığı değerler sebebiyle işlenmesi ve hakaretin alenen işlenmesi halleri uzlaştırma kapsamından çıkarılarak TCK m. 75’de düzenlenen ön ödeme kapsamına alınmıştır. Yeni düzenleme ile hakaret suçunu işleyen kişi ödeme şartlarını yerine getirirse dahi 5 yıl içinde tekrar suç işlerse ön ödeme hükümleri hakkında uygulanmayacak ve dava doğrudan açılacaktır.

Bilindiği üzere 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun m. 75’ de yer alan ön ödeme kurumu gereğince , uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere , yalnızca adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezası sınırı altı ayı aşmayan suçların faili, ilgili mercilere kanunda öngörüldüğü şekilde ödeme yaparsa soruşturma ve

kovuşturma süreçleri sonlandırılmaktadır. Ön ödeme kurumu ile hakaret suçunda uzlaşma kurumunun uygulanması sınırlandırılmıştır.

Ön ödeme değişikliği maddenin yürürlüğe girdikten sonra başlatılacak soruşturmalarda uygulanacaktır.

7531 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle ön ödeme kapsamına alınan ileti yoluyla hakaret suçunun (TCK m.125/2) uzlaştırma kapsamında bulunan suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması ve her iki suç bakımından da kamu davası açılması için yeterli şüpheyne ulaşılması halinde nasıl bir yol izleneceği hususunda kanunda bir açıklık yoktur.

Tartışmaya açık bir diğer konu CMK'ya eklenen geçici m.7/2 hükmü derdest dosyalarda yeni sistemin uygulanmamasını öngördüğünden mevcut dosyalarda uzlaşma sağlanamazsa kovuşturma aşamasına geçilerek cezaya hükmedilebilecektir. Oysa bu durum TCK M. 7'de düzenlenen lehe hükümlerin uygulanmasına dair temel ilkeye aykırı olacaktır.

Yine değişiklikle mevcut dosyalarda uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme uzlaşma sonucunda sanığın edimini defaten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verilecektir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde ise durma kararı verilerek bu süre zarfında zamanaşımı süresi işlemeyecektir. Uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mevcut delillere göre düzenlenecek iddianame ile yargılama aşamasına geçilecektir.

Hakaret suçunda görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemesidir ve CMK m. 251/1 gereğince basit yargılama usulüne tabidir. Hâkim TCK m.125/1-2,3 hükümlerinin uygulandığı hallerde Basit Yargılama Usulü 'nün uygulanmasına karar verebilir.

7188 sayılı kanuna CMK m. 286/3. fıkrası gereğince getirilen değişiklikle hakaret suçunun nitelikli halleri söz konusu olduğunda yerel mahkeme verilen karara karşı istinafa ardından da temyiz yoluna başvurabilecektir.

Hakaret suçlarında Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı verilebilir. Anayasa Mahkemesi, 01/08/2023 tarihli ve 32266 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 01/06/2023 tarih ve 2022/120 E. 2023/107 K. sayılı kararı ile 5271 CMK'nin 231. maddesinin 5 ile 14 fıkralarında düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması

kurumuna ilişkin hükümlerin iptaline karar vermiştir.²⁵³ Anayasa Mahkemesi’nin kararı neticesinde, 8. Yargı Paketi olarak adlandırılan 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına dair Kanun 12/03/2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Önceki düzenlemede HAGB kararının sanık tarafından kabul edilmesi ve mahkemenin de teklif etmesi şartı aranırken artık şartları oluştuğunda mahkeme HAGB kararını re’sen verebilecektir. Yeni değişiklikle istinaf kanun yolu HAGB kararları için de açık hale getirilmiştir. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararlara karşıda temyiz yoluna gidilebilecektir.

Hakaret suçunda hapis cezasına mahkûm edilen kişi hakkında erteleme uygulanabilir. Hakarete hapis cezası üç aydan iki yıla kadar olduğundan TCK m.51/1’de erteleme uygulanabilir. Ancak erteleme kararının verilebilmesi için sanığın daha önceden üç aydan fazla kasıtlı bir suçtan mahkûm olmaması ve ilk derece mahkemesince yapılan yargılamada tekrar suç işlemeyeceği hususunda hâkim de kanaat oluşturması gerekir. Erteleme sadece iki yıl ve daha az süreli hapis cezası için şartları oluştuğunda uygulanabilir. Yine erteleme için sanığın kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması aranır. Denetim süresine hükmedilmemesi veya eksik hükmedilmesi sanık lehine kazanılmış hak oluşturmaz.²⁵⁴

Ceza yargılamasında medeni yargılamadan farklı olarak delil serbestisi ilkesi geçerlidir.²⁵⁵

Ceza yargılamasında hukuka aykırı elde edilmediği sürece her şey delil olarak kabul edilmektedir.²⁵⁶ Mahkeme hüküm verirken kullanacağı delilin “hukuka uygun bir şekilde

²⁵³ Anayasa Mahkemesi’nin,01/08/2023 tarihli ve 32266 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 01/06/2023 tarih ve 2022/120 E. 2023/107 K. Sayılı Kararı

²⁵⁴ Balcı, Fidan, Öztürk, Seyithan, Hüküm Kurma ve Cezanın Belirlenmesi, Adalet Yayınevi,1. Bası, Ankara 2019, s.205

²⁵⁵ Gökçen, Ahmet, Çakır, Kerim, Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları, DEÜHFD, Prof. Durmuş Tezcan’a Armağan, C.21, Özel S.(2019),s.2913

²⁵⁶ Çiftçi, Barış, Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2023, s.71; içinde Toroslu, Nevzat, Feyzioğlu, Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara Savaş Yayınları, s.173

elde edilmiş delil” olup olmadığını denetleyecek ve hukuka uygun bir şekilde elde edilmişse, kullanacaktır.²⁵⁷ Bu nedenle artık delil konusu tartışılırken, delilin sağlamlığı ile birlikte incelenecektir. Hukuka uygunluk belirlenirken, şekli hukuka aykırılıklar nazara alınmamalı, hukuka aykırılığın öze ilişkin olup olmadığı denetlenmelidir. Böylece, hem “delil yasakları” görüşü, hem de “korunan hukuki menfaat” birlikte ele alınmalı ve elde edilmiş olan delilin “kanuna aykırı yöntemle elde edilmiş” olup olmadığı belirlenmelidir.²⁵⁸

“Faili kışkırtarak, tuzağa düşürerek, iradesini sakatlayarak, önceden planlanmış yöntemler, kurgulanmış senaryolar ve çeşitli düzenler uygulanarak elde edilen kanıtlar hukuka aykırı yollarla elde edilmiş yasak delil niteliğinde olacağı için hukuka uygun kanıt niteliğinde kabul edilemez.²⁵⁹ Ancak, hakaret suçlarında hakaret fiilini mağdurun yaptığı telefon görüşmesinde kaydetmesi ve delil olarak kullanması halinde başkaca delil elde etme imkânı yok ise yasak delil olarak kabul edilmeyecektir.²⁶⁰ “Bu hali zorunluluk hali

²⁵⁷ Yenisey, Feridun, Nuhoglu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 9.Baskı, Ankara 2021, s.578

²⁵⁸ Yenisey, Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.579

²⁵⁹ Arslantürk, Mustafa, “Hakaret-Tehdit-Terk-Şantaj Huzur Bozma Hakların Engellenmesi Çevre-İmar İhale-Tefecilik Suçları”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s.297

²⁶⁰ “Mahkemece, katılan tarafından ibraz edilen ses kaydı, sanığın bilgisi ve rızası dışında yasal olmayan yollardan kaydedildiği gerekçesiyle, yasal delil olarak kabul edilmemiş ise de, Dairemizce de benimsenen Yargıtay CGK’nın 21/05/05/2013 tarih, 2012/1270 esas, 2013/248 karar sayılı kararı ve Dairemizin yerleşik içtihatlarına göre kişinin kendisine karşı işlenmekte olan bir suçla ilgili olarak, bir daha kanıt elde etmeve yetkili makamlara başvurma imkânının olmadığı, ani gelişen durumlarda karşı tarafla yaptığı konuşmaları kayda alması halinin hukuka uygun olduğunun kabulünün zorunlu olduğu ve somut olayda sanığın katılana karşı telefonda hakaret ve tehdit içeren sözler söylediği sırada hakaret ve tehdit eylemlerine yönelik başkaca delil elde etmesine imkân bulunmaması, suça tahrik ve planlama ile kayıt yapmamış olması nedeniyle ses kaydının hukuka aykırı delil olmaması ve delil değerlendirme kapsamında kalması karşısında, bahse konu ses kaydının delil değerlendirme kapsamına alınarak sanığın hukuk durumunun belirlenmesi yerine hatalı delil değerlendirmesi ve gerekçe ile beraat kararları verilmesi, Kanuna aykırı... tebliğnameye uygun olarak başkaca yönleri incelenmeksizin hükümlerin bozulmasına...” 4.CD E:2020/21558 K:2022/4776 T:15/02/2022

ya da meşru savunma olarak değerlendirmek mümkündür. Böyle bir hal içinde hareket eden mağdurun elde ettiği delil yasak değildir.”²⁶¹

Hakaret suçunun basit halinin yaptırımı 3 aydan 2 yıla kadar hapis veya adli para cezasıdır. Hakaret suçunun ağırlaştırıcı sebebi sayılan TCK m. 125/3’de sanığa verilecek ceza miktarının alt sınırı 1 yıldan az olmayacak şekilde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası olarak kanunda belirlenmiştir. Adli para cezası için kanunda alt sınır belirtilmediğinden TCK m. 52 gereğince adli para cezasına hükmedilecektir.

²⁶¹ Özbek, Doğan, Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.546

SONUÇ

Farklı hukuk düzenleri tarafından güvence altına alınan hakaret suçu ülkemizde 5237 sayılı TCK'nın m. 125'te düzenlenmiştir. Bireyin onur, şeref, haysiyeti, başkaları nezdindeki saygınlığı kadar kişinin kendi benliğine verdiği önem ve değer kısaca kişinin öz saygısı hakaret suçunun hukuki konusunu oluşturur.

Hakaret suçunda fail herkes olabilir. Herkes den kasıt gerçek kişiler olsa da Basın Kanunu'nda tüzel kişilerin sorumluluğuna dair eleştiriye açık düzenlemeler mevcuttur. Hakaret suçunda mağdurun belirlenebilir olması önemli bir kriter olup tüzel kişilerin de mağdur sıfatını alacağı yönünde öğretide tartışmalar devam etmektedir.

Hakaret suçu, kanunda öngörülen seçimlik hareketlerin yapılması yanı mağdura karşı somut bir fiil, olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle gerçekleşecektir. Bu haliyle 5237 sayılı TCK'da, ETCK'daki düzenlemenin aksine hakaret ve sövme ayırımı kaldırılarak sövme suçu seçimlik hareketler kapsamında değerlendirilmiştir. Hakaret suçunda eylemin yapılması ile suç vuku bulacaktır. Bu nedenle hakaret suçu neticeden ayrı bir suç değildir. Ancak hakarete istisnai durumlarda teşebbüsün mümkün olduğunu benimseyen görüşlerde vardır.

Hakaret suçu için genel kast yeterli olup özel saik aranmaz. Hakaret suçu muhatabın huzurunda işlenir ancak muhatabın gıyabında da işlenmesi mümkündür. Ancak gıyapta hakaret için mağdurun yokluğunda failin en az üç kişiyle ile ihtilat etmesi gerekir.

Hakaret suçunun mağdura karşı sesli, yazılı ya da görüntülü ileti ile gerçekleştirilmesi halinde faile huzurda hakaret gibi cezai müeyyideye uygulanacaktır.

İfade özgürlüğü, eleştiri hakkı, ihbar ve şikâyet hakkı, iddia ve savunma dokunulmazlığı hakaret suçunda kusurluluğu etkileyen nedenler arasında yer almaktadır. Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçu, hakaret suçunun dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından veya dinin emir ve yasaklarına uygun davranmaktan dolayı ya da kişinin mensup olduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi durumu TCK m. 125/3'de nitelikli hal olarak düzenlenmiş ve bu hallerin varlığı cezada artırım sebebi olarak kabul edilmiştir. TCK m.125/4'de ise suçun alenen işlenmesi cezayı artırıcı sebep olarak öngörülmüş ancak ayrı olarak düzenlenmiştir. Hakaret suçunda nitelikli hallerin alenen işlenmesi halinde ayrıca artırım yapılacağından aleniyete dair hükmün

farklı fıkra da düzenlenmesi yerinde bir düzenleme olmuştur. Hakaret suçunun haksız bir fiile ve kasten yaralamaya tepki olarak işlenmesi ile hakaretin karşılıklı olarak işlenmesi durumlarında cezada indirim yapılabileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebilecektir.

Hakaret suçu ülke mevzuatlarının çoğunda suç olarak düzenlenmiş olsa da düşünce ve ifade hürriyeti, yargı bağımsızlığı, siyasal eleştiri ve bireylerin sahip olduğu kişilik hakları karşısında kurulacak dengenin sağlanması hususlarında haklı eleştirilere konu olmaktadır. Kişinin suç tehdidi karşılığında cezalandırılma endişesi taşıması bireyin düşüncelerini hür bir şekilde ifade etmesine mani teşkil etmektedir. Bu durumun bireylerde ve özellikle gazeteci, yazar, akademisyen olan kişilerde özgür çalışma ortamını ortadan kaldıracığı, özgürce münazarada bulunma, farklı fikir ve düşünceleri ifade etmede sıkıntılara neden olacağı belirtilmektedir.

Eleştirilen diğer bir konu, hakaret ile eleştiri arasındaki sınırın ortaya konulmamasının uluslararası antlaşmalar ve Anayasamızda güvence alınan bireyin varlığını anlamlandırmasına ve gelişmesinde etken olan düşünce ve ifade özgürlüğüne ket vurduğu yönündedir. Hakaret ve eleştiri arasındaki çizginin belirlenememesi yani açık ve net bir tanımının yapılamaması, yargılama makamında bulunan kişilerin işini zorlaştırarak karar vermede objektiflikten uzak sübjektif kıstaslara göre değerlendirmeler yapılmasına, dava sayısının ve yargıda iş yükünün artmasına neden olacaktır.

Ülkemizde her ne kadar TCK' hakaret suçu düzenlenmiş ise de kişinin hakaret nedeniyle uğradığı manevi zarardan dolayı medeni hukukta tazminat davası açma yolu her zaman açıktır. Bu bakımdan hakaretin suç olarak düzenlenmesinden ziyade kişinin uğradığı manevi zararın tatmini amacıyla açılacak tazminat davaları onarıcı ve tatmin edici bir adalet anlayışını sağlamakta daha etkili olacaktır.

Hakaretin uzlaşma kapsamında yer alması, kişiler arasındaki barışın sağlanması ve yargının yükünün hafifletilmesinde etkili ve faydalı bir yöntem olarak kabul edilse de uygulamada birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Özellikle sosyal medyada yapılan hakaretlerde hakarete maruz kalacak şekilde kullanılan ifadeler ve bu ifadelere karşı yapılan çok sayıda hakaret içeren yorumlar nedeniyle şikâyet üzerine uzlaşma sisteminde öngörülen bedel üzerinden sistemin gelir kapısı haline dönüştürülmesi, açılan davalar nedeniyle artan iş yükü, uzlaştırma sürecinin uzun sürmesi ağır eleştirilere konu olmuştur. Yapılan kanun değişikliği ile süratli bir yaptırım mekanizması amaçlayan ön ödeme

sisteminin hakaret suçunun yaygınlığını azaltmada yeterli olup olmayacağı süreç içerisinde anlaşılacaktır Kanımızca, kanun değişikliği ile hakaret suçunun bazı hükümlerinin ön ödeme kapsamına alınması mağdura yönelik tahkir edici fiilleri artıracığı, anayasa ile güvence altına alınmış hak arama hürriyetini sınırlayacağı ve korumasız bırakacağı, göz önünde olan siyasetçi, akademisyen, sanatçıları hedef haline getireceği, toplumu oluşturan bireylerde suçların cezasız kalacağı algısını oluşturacağı yönünde haklı eleştirilere konu olacaktır. Yine kanun değişikliğinin hakaretin suç olarak düzenlenip düzenlenmemesi sorununu ve ülkemiz uygulamalarının uluslararası alanda ve karşılaştırmalı hukukta yeri konularını sıklıkla gündeme getireceği ve tartışmalara konu olacağı da aşikârdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Arslantürk, Mustafa, “*Hakaret-Tehdit-Terk-Şantaj Huzur Bozma Hakların Engellenmesi Çevre-İmar İhale-Tefecilik Suçları*”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022,
- Artuk, Mehmet Emin, Gökçen, Ahmet, Alşahin, M. Emin, Çakır, Kerim, “*Ceza Hukuku Özel Hükümler*”, Adalet Yayınevi, Basım 20, Ankara 2022,
- Aslan, Ahmet, “*Yargıtay İçtihatları Işığında Hakaret Sözlüğü*”, Adalet Yayınevi, Bası 4, Ankara 2023,
- Balcı, Fidan, Öztürk, Seyithan, “*Hüküm Kurma ve Cezanın Belirlenmesi*”, Adalet Yayınevi, 1. Bası, Ankara 2019,
- Bıçak, Vahit, “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü*”, Liberal Düşünce Topluluğu Yayını, Ankara, 2002,
- Bilge, Selahattin Samet, “*Hakaret ve Sövme Suçları*”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021,
- Burak, Çoşkun, “*Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu*”, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2019,
- Cebe, Abdurrahman, “*Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu*”, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2011,
- Centel, Nur Başar, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdaf’i*”, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1984,
- Centel, Nur, Zafer Hamide, Çakmut, Özlem, “*Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*”, Beta Yayınevi, C: I, Bası 5, İstanbul 2021,
- Cinmen, Ergin, Dindar, Ahmet, “*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları*”, Yetkin Yayınevi, Bası 6, İstanbul 2015,
- Çalışır, Ayfer Akdemir, Çalışır, Kurtuluş Tayanç, “*Teoride ve Pratikte Hakaret Suçu*”, Ankara: Adalet Yayınları, 2016,
- Çiftçi, Barış, “*Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu*”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2023,
- Demirbaş, Timur, “*Ceza Hukuku Genel Hükümler*”, Seçkin Yayınevi, Bası 18, Ankara 2023,

Doğru, Osman, Nalbant Atilla, “*İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Açıklama ve Önemli Kararlar*”, Legal Yayıncılık, C:1, İstanbul 2016,

Donnelly, Jack, “*Teoride ve Uygulamada İnsan Hakları*”, Yetkin Yayıncılık, Ankara,1995,

Dönmezer, Sulhi, “*Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*”, Bası 15, İstanbul 1998,

Erem, Faruk, “*Hakaret ve Sövme*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1958,

Erem, Faruk, “*Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*”, Seçkin Kitabevi, Ankara 1985,

Ergül, Ergin, “*İnsan Hakları Hukuku Dersleri*”, Adalet Yayınevi, Ankara 2024,

Erman, Sahir, “*Hakaret ve Sövme Suçları*”, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Basım Atölyesi, Bası 2, İstanbul 1989,

Erman, Sahir, Özek Çetin, “*Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*”, Dünya Yayıncılık, 1994,

Erol, Haydar, “*Açıklamalı ve En Yeni İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*”, Yayın Matbaacılık, Ankara 2015,

Eriş, Uğur, “*Savunma Dokunulmazlığı Koşulları-Değerlendirilmesi*”, ABD, S.3, Ankara, 1984

Gölcüklü, Feyyaz, Gözübüyük A. Şeref, “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*”, Turhan Kitabevi, 12. Bası, Ankara 2019,

Göktürk, Neslihan, Özgenç, İzzet, Üzülmmez, İlhan, “*Ceza Hukukuna Giriş*”, Anadolu Üniversitesi Yayını, No:2476,1.Baskı, Eskişehir 2012,

Gündoğan, Özkan, “*Hakaret Suçu*”, Doktor Tezi, Ankara 2012

Hafizoğulları, Zeki, Özen, Muharrem, “*Kişilere Karşı Suçlar*”, US-A Yayıncılık, Baskı 8, Ankara 2021,

İnceoğlu, Sibel (Editör), Boyar, Oya, Karan, Ulaş, Akbulut, Olgun, Öncü, Gülay Arslan, Tokuzlu, Lami Bertan, “*İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasası*”, Beta Yayınevi, Bası 3, İstanbul 2013,

İonna Kuçuradi, “*Düşünce Özgürlüğü: Nedir Acaba? Düşünce Özgürlüğü*”, (Haz. Hayrettin Ökçesiz), Afa Yayınevi, İstanbul 1998,

Kayanecek, Murat, “*Şerefe Karşı Suçlar*”, Adalet Yayınevi, Ankara 2008,

Koca, Mahmut, Üzülmmez, İlhan, “*Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*”, Adalet Yayınevi, Bası 9, Ankara 2023,

Kocaoğlu, Serhat Sinan, “*Uluslararası (AİHM) ve Ulusal Yargı İctihatları Çerçevesinde Hakaret Suçu*”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019,

Koar Tokmak, Zeynep Merve, “*Türk Ceza Kanunu Kapsamında Hakaret Suçu*”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2020,

Malkoç, İsmail, Güler, Mahmut, “*Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*”, Adil Yayınevi, C.II, Ankara 1996,

Mola, Burak, “*Türk Hukukunda Hakaret Suçu*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, 2021,

Ongun, Coşkun, “*Yargı Kararları Işığında Medya Hukuku*”, Legal Kitapevi, 1.Baskı, İstanbul 2010,

Önder, Ayhan, “*Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*”, Bası 3, İstanbul 1997,

Özbek, Özer, Doğan, Koray, Bacaksız, Pınar, “*Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*”, Seçkin Yayınevi, Bası 18, Ankara 2023,

Özek, Çetin, “*Türk Basın Hukuku*”, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978,

Özgenç, İzzet “*Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*”, Ankara, Seçkin Yayınları, 20 Baskı, 2024,

Öztürk, Bahri, Erdem, Mustafa R, Özbek, Veli Özer Özbek, “*Ceza Hukuku*”, Turhan Yayınevi, Bası 2, Ankara 2003,

Parlar, Ali, Hatipoğlu, Muzaffer, “*Ceza Hukuku ve Özel Hukukta Hakaret Suçları ve Tazminat Davaları*”, Adalet Yayınevi, Ankara 2008,

Savaş, Vural, Mollamahmutoğlu, Sadık, “*Türk Ceza Kanununun Yorumu*”, Seçkin Yayınevi (IV), Ankara 1995,

Sırabaşı, Volkan, “*İnternet ve Radyo Televizyon Aracılığı ile Kişilik Haklarına Tecavüz*”, Adalet Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2007,

Soyaslan, Doğan, “*Ceza Hukuku Özel Hükümler*”, Yetkin Yayınevi, Bası 14, Ankara 2023,

Tarhan Ülker, Emine, “*Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları*”, Yetkin Yayınları, Ankara 2007,

Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa Ruhan, Önok, Rıfat Murat, “*Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*”, Seçkin Yayınevi, 22. Baskı, Eylül 2024,

Toroslu, Nevzat, Feyzioğlu, Metin, “*Ceza Muhakemesi Hukuku*”, Savaş Yayınları, Baskı 21, Ankara 2023,

Toroslu, Nevzat, “*Ceza Hukuku Genel Kısım*”, Savaş Yayınları, Ankara, Baskı 27, 2023,

Toroslu, Nevzat, “*Ceza Hukuku Özel Kısım*”, Savaş Yayınevi, Bası 12, Ankara 2024,

Yaşar, Osman, Gökcan, Hasan Tahsin, Artuç, Mustafa, “*Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*”, C.3, Ankara 2014,

Yenisey, Feridun, Nuhoglu, Ayşe, “*Ceza Muhakemesi Hukuku*”, Seçkin Yayınevi, Bası 9, Ankara 2021,

Yıldız, Ali Kemal, “*5237 sayılı Türk Ceza Kanunu*”, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2007,

Yurtcan, Erdener, “*Yargıtay Kararları ışığında Hakaret*”, Seçkin Yayınevi, Baskı 4, Ankara 2019,

Süreli Yayınlar

Acay, Fırat, “*Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar*”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S.1, 2021,

Akkurt, Sinan Sami, “*Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Halinde Ortaya Çıkacak Cezai Sorumluluğa Medeni Hukuk Bağlamında Bir Bakış*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.2, 2017,

Arısoy, Mine, “*Hakaret*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y.20, s.72, Eylül-Ekim 2007, s.159-204,

Aydın, Devrim, “*Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S:2, 2013, Aydın, Hüseyin, “*Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı, Ankara Barosu Dergisi*”, S:2010/1, s.118,

Çelik, Elif, “*İnsan Hakları Hukukunda İnsan Onurunun yeri ve rolü*”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, 2019, s.282-310,

Doğan, Recep, “*Hakaret Suçu ve AİHM Kararlarında İfade Özgürlüğünün Sınırları*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:17, 2021,

Gülseren, Fehmi Şener “*İnternet Ortamında İşlenen Hakaret Suçları*”, LAÜSBD, C4, S.1, 2013,

Kaya, Esra, “*Hakaret Suçunda İspat Hakkı*”, Hukuk Gündemi Dergisi, S.6 Ankara 2006,

Oral, Tuğçe, Baş, Eylem, “*Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S:53, 2023,

Özbek, Veli Özer, “*Şeref Karşı Suçlar*, Hukuk ve Adalet Dergisi”, Nisan 2005, S.5,

Özbek, Veli Özer. “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 32, Aralık 2016,

Özen, Muharrem,” *Sürelî ve Süresiz Yayınlarda Ceza Sorumluluğu*”, AÜHFD, Cilt 52, S.1-4,

Özen, Muharrem. “*Hakaret ve Sövmeye Suçlarında Özel Tahrik Halleri*”, AÜHFD, Cilt 51 2002/3,

Özen, Mustafa. “*Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi*”, TBBD, S. 75 (2008): 94 108,

Sınar, Hasan, “*Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkartılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi*”, Ceza Hukuku Dergisi, 2014, C:9, S:24,

Üzülmmez, İlhan, “*Hakaret suçu*”, Ceza Hukuku Dergisi, Ankara 2010, S.12, s.46

Yenidünya, Caner, Alşahin Mehmet Emin, “*Bireyin Şerefine Karşı Suçlar*”, S:68, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2007,

Çevrimiçi kaynaklar

<https://www.mevzuat.gov.tr>

<https://www.turkhukuksitesi.com.tr>

<https://www.anayasa.gov.tr>

<https://hudoc.echr.coe.int>

<https://www.sozluk.gov.tr>

